

**Menungang Abar pasal si Jesus
Kristo Sinurat i
MATEO
Kepurisan et itueng Surat i
Mateo**

Ating Menungang Abar sigun ki Mateo, atin megpesebanar na si Jesus ating ipinengtange' na Mememawi' dut menge' taaw na gaay dye mengandel Empu'. Sabab lang dut ki Jesus, tinuman et Empu' kenyeng menge' tinange' et ating nekeuna neng pingmeupakatan dut pinili' Ye na bangsa na Israel, atin menge' taw't Judio.

Ating Menungang Abar na itue, diki lang dut binangsa Judio lang, ba' diki apang dut ginsa't taaw atu't sengkedunyaan. Seukat selus si Jesus in neng Yegang et Empu' banar dut langit negmendyaring taaw beke' liminegdeng dut menge' taw't Judio atue't dunya' supaya tulduen kedye pasal et bagung dalan kesurung dut Empu'.

Netedtad et menunga ating menge' neinabu na nesurat dut buuk i Mateo pasal et biyag i Jesus ganang Ya atue't dunya. Maya ating menge' tuturan pasal pegyegang ki Jesus, ating pegbewartismu beke' pegtuksu' Kenye, Kenyeng pegpitua, pegtutuldu' beke' pegpepenunga dut probinsiya et Galilea. Tinuturan gasi atue pasal et seringkuar i Jesus tihad Galilea dut lungsud et Jerusalem, beke' menge' neinabu dut emuring linggu et Kenyeng biyag.

Simingked itue dut pegkeransang ki Jesus dut krus seked natey, beke' pasal Kenyeng pegbiyag peuli'. Atu't tuturan na itue, si Jesus ipinekilala bilang metaas na menunuldu' na maya kependyarian megpereti' et Keseraan et Empu', beke' pasal et Kemilikan et Empu'. Sabab et pengandel tyu ki Jesus, mekedyari tyu megbiyag peuli' gasi abit Empu' banar dut langit, eset Kemilikan Ye, na' atin ne Menungang Abar kityu.

Ketulduan et itueng Surat

Listaan et menge' Keupu'upuan i Jesus neng Kristo 1:1-17

Kepenggenakan i Jesus neng Kristo 1:18—2:23

Ating Pegsukuan i Juan neng Mememewtismu 3:1-12

Ating Pegbewartismu i Jesus beke' Pegtukusu' i Seytan 3:13—4:11

Ating Pegsukuan i Jesus dut Probinsiya et Galilea 4:12—18:35

Pitua dut Bukid 5:1—7:29

Ketulduan is Jesus Kristo eset menge' taaw 8:1—12:50

Menge' Beleybey pasal dut Kemilikan et Empu' dut Langit 13:1—18:35

Keradya i Jesus tihad dut Galilea seked dut Jerusalem 19:1—20:34

Ating Emuring Linggu et biyag i Jesus beke' Kepeteyan ye 21:1—27:66

Pegbiyag Peuli' i Jesus beke' menge' Pegpepe-biri' Ya 28:1-20

*Kesuratan et Pengkatan i Jesus Kristo
(Lukas 3:23-38)*

¹ Itue kesuratan et pengkatan i Jesus Kristo. Ya in mawa' dut pengkatan i Surutan Dabid tagna'. Itueng Surutan Dabid mawa' gasi't pengkatan et upu'upuan i Abraham tagna' ti'.

² Si Abraham in ama' i Isaak, si Isaak gasi tu', ama' i Jakob. Si Juda beke' ketipusdan ye in, ama' dye si Jakob.

³ Menge' yegang i Juda dut ki Tamar de Peres beke' si Sera. Si Peres tu', ama' i Esrom na ama' i Aram.

⁴ Si Aram in, ama' i Aminadab. Si Aminadab gasi in, ama' i Naason na ama' i Salmon.

⁵ Yegang i Salmon dut ki Rahab in, si Boas. Yegang gasi i Boas dut ki Rut, si Obed. Si Obed in, ama' i Jesse.

⁶ Si Jesse in, ama' i surutan Dabid tagna' ti'. Yegang i surutan Dabid dut esawa i Urias nekeuna ti', si Solomon.

⁷ Si surutan Solomon gasi in, ama' i Roboam na ama' i Abias. Si Abias tu', ama' i Asa.

⁸ Si Asa in, ama' i Josapat na ama' i Joram. Si Joram tu', ama' i Osias.

⁹ Itueng si Osias, ama' i Jotam na ama' i Akas. Si Akas tu', ama' i Esekias.

¹⁰ Si Esekias in, ama' i Manases na ama' i Amon. Na si Amon tu', ama' i Josias.

¹¹ Si Jekonias beke' ketipusdan ye in, ama' dye si Josias. Atin masa lineges dye negpeubu' menge' taw't Judio dut bangsa et Babilonia.

¹² Pegketbes pegpeubu' dut bangsa et Babilonia, si Jekonias in, ama' i Salatiel na ama' i Sorobabel.

¹³ Si Sorobabel tu', ama' i Abiud na ama' i Eliakim. Si Eliakim gasi in, ama' i Asor.

¹⁴ Si Asor in, ama' i Sadok na ama' i Akim. Si Akim gasi tu', ama' i Eliyud.

¹⁵ Si Eliud tu', ama' i Eleasar. Si Eleasar gasi in, ama' i Matan na ama' i Jakob.

¹⁶ Itueng si Jakob, ama' i Jose na esawa i Maria. Si Maria tu', indu' i Jesus na pegbetengan si Kristo, ingin bersen, ya in piniling surutan et Empu'.

¹⁷ Angkansa, ginsan in sempulu' epat neglatunlatun pengkatan mewanan ki Abraham seked ki Surutan Dabid. Sempulu' epat neglatun gasi mawa' ki Dabid seked dut leges neng pegpeubu' et Babilonia. Indyari, sempulu' epat latun gasi mewanan eset pegpeubu' dut Babilonia seked ki Kristo.

*Pegkeganak ki Jesus Kristo
(Lukas 2:1-7)*

¹⁸ Kwantin neinabu pegkeganak ki Jesus Kristo. Na si Maria in, kenyeng indu' beke' si Jose tu', megtutunang ne, segwa', mura dye nebulun, si Maria in megebteng ne sabab et dewasa et Empung Nakem.

¹⁹ Si Jose tu', tunang i Maria, metigna'. Angkansa, pikir ye na tagu' yeng butasan ya, sabab mendi' ye ipeleew si Maria.

²⁰ Sasat pegpipikiren i Jose itue, maya dereakan et Empu' neperenta kenye set seled teginep, kwan, "Jose, keupu'upuan i Surutan Dabid, kas takut peburui' na pebulun ki Maria sabab ya pegmengirem sabab et Nakem et Empu'.

21 Indyari, megyegang ya et sembatung lelaki beke' itue pengeranan mu't si Jesus,* sabab ya in mememawi' et kedusaan et menge' taaw na nemegkesala'."

22 Ginsan itue neinabu apang metuman pegsugiran et Empu' tagna' ti' pebiya' et tarus ye neng si Isaias, kwan,

23 "Megmengirem itueng sembatung budyang, pegketbes megyegang et sembatung lelaki. Indyari, ngerana't Imanuel,† gay bersen eset sinalin, 'Iba tyu Empu'.' "

24 Pegka' neketiyag ne si Jose, inandel ye tahag et dereakan et Empu'. Indyari, megbulun dye ne de Maria.

25 Temed kaya inulid i Jose si Maria seked nengganak itue et sembatung memulek na lelaki, pinengeranan ye't Jesus.

2

Si Jesus in Pinengganak eset Lungsud et Betlehem

1 Ganang si Jesus in pinengganak eset lungsud et Betlehem, dut bangsa et Judea, tagnang ketimpuan i Surutan Herodes. Alu', nemengdateng taw't mependey dye sumiyek et bituen dut lungsud et Jerusalem mewanan eset sebanan.

* **1:21 1:21 Jesus** - retian et itueng ngaran 'Mememawi', sabab ba' umur ye ne, ya megmendyaring ating simaya' dut Empu' apang puwasan et sala' et ginsa't taw na sebarang mengandel et Empu'. Juan 3:16. † **1:23 1:23 Isaias** 7:14.

² Dye in nemengingkut, kwan, “Embe ne pinengganak neng surutan et menge' taw't Judio? Nebiri' kay ne bituen netenda' na ipegyegang na ya. Angkansa, natu' kay apang bentugen ya.”

³ Ganang nekingeg itue i Surutan Herodes, nebenteng ne ya. Kwantin gasi ginsa't taw't Jerusalem.

⁴ Angkansa, tinimung ye ginsang pegibuten neng menge' pari' beke' menge' menunuldu' et Keseraan et taw't Judio, iningkut kedye, kwan, “Embe taku' penggenakan ki Kristo?”

⁵ Kwan dye, “Dut lungsud et Betlehem, eset probinsiya et Judea, sabab kwantin ne sinurat et tarus tagna' ti', kwan,

⁶ ‘Na Betlehem, lungsud eset Judea, asal diki peemuri eset menge' megunang lungsud et Judea, sabab eset dimu mewanan sembatung pegibuten na mekepegewla eset daken neng taw't Israel.’
„*

⁷ Ganang nesewran itue, tagu' ne pinetingkag i Herodes menge' meuutek neng taaw. Indyari, inintetew kedye ba' kengyan neperenta bituen in.

⁸ Pineruntin dye ne dut lungsud et Betlehem, kwan, “Sumurung kew beke' tulusa' myu banar yengyegang in. Ba' netulus myu ne, isugira' myu megtuy daken, apang keruntin ku gasi mekebantug kenye.”

* **2:6 2:6** Mikas 5:2. Sinugid et Empu' itue pitung gatus teun ne lagi.

⁹ Pegkekingeg dye't beres et surutan, neglahyun dye gasi. Na', bituen neng neperenta kedye in, atin ne pegsusunsunen dye megpepanew seked nekerateng eset tengteng et peglelegdangan et yengyegang in.

¹⁰ Ganang nebiri' dye na nepetaren ne bituen in, kiminsan dye ne banar.

¹¹ Pegdateng dye dut benwa, siminled dye, nebiri' dye yengyegang in eset indu' yeng si Maria. Siminelukud beke' binantug dye ya. Tinukasan dye kedyeng susunuan. Pegketbes binggey kenye pegbibiten dyeng bulawan, kamanyang sampay mergang bebengluen neng mira.

¹² Na timpu ne mugad dye, muli' dut lungsud dye dut lein bebyaan, sabab tinehagan kedye et Empu' set seled teginep na endey dye peuli' dut ki Surutan Herodes.

Teginep i Jose Teyeg Empu'

¹³ Pegugad dye, alu', neperenta ki Jose set seled teginep sembatung dereakan et Empu', kwan, "Ganang ketiyag ke ne, ipebeyaa' meg-tuy yengyegang beke' indu' ye in melegyu dut bangsa et Egipto. Kas kew ugad duntin selyu lang ba' kesugid ku ne dimu, sabab pegpeperuan i Herodes peteyen ating yengyegang."

¹⁴ Angkansa, megtuy timinyag si Jose atin neng gebi, pinebaya' ye yengyegang beke' indu' in, surung dut bangsa et Egipto.

¹⁵ Indyari, duntin ne linegdangan dye seked natey si Herodes. Ginsan itue neinabu apang metuman binres et Empu' pebiya' et tarus, kwan,

“Tiningkag ku dakeng yegang mawa't bangsa et Egipto.”

Ipinatey menge' Merinek na Yengyegang

¹⁶ Ganang nesewran i Herodes na inekalan lang ya et menge' meuutek neng taaw, neirek-irek ya banar. Indyari, dineakan ye pemeteyen ginsang keyegangan neng lelaki eset Betlehem, sampay pelilibut neng nelkepa't ating lungsud, megumur et duwang teun pesanad, sigun eset timpu na neintatew ye eset menge' meuutek neng taaw.

¹⁷ Indyari, netuman ne binres i Jeremias neng tarus et Empu', kwan,

¹⁸ “Nekingeg mebasag neng siyak sampay meglalam dut lungsud et Rama. Peglalaman i Raket menge' yegang ye, mendi' ye ne peimuyuk, sabab patey ne.”†

¹⁹ Ganang natey ne si Herodes, na', neperenta set seled teginep i Jose dereakan et Empu' dut bangsa et Egipto, kwan,

²⁰ “Pegtiyag ne, bita' ne muli' dut bangsa et Israel megindu' in, sabab nemematey ne nememahum peteyen ating yengyegang.”

²¹ Pegketiyag ye, binibit ye ne itueng megindu' dut bangsa et Israel.

²² Temed ganang nekingeg i Jose na yegang i Herodes neng si Arkilao surutan dut probinsiya et Judea, siminubli' et ama' ye, timinakut ne ya meglembus duntin. Pegketbes pinesewd gasi ki Jose set seled teginep. Angkansa, siminurung dye ne dut probinsiya et Galilea.

† **2:18 2:18** Jeremias 31:15.

²³ Pegdateng duntin, liminegdeng dye ne dut Nasaret apang metuman binres et menge' tarus na ya in ingerana't Nasareno.‡

3

Si Juan neng Mememewtismu Simimbut dut Kelnangan

(Markus 1:1-8; Lukas 3:1-18; Juan 1:19-28)

¹ Ba' meumur ne si Jesus, megpeabar si Juan neng mememewtismu dut kelnangan et Judea.

² Kwan ye, "Pegsusun kew ne, sabab diki ne mekwit megmilik ne atue Empu'!"

³ Na pasal ki Juan pegbersen i Isaias neng tarus et Empu' tagna', kwan,
"Maya pegpeabar dut kelnangan, kwan ye,
'Penyapa' beke' tignai' myu bebyaan et Begerar na' Empu'!" "

⁴ Itueng si Juan megbebadyu', bulbul et kame-lyo samat ki tarus Elias tagna' ti'.* Megbebakes gasi si Juan et kulit et sapi', sampay kenyeng kekanen kumetumban beke' deges.

⁵ Indyari, nemengduntin kenye taw't Jerusalem sampay ginsan et menge' lungsud et Judea sampay meglelegdeng dut megsembelang bagi' et danum et Jordan.

⁶ Binewtismuan dye i Juan dut danum et Jordan, diningan dye ne pegsugid et kedyeng keselaan dut Empu'.

‡ **2:23 2:23 Nasaret** - sembatung lungsud dut bangsa et Israel. Dut pikiren et menge' taaw, kaya menunga keliwan mawa' duntin. * **3:4 3:4** si Elias - Na itueng si Elias subali' dumateng mura ating Eldew et Empu'.

⁷ Pegkebiri' ye mekansang pari' na Pariseo beke' pari' na Saduseo[†] nepekabi' apang megpebewtismu kenye, sinugid ye kedye, kwan, "Kemyu samat menge' merunding neng seli'! Pebiri'biri' lang na pegsusun kew! Sinu negpesewd apang mepelegyuan myu megderateng neng kedusaan et Empu'?"

⁸ Ipebirina' myu teyen pebiya' et keradya na negsusun kew ne banar!

⁹ Beke' iba, kasi' myu pegpikira' na diki medusaan kew't Empu' sabab keupu'upuan kew i Abraham. Sabab Empu' mekebaal et tantung keupu'upuan i Abraham mewana't itueng menge' batu ba' keilangan ye.

¹⁰ Petetangen ne kapa set puu't kayu, sabab ginsan menge' kayu na kaya megbua' et menunga, pegputken Ye, pegketbes itimbag dut apuy. Dusaen et Empu' kemyu samat kwantin.

¹¹ Pegbewtismuan ku kemyu et danum. Itue tenda' et pegsusun et dimyung menge' keselaan. Temed, maya megderateng dut emurian ku na mekseg set daken. Diki katu ku kenye, etawa patut na misan mibit et tempa' ye. Ya in gasi memewtismu dimyu et Nakem et Empu' beke' et apuy.

¹² Sembatu negang supama sugiren ku dimyu pasal et dusaen et Empu'. Antangan ye, pegkekeptan ye ne nigu apang mepeliran seked

[†] **3:7 3:7 Pariseo, beke' Saduseo** - duwang klase neng pari' dut ating masa i Jesus. Menge' pari' na Pariseo nengdyaring samat menge' pegibuten et menge' taw't Judio. Nengandel dye ketulduan i Moises tagna' ti'. Menge' pari' na Saduseo nengandel na kaya biyag et taaw abi't Empu' pegkenatey dye.

mepunpun ye dut beblaran. Timungen ye ne legas in, temed apa in tutungen ye dut apuy neng kaya pepeteyan misan ingyan.”

Binewtismuan si Jesus

(Markus 1:9-11; Lukas 3:22)

¹³ Indyari, mewanan i Jesus dut lungsud et Galilea, surung dut danum et Jordan. Inagap ye si Juan apang megpebewtismu kenye.

¹⁴ Linaang ya i Juan, kwan, “Subali' aku key teyen bewtismuan mu, temed ikew key gay pegbewtismu daken!”

¹⁵ Indyari, timinubag kenye si Jesus, kwan, “Pe-sari' mena na buwatan te itue, apang metuman ba' enu ingin et Empu'.” Angkansa, timinugut ne si Juan.

¹⁶ Na ganang mebewtismuan si Jesus, da'dali ne ya neperibuwat dut danum. Neukaban langit beke' netingara' ye Nakem et Empu' megiineug, samat begit neng aksang, napun kenye.

¹⁷ Alu', maya ne beres teyeg dut langit, kwan, “Itue pegmerganen ku neng yegang na mekek-sanan ku banar.”

4

Si Jesus dut Kelnangan apang Sulayan Ya i Seytan

(Markus 1:12-13; Lukas 4:1-13)

¹ Pegketbes, pinebaya' et Empung Nakem si Jesus dut kelnangan, apang sulayan ya i Seytan.

² Na duntin negpuasa si Jesus et seled epat-nempulung eldew beke' epatnempulung gebi. Indyari, ya in inurapan ne banar.

³ Na', nagap kenye menunulay, gay bersen, si Seytan. Neksugid, kwan, "Pagka' yegang ke't Empu', itueng menge' batu bala' et bengbang!"

⁴ Segwa' siminambag si Jesus, kwan ye, "Nekesurat na, kwan, 'Diki set bengbang lang megbiyag itueng taaw, ba' diki dut pegeandel set ginsang bebsen et Empu'.' ">*

⁵ Pegketbes et atin, binibit gasi si Jesus i Seytan dut pinekemelayug neng timbew et benwang pegempuan dut Jerusalem, ating pinekelungsud et Empu'.

⁶ Neksugid si Seytan kenye, kwan, "Pagka' yegang ke't Empu', peregdag be, sabab nekesurat na, kwan, 'Tehagen et Empu' menge' dereakan ye diki ke pesaran. Selwen dye ikew apang diki kesimbakud ke set batu.' "†

⁷ Siminambag si Jesus, kwan, "Nekesurat gasi, 'Kasi' pegsulayi' basag et dimung Empu' dut langit!' "‡

⁸ Pegketbes, pinebaya' ya i Seytan dut pinekemelayug neng bukid. Duntin pinepayag kenye ginsan neng bangsa beke' kedeyahanen dye set ginsa't sengkedunyaan.

⁹ Indyari, sinugid i Seytan, kwan, "Igbey ku dimu ginsan itue, ba' salungkuran beke' bentugen mu aku."

¹⁰ Siminambag si Jesus kenye, kwan, "Ugad atue, Seytan! Sabab nekesurat,

* **4:4 4:4** Deuteronomio 8:3. † **4:6 4:6** Kanta 91:11-12. ‡ **4:7 4:7** Deuteronomio 6:16.

'Empu' lang dut dibuwat langit esipen beke' endelen mu.' "

¹¹ Angkansa tinirengan ya i Seytan, alu', maya dereakan et Empu' diminateng na nemeruri kenye.

*Timinagna' si Jesus Keradya ye dut Dunya'
(Markus 1:14-15; Lukas 4:14-15)*

¹² Nebaran i Jesus na pinirisu si Juan. Angkansa, nepeuli' ya dut probinsiya et Galilea.

¹³ Indyari, kaya ne timineteg dut lungsud et Nasaret, erapun liminegdeng ne ya dut lungsud et Kapernaum, dut mekabi't dagat et Galilea, dut lungsud et pengkatan i Sabulon beke' Neptali tagna',

¹⁴ apang metuman binres i Isaias neng tarus tagna', kwan,

¹⁵ "U, lungsud neng Sabulon beke' Neptali set bebyaan pesurung dagat dut sembela't danum et Jordan, u Galilea, probinsiya et menge' taw't lein Judio!

¹⁶ Menge' taaw neng meglelegdeng eset kelingban beke' sama dut lungsud et kepeteyan, dye in nekebiri' ne et metlang neng silu' kebinyar eset kedye."§

¹⁷ Ating masa timinagna' ne negpeabar si Jesus, kwan, "Pegsusun kew ne, sabab diki ne mekwit megmilik ne atue Empu'!"

*Pegtingkag et menge' Pepengenaran i Jesus
(Markus 1:16-20; Lukas 5:1-11)*

¹⁸ Sasat megtetalib si Jesus eset deplaka't dagat et Galilea, nebiri' ye duwang megtipused neng

§ 4:16 4:14-16 Isaias 9:1-2.

menenera', sembatu in, si Simon, pegbetenga't Pedro, beke' tipused yeng si Andres. Pemengled-lad et sicut eset dagat.

¹⁹ Sinugid i Jesus kedye, kwan, "Ani' kew, ibut kew daken! Penduen ku kemyu menibut et menge' taaw antangan dye samat sera', gay bersen ipeibut dye set daken."

²⁰ Megtuy dye tinirengan kedyeng menge' sicut, pegketbes nibut dye ne ki Jesus.

²¹ Indyari, mewanan dye duntin, nebiri' gasi i Jesus sembatung megtipused, de Jakob beke' si Juan na yegang i Sebedeo. Dye beke' ama' in, pinginunga et sicut set seled gubang. Ipeibut dye gasi i Jesus set kenye.

²² Megtuy dye tinirengan gubang beke' ama' dye. Pegketbes, nibut dye ki Jesus.

Pinegulinan i Jesus menge' Sakit (Lukas 6:17-19)

²³ Linibut i Jesus ginsa't probinsiya et Galilea, penuldu' ya dut tingtimungan et menge' taw't Judio sampay pepebunayag ya et Menungang Abar pasal et pegmimilik et Empu'. Pinegulinan ye gasi menge' taaw set ginsang menge' sakit neng neresanan dye.

²⁴ Nesewran et ginsa't taaw dut probinsiya et Galilea pasal ki Jesus. Angkansa binibit set kenye ginsan neng maya sakit beke' pepeliyutan et iba-ibang reresanen. Binibit gasi menge' dineplan et meyaat neng diwata, menge' pegdetengan, sampay menge' kaya ne mekepanew. Ginsan dye in pinegulinan i Jesus.

²⁵ Indyari, mekansang banar taaw nibut kenye, mawa' et probinsiya et Galilea sampay Dekapolis, teyeg lungsud et Jerusalem, teyeg Judea sampay menge' lungsud dut sembela' et danum et Jordan.

5

Ketulduan dut Kilid et Bukid

¹ Pegkebiri' si Jesus et kineldaman neng taaw, timinungul dut kilid et bukid beke' narung. Nepekabi' dut kenye menge' pepengeran ye.

² Indyari tinulduan ye dye et kwantin, timinagna' ye, kwan ye:

Ketulduan pasal et menge' Kesukuran (Lukas 6:20-23)

³ “Mesukud sebarang megkesewd na' kurang dye et menge' keginisan et Empu', sabab dye in mekebaya' dut pegmimilikan et Empu' Banar na dut langit.

⁴ Mesukud sebarang merurupuk, sabab dye imuyuken nega et Empu'.

⁵ Mesukud sebarang meguep, sabab dye memusaka' et sengkedunyaan.

⁶ Mesukud sebarang geayen beke' inginen buwaten et ketignaan et Empu', sabab dye pebiyagan et sukup.

⁷ Mesukud sebarang meingesinen, sabab dye gasi ingesinan et Empu'.

⁸ Mesukud sebarang menungang penedseled sabab mebiri' dye Empu'.

- ⁹ Mesukud sebarang menginginunga et kesenangan, sabab dye mesugid na menge' yegang et Empu'.
- ¹⁰ Mesukud sebarang pegtiksaen pasal et keendelen dye dut keberbenaran et Empu', sabab dye in mekebaya' dut pegmimilikan et Empu' dut langit.
- ¹¹ Mesukud kew ba' seruruen kew et menge' taaw, tiksaen kew sampay pegbenbersan kew et mereraat neng bebresen sabab lang mengengandel kew dut daken.
- ¹² Imbes meglami kew beke' megenep kew, sabab kela' iganti dimyu et Empu' dut langit. Sabab kwantin gasi pegtiksaen dye menge' tarus et Empu' na meguna dut dimyu."

Kemyu Samat Asin beke' Silu'
(Markus 9:50; Lukas 14:34-35)

¹³ "Antangan kemyu samat asin et ginsa't taw't sengkedunyaan. Segwa' ba' asin dumamal, enungkwan nega kepeuli' et asin ye? Kaya ne kepulusan ye, angkansa itimbag ne lang beke' pegletlebutan ne lang et taaw.

¹⁴ "Kemyu samat silu' et dunya'. Megsepantun lungsud na dut timbew et bulud diki metagu'.

¹⁵ Kaya pegsiluan silu' supaya tekluban et baldi'. Erapun pegdatun dut deretunan ye supaya mebenyaran ginsan seled benwa.

¹⁶ Kwantin gasi, na pebenyara' myu gasi silu' myu dut elepan et menge' taaw, supaya mebiri' dye dimyung menunungang keradya. Sabab et atin, bentugen dye dimyung Empu' Ama' na dut Langit."

Ketulduan pasal Pegketuman et Keseraan et Empu'

¹⁷ “Kasi' myu pegpikira' na aku natu' supaya ugaran ating Keseraan binggey et Empu' ki Moises, etawa menge' Ketulduan et menge' Tarus et Empu'. Kaya ku natu' na ugaren atin. Natu' ku supaya tumanen ginsan atin.

¹⁸ Sugiran ku kemyu banar, seked ating eldew na lugta' beke' langit malam, diki lang meylang misan sengkudlit et bebaya' et susurat na sinurat neng Keseraan, seked atin ginsan in metuman.

¹⁹ Angkansa, ba' sinu lumyu et misan kerinek-rinekan neng bagi et Keseraan na itue beke' ituldu' ye dut iba na buwatan samat kwantin, ya pegbetangen na pinekeisek-isek dut kemilikan et Empu' dut langit. Segwa' ba' sinu megpenuman itueng Keseraan, beke' ipegtuldu' ye dut iba na buwatan samat kwantin, ya pegbetangen na kela' dut kemilikan et Empu' dut langit.

²⁰ Isugid ku banar dimyu, selyu dimyung ketignaan lumbi dut menge' pari' na Pariseo beke' menge' menunuldu' et Keseraan, diki kew ketentuan kesled dut kemilikan et Empu' dut langit.”

*Ketulduan pasal Pengimatey
(Lukas 12:57-59)*

²¹ Sinugid gasi i Jesus, kwan, “Nekingeg myu na pegsugiren et menge' taaw nekeuna ti' na kwan, ‘Kas kew mengimatey, sabab sebarang nengimatey teyumanen ye dut ukuman.’

²² Segwa' isugid ku dimyu na ba' sinu megiseg dut tipused ye teyumanen ye dut ukuman. Na

ba' sinu gasi megberes et peneruru' dut tipused ye, kwan ye, 'Meyahu' ke!' tubagen ye gasi dut menge' megkepet et Kunsial neng menge' pegibuten. Segwa' sebarang pegberes dut tipused ye, kwan, 'Dupang ke!' ketettakut ne kenye na isugba ya dut apuy et Narka'.

²³ Angkansa, ba' megsimaya' ke et begey mu dut Empu' eset sisimeyaan beke' merendeman mu na maya tipused mu na megiseg dimu,

²⁴ tirengi' mena simaya' mu dut sisimeyaan, duntina' mena ya supaya megerut kew megtipused. Pegketbes mekedyari ke ne peuli' supaya megsimaya' et dimung begey dut Empu'.

²⁵ "Ba' maya menindal dimu dut ukuman, sementara' dut dalan kew nega megsutsulut kew ne lagi duun. Ba' diki, pekpetan ke dut mengungukum. Indyari igbey et mengungukum dut pegibuten et pulis pegketbes ya megpesled dimu dut pipirisuan.

²⁶ Asal isugid ku rimyu, diki ke keliwan seked mebeyaran emuring siin et multa mu."

Ketulduan pasal Pegbeis

²⁷ "Nekingeg myu pegsugiren tagna' ti' na kwan, 'Kas kew pegbeis.'

²⁸ "Segwa' isugid ku dimyu ba' sinu sumiyek dut libun na maya meyaat neng pegsedseleren ye dut seled atey ye, sepantun negkesala' ne et pegbeis seled atey dut atin libun.

²⁹ Ba' kewanan neng mata mu mekebibit dimu na megkesala', suata' ne lang beke' itimbaga'! Lebing menunga dimu ba' kurangan mu seng

bagi' et bilug mu, kasga maya teup ne bilug mu surungen dut Narka'.

³⁰ Ba' kewanan neng keremut mu mekebibit dimu na megkesala', putka' ne lang beke' itimbaga'! Lebing menunga dimu ba' kurangan mu seng bagi' et bilug mu, kasga maya teup ne bilug mu surungen dut Narka'."

Ketulduan pasal Arat et Pegbutas

(Mateo 19:9; Markus 10:11-12; Lukas 16:18)

³¹ "Pegsugiren gasi tagna' ti', 'Ba' sinu meingin mekipegbutas dut kenyeng esawa mekedyari lang igbeyan et kesuratan na dye butas ne.'

³² Segwa' isugid ku dimyu tiban, ba' sinu mekibutas dut esawa ye selyu lang ba' ya negbeis sebanan, samat sinunggeb ye esawa ye na megkesala' et pegbeis. Beke' ba' sinu mengesawa et libun na binutanan, ya gasi negkesala' et pegbeis."

Ketulduan pasal Pengaku'

³³ "Nekingeg myu tagna' ti' na pegsugiren et menge' taaw, 'Kasi peglipati dimung tinange', segwa' tumana ba' enu pinengaku' mu dut Empu'.'

³⁴ Segwa' tiban isugid ku dimyu, kas kew pemuwat et misan enung tinange'. Beke' kas kew pengibet ipebaya' langit, sabab atin metaas na eerungan et Empu'.

³⁵ Etawa pengibetan ipebaya' dunya', sabab atin lelbutan et tiked et Empu', etawa pengibetan ipebaya' lungsud neng Jerusalem, sabab atin lungsud et ating Kelang Surutan na Empu'.

³⁶ Beke' kas kew pengibet ipebaya' biyag mu, sabab misan sengbuek diki mu mebaal na ipeputi' etawa ipeitim.

³⁷ Segwa' petignai' ne lang meres. Ba' kwanen mu 'e', atin 'e'. Ba' kwanen mu 'diki', atin 'diki'. Lumbi atue, atin teyeg ne i Seytan."

Ketulduan pasal Pegbeles

(Lukas 6:29-30)

³⁸ "Nekingeg myu na pegsugiren, na kwan, 'Belsa' mata, dut mata, beke' nipen dut nipen.'

³⁹ Segwa' isugid ku dimyu, kasi' pegbelsa' mereraat neng taaw. Ba' sinu tumpal dut kewanan neng pesingil mu, iluguta' gasi gibang neng pesingil mu.

⁴⁰ Ba' maya megsumbung dimyu dut ukuman supaya meisi' ye dimung badyu', igbeya' atin sampay gasi mebuwat lengen badyu' mu.

⁴¹ Ba' maya mengleges dimu bibiten et embag ye dut sembatung kilometro, ilusua' seked duwang kilometro.

⁴² Ba' sinu megtew dimu, begeyi', kasi' pegmendini' ba' sinu meingin menglimbas dimu."

Ingina' Kebanta Myu

(Lukas 6:27-28, 32-36)

⁴³ "Nekingeg myu na pegsugiren tagna' ti', 'Ingina' myu sebaya' myu beke' isgan myu dimyung kebanta.'

⁴⁴ Segwa' tiban isugid ku dimyu, ingina' myu dimyung kebanta beke' ipenelanga' myu ba' sinu peniksa' dimyu,

⁴⁵ supaya kemyu mesugid na keyegangan et Empu' Ama' na dut langit. Sabab megpebinyar

ye telang et eldew sesali' dut menge' meraat neng taaw beke' menunga, beke' megpemedlek dut menge' taaw neng pemuwat et metigna' beke' menge' taaw neng pemuwat et meraat.

⁴⁶ Ba' ingin myu sebarang mekasi dimyu, enu metagey myu na igbey dimyu et Empu'? Diki be kwantin gasi pegbuwatan et menge' menunukut et bebayad et lugta'.

⁴⁷ Ba' pegimrewan myu sebarang ketipusdan myu lang, enukwan myu buwatan iba? Diki be atin gasi pegbuwatan et kaya pegandel dut Empu'?

⁴⁸ Megpeketigna' kew sabab dimyung Empu' Ama' dut langit metigna'."

6

Tinuldu' i Jesus E nukwan Tyu Megey et Ebuluy

¹ Indyari, sinugid i Jesus kedye, kwan ye, "Pegkesukuen myu Empu', pegnunga-nunga kew na kasi' pegbuwata' na menunungang keradya dut elepan et menge' taaw, apang ipebi'biri' lang kedye. Ba' ikew megpemuwat samat kwantin, kaya lang ganti' et Empu' Ama' mu dut langit.

² "Angkansa ba' megey ke et ebuluy dut menge' kayang-kaya kas pebres et budyung, samat menge' pegbuwatan et pebi'biri' dut dalan beke' dut menge' sinagoga,* ating pegtitimungan† et menge' taw't Judio. Pegbuwatan dye itue supaya bentugen et menge' taaw. Sugiran ku dimyu

* **6:2 6:2a sinagoga** - ating menge' kelang benwa na' pengempuan et menge' taw't Judio. † **6:2 6:2b pegtitimungan** - dut Griego, sinagoga.

et keberbenaran, neterima dye ne ginsan ganti kedye.

³ Segwa' ba' megebuluy ke dut menge' kayang-kaya, kasi pesewri gibang neng lengen mu ba' enu binwat et kewanan neng lengen mu,

⁴ supaya dimung pegbegey et ebuluy na dut tagu'. Na dimung Empu' Ama' dut langit mekebiri' dut bubuwaten na tagu', maya ganti ye rimu."

*Tinuldu' i Jesus Enuwan Tyu Megpenelangin dut Empu' Banar
(Lukas 11:2-4)*

⁵ "Ba' megpenelang ke gasi, kasi' myu pegsiringa' menge' pebi'biri'! Sabab meingin dye na megpenelang et petiyeg dut menge' sinagoga, ating pengempuan et menge' taw't Judio, beke' dut menge' simpangan et dalan apang mebiri' ginsan et menge' taaw. Sugiran ku dimyu et keberbenaran, neterima dye ne ginsan ganti kedye.

⁶ Ba' megpenelang ke, sumled ke't sisinglel mu, tengleba' lelewewan, beke' megpenelang ke dut Empu' Ama' mu na diki mebiri'. Na dimung Empu' Ama' na mekebiri' et buwat na tagu', gentian ye ikew.

⁷ "Beke' ba' megpenelang ke, kas kew mengusal et peseuli'seuli' neng bebresen na kaya kegunaan samat menge' taw't kaya pegandel dut Empu'. Sabab kwan dye lang pegkinggen dye't menge' Empu' dye sabab et keldam et kedyeng bebresen.

⁸ Kasi' dye pegsiringa', sabab sewd et Empu' Ama' ba' enu keilangan myu mura inangat myu kenye.

⁹ Samat kwantin kew megpenelangin dut Empu', kwan,
'Empu' Ama' kay dut langit,
merganen kay teyen ikew.

¹⁰ Ikew megmendyaring pegibuten et ginsan menge' taaw.

Ibuten kay teyen dimung keiregan atue't dunya'
na samat pegibuten dut langit.

¹¹ Begeyan mu kami et kekanen tiban na keilangan kay itueng eldew.

¹² Beke' empunen mu kami eset dameng keselaan binwat kay, samat pegampun kay gasi eset menge' nekesala' damen.

¹³ Endey Mu kami ielep eset meliyut neng pegsulay, erapun iperayuna' damen keyeatan i Seytan.'

¹⁴ "Sabab ba' maapen myu sebarang pegkesala' dimyu, maapen kew gasi et Empu' Ama' dut langit.

¹⁵ Segwa' ba' diki maapen myu menge' taaw na megkesala' dimyu, diki gasi maapen kew et Empu' Ama' myu dut langit menge' pegkesala' myu."

Ketulduan pasal et Pegpuasa

¹⁶ "Ba' megpuasa kew, kas kew megpedagbes na merupuk kew samat buwatan et menge' pebi'biri'. Na pepesala' dye rupa dye supaya

ipebi'biri' lang dut menge' taaw na dye pegpuasa. Sugiran ku dimyu et keberbenaran, neterima dye ne ginsan ganti kedye.

¹⁷ Segwa' ba' megpuasa ke, lenei' buek mu beke' mengiramus ke et rupa mu

¹⁸ supaya atin diki lang mesewran et menge' taaw na ikew pegpuasa, selyu Empu' Ama' mu lang neng diki tyu mekebiri'. Na, Ya lang mekebiri' set tagu' ne menge' bubuwaten mu neng menunga, maya ganti Ye eset rimu."

Kementirian dut Langit
(Lukas 12:33-34)

¹⁹ "Kas kew megtimung et kementirian atu't dunya', na atue maya pengusiba' na aney beke' garang, na atue pegselden et menenakew ampa' ne tekewan.

²⁰ Segwa' timunga' myu menge' kementirian dut langit, sabab kaya untin pengusiba' aney etawa garang, na diki lang kesled menenakew apang menakew.

²¹ Angkansa, ating kementirian mu subali' ne atin menge' pegbuwatan mu sabab et Empu' dut langit, na subali' duntin gasi pikiran mu.

Silu' et Bilug Mu
(Lukas 11:34-36)

²² "Mata mu samat silu' et bilug mu. Ba' mata mu meligew, metlangan ginsan bilug mu.

²³ Segwa' ba' mekabu ne mata mu, melingeb ne gasi ginsan bilug mu. Angkansa ba' silu' na eset dimu in diki meminyar, abut dekla' banar et kelingban!"

*Endey Myu Reasan
(Lukas 16:13; 12:22-31)*

²⁴ “Kaya sinu mekeibut et duwang pegibuten, sabab isgan ye sembatu in beke' inginen ye sembatu gasi. Etawa ibuten ye sembatu beke' reaten ye ikeruwa in. Diki kew mekesuku' tantu dut Empu' beke' pererwa daran pegsukuan menimung et pirak.

²⁵ “Angkansa isugid ku rimu, kasi' myu reasi' pasal biyag myu, ba' enu kekanen etawa inumen myu etawa ba' enu badyuen et bilug myu. Diki taku' biyag lebing merga' eset pegkaan? Beke' bilug lebing merga' dut badyu'?

²⁶ Seyeki' menge' kebebegitan dut lelengew, diki dye pemengluwak etawa pemengeyg etawa memugu et kekanen dut legkew. Segwa' pepekaan dye et Empu' Ama' dut langit. Diki be merga' kew nega eset begit?

²⁷ Sinu dimyu sabab et pegsusa mekepegdugang misan seng lisag dut kenyeng biyag?

²⁸ “Na manu megmesusa kew sabab et pegbadyu? Seyeki' menge' kebuburakan dut menge' uma. Kaya pemegkeradya etawa pemengeket et bebedyuen

²⁹ Segwa' sugiran ku kemyu, misan si Surutan Solomon tagna' ti' kaya nekepegpakay na samat nunga et burak na itue, misan ne dut kenyeng ketaasan.

³⁰ Ba' menge' peperasen dut menge' uma pepebedyuan et Empu', peperasen na tiban atue, pegdateng et diklem itimbag dut dudurukan. Diki taku' mas lebi nega kemyu na diki ye

pepekayan? Na kemyu na isek-isek neng pegandel!

³¹ Angkansa kas kew kesusa, supama sugiren myu, 'Na' enu ne kanen kay?' etawa, 'Enu ne inumen kay?' etawa, 'Enu ne pekayen kay?'

³² Sabab pegtulusen ginsan itue et menge' taw't kaya pegandel dut Empu'. Na sewd et Empu' Ama' myu dut langit na keilangan myu ginsan itue.

³³ Segwa' gaay myu mena pengmilikan et Empu' beke' buwaten myu kegeayan ye, mendyari ginsan neng ibang keilangan myu igbey ye rimy.

³⁴ Angkansa kasi' myu pegmesusai' eldew et diklem. Tegeyen myu diklem apang pikiran pasal et kesusaan et diklem. Sabab tatap ne kesusaan et tiban. Sabab menabang Empu' dimyu misan ba' enung kesusaan dumateng dimyu."

7

Kas Pegukum et Sebaya' (Lukas 6:37-38, 41-42)

¹ "Kasi' myu pengukuma' et sebaya' myu, etawa kemyu gasi meukum et Empu'.

² Sabab ba' ukumen myu sebaya' myu takatata kwantin gasi iukum dut dimyu. Sampay ba' enu isukud myu, kwantin gasi isukud dimyu.

³ Kemyu na daran pegukum, manu pegimrewen mu merinek na puling et mata et tipused mu, antangan ye merinek neng keselaan, segwa' kaya penglingen mu usuk dut mata mu, antangan ye kelang keselaan.

4 Enungkwon mu mesugid dut tipused mu na kwan, 'Ugara' merinek neng keselaan mu', segwa' dimu maya nega kelang keselaan mu?

5 Ikew ne pebiri'biri'! Ugara' mena usuk dut mata mu, supaya metuman mu mengugad et merinek na puling et mata et tipused mu.

6 "Kasi' pegbegeya' dut ireng sebarang menge' keginisan pinesuku' dut Empu'. Kasi' myu pegtimbaga' buliga' dut biyek. Ba' binwat myu itue, pegletlebutan dye lang et menge' tiked dye, sabab pegketbes peulinan dye kemyu sampay peglurey-lureyen dye kemyu in."

*Mengangat, Mengebiya', beke' Memuhun
(Lukas 11:9-13; 6:31)*

7 "Mengangat kew, supaya kemyu begeyan. Mengebiya' kew, supaya kemyu ketulus. Memuhun kew, na kemyu ipetindal.

8 Sabab sebarang mengangat, ya begeyan, beke' ba' sinu mengebiya', ya ketulus, beke' ba' sinu memuhun, ya ipetindal.

9 Kaya megurang megey et batu ba' yengyegang ye mengangat et kekanen.

10 Etawa kaya kengurangan ba' mengangat et sera', igbey kenye seli?

11 Ba' kemyu na menge' meraat na kesewd megey et menungang ginis dut dimyung keyegangan, lebi ne gasi Empu' Ama' myu dut langit, na ya megey dimyu et menunungang ginis, sebarang mengangat dut kenye.

12 Angkansa ba' enu gay mu na buwatan et menge' taaw dut dimu, kwantin gasi buwata' dut sebaya' mu. Sabab et itue neginalep ne banar

Keseraan et Empu' na binggey ki Moises beke' ating penuldu' et menge' tarus ye.

Mesigpit neng Lelengewan beke' Melekbang neng Lelengewan
(Lukas 13:24)

¹³ “Sumled kew dut mesigpit neng lelungewan, sabab kela' lelungewan beke' melekbang dalam tudyu dut kedusaan et Narka', beke' mekeldam megeled duntin.

¹⁴ Sabab mepiet lelungewan beke' mesigpit dalam tudyu dut kebiyagan kaya keskeran abi't Empu', beke' kaya mekeldam mebiyanen atin lang megeled duntin.”

Menge' Kayu Mekekilala dut Bua' Ye
(Lukas 6:43-44)

¹⁵ “Meginget kew dut menge' membut-embuten neng menunuldu' na mekgabi' dimyu na kwan mu lang samat menunungang ayup pengetngarat ye, segwa' dut seled ye samat kumekaan neng setwa'.

¹⁶ Mekilala myu membut-embuten neng menunuldu' dut kedyeng menge' keradya. Supama, diki kepupu' kew et bua' et ubas dut kesuksukan, etawa bua' et menge' igus dut keperasan.

¹⁷ Temed sebarang menunungang kayu mua' gasi et menunga, ba' meyaat neng kayu, meyaat gasi bua' ye.

¹⁸ Menungang kayu diki mua' et meyeyaat, beke' meyaat neng kayu diki mua' et menununga.

¹⁹ Sebarang kayu na diki mua' et menunga pegputken beke' pegtimbang dut apuy.

²⁰ Angkansa mekilala myu et menge' membut-embuten neng menunuldu' dut kedyeng menge' keradya."

Sinu Empu' Mu?
(Lukas 13:25-27)

²¹ "Diki ginsan na megtingkag daken na kwan, 'Empu', Empu', na kesled dut Kemilikan dut langit, selyu lang dye in pegbuwatan et kegeayan et Empu' Ama' ku.

²² Pegkedateng Eldew et Mengukum Empu', mekeldam megsugid daken dut eldew na atin, kwan, 'Empu', Empu', diki be neneked kay pebiya' dut kepengdyarian mu, beke' dut kepengdyarian mu nekepeugad kay et menge' meyaat neng diwata teyeg et negbegbalig, beke' nebuwat et mekansang menge' mekelilu'-lilu'?"

²³ Angkansa isugid ku dut kedye ginsan, 'Diki ku kemyu nekilala. Ugad kew atu't elepan ku, kemyu na pemuwat et kereatan!' "

Mekesewd beke' Merupang neng Megbenwa
(Lukas 6:47-49)

²⁴ "Angkansa sebarang megkingeg beke' meg-tuman et menge' bebresen ku, ya sepantun sembatung taaw na mekesewd megpetiyeg et menge' usuk et benwa ye dut batu.

²⁵ Dumateng delek, dumateng liyud, dum-res gasi et mebasag, ampa' sinimberan benwa, segwa' diki neugba', sabab menge' usuk ye petitiyeg dut batu.

²⁶ Segwa' ba' sinung taaw na megkingeg et menge' bebresen ku segwa' kaya pegtumanen

ye, ya sepantun dungdupang neng taaw na negpetiyeg et benwa ye dut egis-egisan.

²⁷ Diminateng delek, diminekla' liyud, dimin-res gasi et mebasag beke' siminimber dut benwa. Pegketbes neugba' beke' nerungkat ginsan!”

*Kelang Kepegewlaan i Jesus
(Markus 1:22)*

²⁸ Ganang netbes i Jesus neres et itueng bebre-sen, neglilu' menge' taaw dut kenyeng penuldu'.

²⁹ Sabab pegtuldu' ye samat maya kepegewlaan ye, diki samat menge' menunuldu' et Keseraan dut kedye.

8

*Ipinenunga i Jesus Sembatung Taaw neng
Maya Eldew-eldew*

(Markus 1:40-45; Lukas 5:12-16)

¹ Ganang si Jesus nepesedsad ne teyeg dut kilid et bukid, pegseselundungen ya et mekansang taaw.

² Kiminabi' eset kenye sembatung taaw neng maya eldew-eldew beke' siminelukud dut teteyu-manan ye, kwan ye, “Empu', ba' keingesian mu aku, teyen pegulini' ku.”

³ Kintang i Jesus keremut ye beke' kinutew ye. Kwan ye, “Keinginan ku. Na, megulinan ke.” Megtuy negulinan pukung ye.

⁴ Indyari kwan i Jesus kenye, “Kingga'! Kasi' pegsugira' dut sinu-sinu. Segwa' panew, pebiri' ke dut pari' beke' megsimaya' ke sabab itue Keseraan teyeg ki Moises na kesebenaran dut ginsan na ikew menunga ne!”

Ipinenunga i Jesus TeteHagen et Pegibuten et Sundalu
(Lukas 7:1-10)

⁵ Pegseled i Jesus dut lungsud neng Kaper-naum, nepekabi' kenye sembatung pegibuten et sundalu, na taw't lein Judio, supaya mengangat et tabang.

⁶ "Empu'," kwan ye, "daken neng teteHagen ku pebubuntul lang dut benwa sabab nepangkul beke' mesakit banar reresanen ye."

⁷ Kwan i Jesus dut kenye, "Surungan ku ya supaya pegulinan."

⁸ Siminambag kenye pegibuten et sundalu kwan ye, "Empu', kelew-lelew daken sabab diki teupen na benwa ku na mesled mu. Segwa' isugira' lang na teteHagen ku megnunga.

⁹ Sabab aku gasi sembatung taaw na maya metaas daken, beke' aku maya menge' sundalu na mebaba set daken. Ba' sugiren ku dut sembatu, 'Surung!' ya gasi megsurung. Beke' dut sembatu, 'Matu' ke!' ya gasi megatu'. Beke' ba' sugiran ku teteHagen ku, 'Buwata' itue!' atin gasi buwaten ye."

¹⁰ Ganang nekingeg i Jesus itue, neglilu' ya banar, beke' sinugid ye dut menge' megibut kenye, kwan ye, "Sugiran ku kemyu et kebenaran, kaya nekemasa ku atue't Israel na samat kwantin dekla' et pegandel ye.

¹¹ Asal banar indani' myu na mekansang taaw mawa' dut seBangan beke' dut sedpa't elded na dumuntin na kebaya' dut kenkanan na pegempangan de Abraham, Isaak beke' si Jakob dut Milikan et Empu' dut langit.

12 Segwa' mekansang puranak et Israel na itimbag dut liwan, na dut kelingban, na duntin dye memenggerwak beke' memengringetngget menge' nipen dye."

13 Kwan i Jesus dut pegibuten et sundalu, "Na panew ne. Sabab et dimung kelang pegandel meinabu dimung pegengaten." Na, negulinan ne tetehagen et pegibuten atin ne lisag.

Pinenunga i Jesus Pengibanan neng Libun i Pedro

(Markus 1:29-34; Lukas 4:38-41)

14 Pegduntin i Jesus dut benwa i Pedro, nebiri' ye pengibanan neng libun i Pedro. Pebubuntul sabab et pegegnewen.

15 Pegketbes na mekeptan i Jesus keremut ye, megtuy inibuanan et egnew ye, ampa' ne negbangun, pegketbes ya ne negpelamak kenye et kekanen.

16 Ganang megngengapun ne, mekansang taaw neng sinleban et mereraat pinemibit dut kenye. Kasa beres ye lang pineliwan ye menge' meyaat neng diwata beke' negnunga dye ginsan, sebarang maya atin neng reresanen.

17 Neinabu itue supaya metuman sebarang sinugid tagna' ti' et tarus neng si Isaias, na kwan ye,

"Insi' ye in ginsan neng kesekitan tyu beke' tinenggang ye ginsan neng reresanen tyu."*

Kepulusan et Mengibut ki Jesus

(Lukas 9:57-62)

* **8:17 8:17** Isaias 53:4.

18 Pegkebiri' i Jesus dut kineldaman dut pelilibut ye, negsugid ya dut pepengenan ye na dumipag dut sembelang dipag et dagat.

19 Na maya menunuldu' et Keseraan nepekabi' kenye, kwan ye, "Menunuldu', panyap ku ne mibut ku dimu misan embe surungan mu."

20 Kwan i Jesus dut kenye, "Maya belebaan ireng et talun, beke' menge' begit maya menge' pugad, segwa' aku, atin Yegang et Taaw,[†] kaya lelegdangan supaya mebuntulan et ulu ku beke' kaya peternan ku."

21 Maya sembatung taaw neng pepengenan gasi dut ki Jesus kwan ye dut kenye, "Begerar, muli' ku mena teyen beke' ilbeng ku mena ama' ku."

22 Segwa' kwan i Jesus, "Pesari' ne menge' taaw antangen dye samat menge' patey in na menglebeng dut natey neng ama' mu. Ikew key, mibut ke daken dut biyag kaya seskeran!"

*Ipinelinew i Jesus Mebasag neng Begyu
(Markus 4:35-41; Lukas 8:22-25)*

23 Pegketbes nemenakat ne i Jesus dut gubang, sampay menge' pepengenan ye naya' kenye.

24 Kiminlat lang na maya diminateng mebasag neng ambun dut dagat, angkansa derekerang

[†] **8:20 8:20 Yegang et Taaw** - Sengmenu, sinugid i Jesus itueng ibang ngaran ye. Ingin bersen, Bilang et ginsan et menge' taaw. Ngaran gemiten i Jesus pasal diri ye apang itagu' keretian na ya Yegang et Empu' Banar dut Langit. Ya in pinili' et Empu' apang pemegbeg ngian-ngian. Betsaen Lukas 7:34; Juan 1:51, beke' Kanta 89:9, sinurat i Surutan Dabid tagna' ti' na itue pasal si Kristo in beres ye.

gumbang pegsipuwakan ye gubang. Segwa' si Jesus megiga' ga et ating masa.

²⁵ Na menge' pepengenanar ye nenyag kenye kwan dye, "Empu', tebangi' kay, melneb tyu ne!"

²⁶ Neingkut i Jesus kedye, kwan ye, "Manu megtakut kew? Isek-isek dimyung pegandel." Indyari, tuminyeg gasi ampa' pinetaren ye deres beke' dagat. Na limininew banar ne ginsan.

²⁷ Nemeglilu' menge' taaw, kwan dye, "Sinung taaw itue? Misan deres sampay dagat pengandel kenye."

Nepegulinar i Jesus Duwang Taaw neng Sinleban et Meyeyaar neng Diwata

(Markus 5:1-20; Lukas 8:26-39)

²⁸ Pegdateng i Jesus dut sembelang dagat dut lungsud et menge' Gadareno, maya duwang taaw neng sinleban et mekansang na meyeyaar neng diwata siminusup dut kenye. Negliwan itueng duwang taaw teyeg dut kelelbengan. Na meburangit banar itueng duwang taaw, angkansa kaya sinu mekebiya' duntin.

²⁹ Megtuy, megpemara ginsa't menge' diwata, beres dye, "Yegang et Empu', enu keilangan mu damen? Natu' ke taku' damen supaya peliyutan mu kami et ingga pe' timpu?"

³⁰ Na, dut mere'rayu' set kedye maya banan et mekidram ne' menge' biyek neng megpenginaan.

³¹ Binisara et menge' meraat neng diwata si Jesus, kwan dye, "Ba' ipeliwan mu kami, ba' mekedyari teyen iruntina' kay ne lang dut banan et menge' biyek ti'."

³² Kwan i Jesus kedye, “Ire', liwan kew set kedye, beke' sumled kew dut banan et menge' biyek!” Angkansa nemengliwan dye ampa' dye siminled dut banan et menge' biyek. Na menge' kebikbiyekan nemengdarak surung dut kepengrasan beke' neregdag dye dut dagat na dun dye nelelmes ginsan.

³³ Sebarang nemengipat et menge' biyek nemendarak surung dut kebenbenwanan beke' sinugid dye ginsan pasal ba' enu neinabu dut menge' biyek beke' dut menge' sinleban et mereraat.

³⁴ Indyari ginsan neng menge' taaw dut lungsud na' atin siminurung dut ki Jesus apang sumusup kenye. Ba' nebiri' dye ya na ipinengasi'asi' dye si Jesus na mugad ne set lungsud dye in.

9

Pinegulinan i Jesus Sembatung Pangkul (Markus 2:1-12; Lukas 5:17-26)

¹ Siminakat si Jesus dut gubang diminipag peuli' dut sembela' neng dagat beke' siminurung dut diri ye neng lungsud, Kapernaum.

² Na dut Kapernaum, duun menge' senung ketawan nibit dut ki Jesus et sembatung pangkul na pebubuntul dut demdam. Pegkebiri' i Jesus et kelang pegandel dye, kwan ye dut taaw neng pangkul, “Yegang, kepenggera' seled mu! Inampun ne sala' mu.”

³ Sabab et itueng pinegberes i Jesus, menge' menuldu' et Keseraan nemegberes dye dut diri'

dye, kwan dye, “Pepeempu'empu' itueng taaw na itue!”

⁴ Segwa' pegsesewren i Jesus kedyeng pegpipikiren, kwan ye, “Manu meraat ne nepikir myu?”

⁵ Banar, lebing merugey sugiren, ‘Teyeg ne beke' panew ne,’ kasga sugiren, ‘Dimung sala' inampun ne,’

⁶ sabab Empu' lang mekeampun et keselaan, segwa' supaya mesewran myu na ating Yegang et Taaw maya kepengdyarian na mengampun et sala' atu't dunya', indani' itue.” Pegketbes kwan ye dut taaw neng pangkul, “Teyeg ne, bikyata' ne iganigan mu beke' muli' ke ne.”

⁷ Angkansa ating taaw timinyeg beke' nuli' dut benwa ye.

⁸ Pegkebiri' et kineldaman et taaw, nemenglilu' dye banar, beke' binantug dye Empu' neng negey et menge' taaw et kepengdyarian na samat kwantin.

Pegpili' i Jesus ki Mateo

(Markus 2:13-17; Lukas 5:27-32)

⁹ Pegpelembus i Jesus et panew ye nebiri' ye sembatung taaw na ingaran ye si Mateo na megarung dut benwa neng susukutan et buwis. Na sinugid i Jesus dut kenye, kwan ye, “Mibut ke daken!” Timinyeg si Mateo beke' nibut kenye.

¹⁰ Ganang megkekaan si Jesus et penengeldewan ye dut benwa i Mateo, mekansang menunukut et buwis beke' menge' ibang tegekesealaan na liminamud mengaan dut ki Jesus beke' dut menge' pepengenanar ye.

¹¹ Pegkebiri' itue et menge' pari' na Pariseo, nengingkut dye dut menge' pepengenan ye, kwan dye, "Manu Menunuldu' myu pepelamud mengaan dut menge' menunukut et buwis beke' dut menge' tegekeselaan?"

¹² Pegkingeg i Jesus, kwan ye, "Kaya nengengeilangan et mengunguru sebarang kaya sakit, segwa' nengengeilangan et mengunguru sebarang maya sakit.

¹³ Manew kew ne beke' retia' myu ba' enu ingin bersen ye itueng Kesuratan et Empu', kwan, 'Ingasi' ingin ku, diki lang menge' simaya.' Sabab diki ku natu' supaya pilinen sebarang keblan dye metitigna', segwa' natu' supaya teban-gen ku et menge' mekeselaan."*

*Iningkut si Jesus pasal et Pegpuasa
(Markus 2:18-22; Lukas 5:33-39)*

¹⁴ Indyari nepekabi' dut kenye menge' pepengenan i Juan neng Mememewtismu, kwan dye, "Enungkwan itue na kami beke' menge' Pari' na Pariseo pegpuasa, segwa' dimung pepengenan kaya lang pemegpuasa?"

¹⁵ Kwan i Jesus, "Enungkwan rumupuk menge' mengluluruk sementara' lelaki neng ibulun es-entin nega? Diki lang! Segwa' dumateng timpu na ibulun neng lelaki ugaren dut kedye. Atin pe' memegpuasa ne." Neglahyun ne si Jesus neres.

¹⁶ Kwan ye, "Kaya sinu meketempel et bagung kumut dut lelagi neng badyu', sabab melanut dut tinimpelan et bagu na tinempel, lebi ne dumekla' ne banar uyat ye.

* **9:13 9:13** Oseas 6:6.

17 Diki gasi mekedyari isunu' et taaw bagung alak dut lelagi neng susunuan.† Sabab ba' isunu' dye duntin, mekedyaring lumput ating susunuan, indyari meula' ne inumen neng alak in beke' mepsa' ne ating susunuan. Erapun, sub-ali' isunu' bagu neng alak dut bagung susunuan gasi supaya sali'sali' dye meipat et menunga.”

Patey neng Yegang et Pegibuten beke' Libun neng Kiminutew et Badyu' i Jesus
(Markus 5:21-43; Lukas 8:40-56)

18 Sementara' megbebres nega si Jesus et itue, sembatung pegibuten et menge' Judio nepekabi' beke' siminelukud dut teteyumanan ye, kwan ye, “Ingga pe' nekwit pegpatey et yegang ku neng budyang. Segwa' ba' mekedyari teyen baya' kew daken sabab mengarap ku na ba' depnen mu ya, asal ya megbiyag.”

19 Timinyeg si Jesus beke' naya' dut kenye, beke' menge' pepengenan ye naya' gasi.

20 Na', maya gasi sembatung libun na megkesandalen et sakit ne' pegduruguan et sempulu' duwang teun ne, kaya megtuug tapis ye. Na nepekabi' dut lilikuran i Jesus ampa' ye kinutew bingbiring et badyu' i Jesus.

21 Kwan et sedseled ye, “Ba' mekutew ku lang bingbiring et badyu' ye, megulinan ku ne.”

22 Liminingew si Jesus kwan ye dut kenye, “Yegang, kepenggera' seled mu. Dimung pegandel negpenunga dimu.” Atin negang masa megtuy negulinan libun. Neglahyun gasi si Jesus dut benwa et pegibuten.

† 9:17 9:17 *susunuan* - dut Griego: 'bebtangen ne' kulit'.

23 Ganang nekerateng, siminled ne si Jesus dut benwa et pegibuten et menge' Judio beke' nebiri' ye menge' menunuling et kelebengen beke' kineldaman na memeggikgibek.

24 Kwan ye dut kedye, "Liwan kew! Ating budyang ingga patey, segwa' megiga' lang!" Segwa' nemengsit dye lang dut kenye.

25 Pagka' menge' taaw nepeliwan ye ne, siminled gasi i Jesus beke' kimpetan ye dut keremut et budyang neng libun, angkansa negbangun budyang.

26 Tuturan pasal itue limingkep dut sen-gkelungsuran na atin.

Pinegulinan i Jesus Duwang Beleg beke' Sembatung Umew

27 Ganang nugad ne si Jesus teyeg dut lungsud na' atin, maya nepesunud kenye duwang menge' beleg. Indyari timiningkag dye, kwan dye, "Inupu' i Surutan Dabid, meingasi' ke damen!"‡

28 Pegseled i Jesus dut benwa, negpekabi' dut kenye menge' beleg ne' lelaki. Iningkut dye i Jesus, kwan ye, "Mengandel kew be dut daken na itue mebuwat ku supaya megulinan kew?" "E', Begerar, andel kay," sambag dye.

29 Indyari kinutew ye ne kedyeng mata ampa' ne neres, kwan ye, "Kuyun dut pengandel myu dut Empu', meinabu teyen atin samat keendelen myu."

‡ 9:27 9:27 *Inupu' i Surutan Dabid tagna'* - itue ibang ngaran i Kristo, ingin bersen ating itue na si Jesus ating Mesias pinili' i Empu' apang mengmilik dut ginsa't taw't sengkedunyaan.

³⁰ Indyari negnunga ne penyek dye. Pegketbes negbilen si Jesus, kwan ye, “Amay-amay banar, kasi myu pegsugira' itueng ginis dut misan sinu!”

³¹ Segwa' nugad dye beke' masi ga pineabar dye kebentugan i Jesus dut ginsa't menge' lung-sud pelibut duun.

³² Ganang megugad dye ne, alu', maya gasi sembatung lelaki binibit dut ki Jesus na sembatung pegselban et meraat angka kaya mekebres.

³³ Pagka' nepelihan ne ating meraat, ating lelaki nekebres ne. Indyari menge' kineldaman nemenglilu', kwan dye, “Atu't Israel kayangga pe' nebiri' na neinabu samat kwantin!”

³⁴ Segwa' kwan ga et menge' Pari' na Pariseo in, kwan dye, “Sabab lang binggey atin kependyarian et pengibuten et menge' mereraat in, angka si Jesus maya basag supaya nekepelihan et mereraat.”

Sesenu Ga menge' Mengengeradya

³⁵ Pegketbes siminurung si Jesus dut ginsa't menge' lungsud beke' dut menge' kebenbenwanan. Penuldu' ye dut menge' pegpengempuan et menge' Judio, na pepabar pasal et Menungang Abar et Pengmilikan et Empu', beke' pepenunga ye sebarang menge' maya misan enung reresanen beke' ginsa't menge' sakit.

³⁶ Ganang nebiri' ye menge' kineldaman, nekeingasi' dut kedye sabab dye samat pegelamen mene beke' menge' melulumek, samat menge' ipatan neng bibili na kaya mengingipat.

³⁷ Indyari kwan ye dut menge' pepengenan ye, “Menge' keldamen antangan dye samat

menge' uma panyap ne keygen. Mekansang ne kekeygen, segwa' kaya mekansang mengengeyg.

³⁸ Angkansa mengangat kew dut Empu' et itueng kekeygan, supaya megpebibit ya et mengengeradya dut kenyeng kekeygan."

10

Pinepanew i Jesus Sempulu' Duwang Pepengenaran Ye

(Markus 3:13-19; Lukas 6:12-16)

¹ Ipinekabi' i Jesus itueng sempulu' duwang pepengenaran ye beke' binggeyan ye et kepengdyariang keseg megpeugad et megsaleb neng meyaat neng diwata, beke' mepegulinan ginsa't menge' keginisan neng reresanen beke' kesekitan.

² Itue ne ngaran et sempulu' duwang pepengenaran i Jesus. Una in si Simon, pegngerana't Pedro beke' tipused ye neng si Andres; de Jakob beke' si Juan neng menge' keyegangan i Sebedeo;

³ de Pelipe beke' si Bartolome, si Tomas beke' si Mateo na menunukut et buwis; si Jakob na yegang i Alpeo, beke' si Tadeo.

⁴ Indyari iba in si Simon neng memimisara beke' si Judas Iskariote, na negpeelen ki Jesus.

Ating Keradya et Sempulu' Duwang Pepengenaran i Jesus

(Markus 6:7-13; Lukas 9:1-6)

⁵ Itueng sempulu' duwang pepengenaran pinepanew i Jesus, kenyeng pineaturan, kwan, "Kas kew sumurung dut lungsud dut menge'

taaw lein Judio, etawa misan embeng lungsud et menge' Samaritano.

⁶ Erapun, duun kew lang eset menge' taw't Israel, sabab sama dye't pegeelamen neng bibili na kaya mengingipat dye.

⁷ Na dut pegsurung myu ipengabar myu ne, 'Mekabi' ne Pengmilika't Empu'.

⁸ Pegulinan myu menge' mesesakit beke' biyagen menge' patey. Pegulinan myu menge' sakit neng eldew-eldew, beke' ipeugara' myu megsaleb neng meyaat neng diwata. Indyari, sabab et penerima kew et kaya bayad, subali' menggey kew gasi et kaya bayad. Gay bersen meneraka dut Empu'.

⁹ Kas kew memibit et pirak etawa bulawan, etawa tumbaga eset dimung pitaka'.

¹⁰ Kas kew gasi memibit et susunuan dut pepenewan myu, etawa seselinan, menge' tempa' etawa tutungud. Sabab menge' mengengeradya subali' ibgey kedye ne ba' enu keilangan dye.

¹¹ "Indyari misan embeng lungsud etawa baryo detengan myu, menulis kew't metindalan na metigna' arat ye, tumerna kew ne esentin seked keugad kew't lungsud dye in.

¹² Pegseled myu't benwa dye, ibersa' myu, 'Megmilik teyen kesenangan atue't benwa.'

¹³ Na ba' teup menge' taaw atue't benwa, dumaran kedye dimyung pemangling et kesenangan. Temed ba' diki teup, usia' myu peuli' dimyung penglinga' et kesenangan.

¹⁴ Na ba' diki dye menerima etawa mengingeg et dimyung ipeabar kedye, memengugad kew

ne eset lungsud dye in, pegketbes tepnisa' myu tehuk eset dimyung tiked.

¹⁵ Itange' ku dimyu na dut Eldew't Pegukum, luwas nega yaat iukum et Empu' dut menge' taw't eset lungsud na' atin kasga dut nelebayan et menge' meyaat neng taaw dut menge' lungsud et Sodoma beke' Gomora."

Pegdateng et Pegukum

(Mateo 24:1-14; Markus 13:1-13; Lukas 12:11-12; 21:12-17)

¹⁶ "Itue tiban, pegdeaken ku kemyu na samat menge' bibili eset tenga't peguunulen neng ireng. Megmendyaring meutek na samat menge' seli, beke' tempad na' samat menge' aksang.

¹⁷ Pegbe'beti' kew sabab maya mengalew dimyu pesurung dut ukuman, pegketbes lip-dasan kew dut menge' sinagoga.

¹⁸ Sabab eset daken, ipeelep kew dut menge' pegibuten beke' menge' surutan supaya iukum. Indyari pesebenaran myu dut elepan dye beke' eset menge' taw't lein Judio pasal et Menungang Abar et Empu'.

¹⁹ Na ba' pegingkuten kew ne dut ukuman, dyangan kew lang mesusa tudyu dut menge' isambag myu etawa ba' enukwan myu itue sem-bagen. Pegdateng et timpu, ibgey nega dimyu ba' enu isambag myu.

²⁰ Temed kebenaran ye, lein lang kemyu megebres. Erapun itueng Nakem mawa't Empu' Ama' key megebres pebiya' lang eset dimyu.

²¹ "Maya taaw ipealew ye ne diri' yeng ti-pused apang ipepatey, kwantin gasi buwaten

et ama' eset kenyeng yegang. Etuanan ne et menge' keyegangan kedyeng menge' kenggurangan, ama' beke' indu', apang ipepatey.

²² Kutukan kew ne't ginsan sabab lang et daken. Temed dumarana menatap misan ingyan, atin key mebawi'.

²³ Na ba' pegsegkaan kew et sembatung lungsud, lumahyun kew dut ikeruwang lungsud. Pepsugiren ku dimyu, kayangga pe' neapet myu ginsang lungsud et Israel supaya ipeabar kedye, mura dumateng ne aku, itueng Yegang et Taaw.

²⁴ "Kaya lang pepengenan na mas metaas nega et menunuldu' ye, etawa kaya lang uripen metaas eset begerar ye.

²⁵ "Mesdangan itueng pepengenan na sumali' dut menunuldu' ye, beke' itueng uripen sumali' dut begerar ye. Na ba' aku samat sembatung pegibuten et kelungsuran, beke' pegngerana't dye aku si Seytan, lebi dye lang terwanan kemyu menge' pepengenan ku dut pepsukuan ku!"*

Sinu Ketekutan Tyu

(Lukas 12:2-7)

²⁶ "Angkansa dyangan lang tumakut et misan sinu. Ginsan neng pegteguen in, meketulusan nega, beke' ginsa't menge' ilimed in mekebunayag nega.

²⁷ Misana enu neng pepsugiren dimyu dut kelingban, subali' ibres myu dut ketemparan,

* **10:25 10:25** *si Seytan* - itueng ngaran "si Beelsebul" dut Griego.

beke' menge' pegkinesen dimyu in, subali' myu ipebasag dut timbew et benwa.

²⁸ Kasi' myu pegtekuti' inyet pimatey et bilug temed kaya mekepatey et kurudua. Erapun ketekutan myu Empu' banar dut langit na' mekepatey et bilug beke' kurudua dut Narka'.

²⁹ Diki be taku' pepegelnan et duwang dignes dut sembatung pirak ga? Megsepantun, misan sembatu kedye diki lang meregdag dut lugta' ba' diki mene geayen et dimyung Empu' Ama'.

³⁰ Na pasal dimyu, misan ga atin ginsan neng buek myu neitung ne.

³¹ Angkansa, kas kew takut, sabab lebi kew ne-gang merga' eset menge' laksana-laksana dignes ti'."

*Ating Taaw Kilelanan si Kristo
(Lukas 12:8-9)*

³² "Mayang sinu mengandel beke' kumilala eset daken dut elepa't menge' taaw, kilelanan ku gasi dut elepa't Empu' neng Ama' ku dut langit.

³³ Temed, ba' ipeilu dye aku dut elepa't taaw, aku gasi megpeilu kedye eset elepa't Empu' neng Ama' ku dut langit."

*Natu' i Jesus Apang Memibit Keeriweraan dut menge' Kaya Mengengandel
(Lukas 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ "Kasi' myu pegpikira' na natu' ku apang memibit et kesenangan dut taaw atue't lugta'. Erapun, natu' ku apang memibit et keeriweraan, lein lang kesenangan.

³⁵ Punsabab et pegatu' ku apang ipegatu yegang neng lelaki dut ama' ye, dut yegang na'

libun dut indu' ye, dut menempil yeng libun beke' dut pegibanan yeng libun gasi.

³⁶ Indyari, menge' kebanta et sembatung taaw dye in iba ye dut seled benwa ye ne in.

³⁷ “Indyari mayang megmerga' kenyeng ama' etawa indu' na luwas nega't daken, diki teup dye mendyaring pepengenan ku. Na ba' atin megmerga' dut yegang na' lelaki etawa libun na luwas nega't daken, diki teup dye mendyaring pepengenan ku.

³⁸ Mayang diki tumenggung et kenyeng krus beke' mibut daken, diki teup dye mendyaring pepengenan ku.†

³⁹ Mayang menimurut kenyeng biyag, atin key meugaran. Indyari sebarang igbey et biyag ye sabab daken, atin key megbeyan biyag banar kaya seskeran.”

*Menge' Keterima't Ganti Teyeg Empu'
(Markus 9:41)*

⁴⁰ “Itueng megterima dimyu, atin megterima daken, beke' itueng megterima daken atin megterima dut nengdaak daken.

⁴¹ Misan sinung megterima dut sembatung tarus et Empu' sabab ya in tarus et Empu', atin keterima et ganti tudyu dut tarus. Na ba' tumerima ke't sembatung taaw na' metigna' sabab ya tu' metigna', atin keterima et ganti tudyu eset taaw na' metigna'.

† **10:38 10:38** *tumungung et kenyeng krus beke' mibut daken* - ingin bersen itue na subali' sandalen et taaw dut kedyeng pengandel ki Jesus beke' dut Empu'.

⁴² Indyari, misan sinu mekegbey et ganang sembatung sawan neng danum na' meramig dut atin pinekebaba neng tetehagen ku tu' sabab itue mengingibut ku, tentuen ku dimyu na ya in keterima't ganti teyeg Empu'."

11

Menge' Pinebilinan ne' Teyeg dut ki Juan neng Mememewtismu (Lukas 7:18-35)

¹ Pegketbes nebilinan ne i Jesus itueng sempulu' duwang pepengenan, nugad ya duun apang menuldu' beke' mengabar dut menge' kelungsuran na mekabi' duntin.

² Sasat si Juan neng Mememewtismu dut seled pipirisuan, neebaran ye itueng menge' pegbuwatan i Jesus. Indyari tinahag i Juan ibang pepengenan ye in dut ki Jesus.

³ Pineingkut kedye, kwan, "Ikew ne taku' pegtulusen kay tu'? Etawa subali' tumagey kay ne gasi et lein?"

⁴ Siminambag si Jesus, kwan, "Peuli' kew ki Juan, indyari isugira' myu kenye itueng menge' nekinge beke' nesiye kan myu.

⁵ Nemekebiri' ne menge' beleg, nemekepanew ne menge' pangkul, nemegulinan ne menge' tegeldew-eldew, nemekekinge ne menge' bengel, pemegbiyag ne menge' patey, beke' pegpebunayag dut menge' miskin itueng Menungang Abar.

⁶ Mesukud itueng taaw na kaya lang pegalangalang dut daken!"

7 Ganang nemekeugad ne pepengenan i Juan, negberes si Jesus dut menge' kineldaman petudyu ki Juan. Neingkut ye kedye, kwan, "Manu angka taku' nugad kew dut kelnangan ki Juan? Enu taku' gay myu mesyekan? Sembatung taaw antangan ye samat sembatu be neng kilulu na mekedresan?

8 Enung ginisan neng taaw taku' gaay myu mesyekan? Sembatung taaw na megbebodyu't megseru? Na itueng menge' megbebodyu't megseru na dut kelang benwa't surutan.

9 Enu taku' gay myu mesyekan? Sembatung tarus et Empu'? E' be! Indyari isugid ku banar dimyu, ya in luwas nega eset tarus lang.

10 Sabab si Juan key pegbebersen et Kesuratan, kwa't Empu',

'Itue e ne, unang mengengabar na tinahag ku mura ke dumateng. Penyapen ye dimyung bebyaan.*

11 "Pegtentuen ku dimyu, dut menge' pineng-ganak, kaya lang misan sinu na lebing metaas eset ki Juan neng Mememewtismu. Temed dut megpekebaba dut menge' taaw neng Pengmili-ka't Empu' dut langit, atin metaas luwas nega't ki Juan.

12 Tinegnanan nega na mengabar si Juan neng Mememewtismu sumked sampay tiban tu', maya dye na sandalen misan enu supaya mengabar pasal et Pengmilikan et Empu', beke' maya dye na gasi legesen banar ampa' mekekibaya' dut

* **11:10 11:10** Malakias 3:1.

Pengmilikan ye.†

¹³ Sabab itueng menge' tarus et Empu' beke' dut Keseraan binggey et Empu' ki Moises negpebunayag pasal et Pengmilikan et Empu', sumked na kwantin gasi ki Juan in.

¹⁴ Na ba' tantu lang mengarap kew et Kesuratan et Empu', si Juan ne tu' neng si Elias‡ na tegeyen myu matu', samat kwa't dut Kesuratan in.

¹⁵ Sebarang maya ikingeg, atin mengingeg!

¹⁶ "Na, dut embe ku taku' mepesiring itueng menge' taaw tiban? Sama dye't menge' keyegangan na memegearung dut tetebuan na pemegmara dut kedyeng kebelbengel, kwan dye,

¹⁷ 'Binesalan kay kemyu et agung temed kaya kew timinarek. Nenginrurung kay, temed kaya kew siminyak.'

¹⁸ Indyari natu' si Juan, negpuasa beke' kaya lang nenginum et mekelangu, temed ga in, pegbersen dye, kwan, 'Pegseselban ne't diwata i Seytan.'

† **11:12 11:12** Maya duwa pe' retian et itueng bersikulo: 1. Maya dye na meglahyun megatu' dut pengmilik et Empu', sampay maya gasi dye in na meyaat na taaw megapa' dut ibang taaw na gaay mengandel et Empu'. 2. Maya gasi dye in mengengabar pasal pengmilik et Empu' misan enu meinabu, beke' maya gasi dye na meyaat na taaw megapa' dut ibang taaw na gaay mengandel et Empu'. ‡ **11:14 11:14** *Elias* - Tihad tagna' ti', tumagey taw't Judio dut ki Elias meuli' teyeg et kepeteyan apang ituldu' kedye ba' sinu Kristo in. Atin Kristo pinili' et Empu' supaya pemegbeg atue't dunya' dut menge' mengengandel et Empu', beke' kulpasan dye teyeg et menge' kebanta dye. Malakias 4:5.

19 Indyari, natu' gasi Yegang et Taaw, pangaan beke' penguinum, indyari pegsudsugiren dye gasi, 'Birina' myu itueng taaw tu!' Ya in mereren beke' melangu, bi'bila' et menunukut et buwis beke' menge' ibang mekesala.' Temed lang, itueng kesewran et Empu' mekesebenaran sugat pebiya' dut kenyeng menge' nebuwat."

Perendem dut menge' Kelungsuran na Kaya Pemegsusun
(Lukas 10:13-15)

20 Pegketbes, inisgan i Jesus itueng menge' taaw et menge' kelungsuran na binwatan ye et mekansang neng keli'lilu' sabab kaya lang pemegsusun na ugaren kedyeng keselaan.

21 Kwan i Jesus, "Keingasi' kew menge' taw't Korasin! Keingasi' kew gasi menge' taw't Bet-saida! Sabab ba' dut taw't Tiro beke' Sidon binwat itueng menge' keli'lilung neinabu dimyu tu', nekwit dye ne teyen megbebadyu't karut beke' megearung dut abu apang mepesebenaran dye lang na memegsususun ne dut Empu'.

22 Temed pegsugiren ku dimyu, dut Eldew't Pegukum et Empu', luwas nega liyut mebtangan myu kasga mebtangan et menge' taw't Tiro beke' menge' taw't Sidon.

23 Indyari kemyu, menge' taw't Kapernaum! Gay myu na lumangkew seked langit? Erapun, iregdag kew dut Narka'! Sabab ba' dut menge' taw't Sodoma binwat itueng menge' kelilu'lilung binwat ku atue't dimyu, teyen dumarana nega itueng lungsud sampay tiban.

²⁴ Temed pegsugiren ku dimyu, dut Eldew et Pegukum et Empu', lebi negang meliyut iperasa dimyu kasga eset neresanan et menge' taw't Sodoma."

*Mengandel Daken beke' Ipetaren Ku
(Lukas 10:21-22)*

²⁵ Dut timpu't atin, negpenalang si Jesus kwan, "Pegpeselematan ku ikew Empu' Ama' ku, Begerar et langit beke' lugta' sabab nilimed mu itueng menge' ginis dut kesesewran beke' meuutek, indyari pinebunayag dut menge' kaya megiskul.

²⁶ E' be, Empu' Ama', sabab kwantin ke meke-seraan meinabu.

²⁷ Pinemgey daken et Empu' Ama' ku itueng ginsan neng keginisan. Kaya lang mekekilala et Yegang selyu Ama' ga in, beke' kaya lang mekekilala et Ama' selyu Yegang ga in beke' atin lang neng geayen pegpebunayagan et Yegang in.

²⁸ "Kumabi' kew daken ginsan kemyu neng pe-glelehaken beke' mekebegatan et pegpepsanen, indyari kemyu in ipetaren ku.

²⁹ Pesakup kew daken, indyari meganad kew daken. Sabab aku tu' meguep beke' mesabar, indyari metulusan myu kepeteranan et dimyung kurudua.

³⁰ Sabab merugey itueng daken neng singkew ibgey ku dimyu, beke' megangan lang tenggulen itueng ibgey ku dimyu in."

12

*Menge' Keingkatan pasal dut Eldew't Kepeter-
nan*

(Markus 2:23-28; Lukas 6:1-5)

¹ Sene ti', seng Eldew't Kepeteran*, neke-
labay de Jesus dut ketiriguan. Pemegurapan
ne iba yeng menge' pepengeran, angkansa
nemengeyg dye't uhayen, pegketbes pinengaan
dye ne betuen in.

² Indyari ganang nebiri' itue et menge' Pari'
et Pariseo, negberes dye dut ki Jesus, kwan dye,
"Siyeki' be, pegbuwatan et pepengeran mu,
sagka' atin ba' Eldew et Kepeteran."

³ Siminambag si Jesus, kwan, "Manu kaya
taku' nebatsa' myu binwat i Surutan Dabid
tagna' in, ganang inurapan ga ya beke' kenyeng
ketindegan in?"

⁴ Siminled ya dut pengempuan neng benwa't
Empu', indyari ampa' ne nengaan et bengbang
neng sinimaya' dut Empu', pegketbes pinekaan
ye gasi kenyeng ketindegan. Sagka' dut Keseraan
na kanen dye ating bengbang sabab menge' Pari'
lang mekepegewla kekaan et atin.

⁵ Kayangga pe' taku' nebebatsa' myu dut Ke-
seraan et Empu' binggey ki Moises na kede
Eldew et Kepeteran menge' Pari' pegkeradya
dut pengempuan neng benwa et Empu', sagka' et

* **12:1 12:1 Eldew et Kepeteran** - Atin ikepitung na eldew et sembatung linggu na sembatung Eldew et Kepeteran dut ginsa't taaw. Dut menge' taw't Judio maya sara' na diki mekedyari megkeradya dut atin eldew. Atin Eldew et Kepeteran usalan gasi supaya pemengempu' Empu'.

arat pasal et itueng Eldew et Kepeternan. Misan kwantin diki gasi atin ikesala' kedye?

⁶ Peksugiren ku dimyu, tiban atue maya lebing metaas eset pengempuan neng benwa't Empu'.

⁷ Diki lang teyen binetangan myu itueng menge' kaya keselaan, na ba' nesewran myu lang reti' et menge' itueng bebresen teyeg et Kesuratan et Empu', kwa't Empu', 'Ingasi' gay ku, lein lang simaya'.[†]

⁸ Indyari, itueng Eldew et Kepeternan dut seled penggewman et aku, atin Yegang et Taaw."

*Ugat et Sembelang Lenge't Lelaki Natey Ne
(Markus 3:1-6; Lukas 6:6-11)*

⁹ Tinirengan i Jesus ating lungsud, ampa' ne siminurung dut sinagoga, ingin bersen dut pengempuan na' benwa.

¹⁰ Maya duntin sembatung lelaki na patey ugat et sembelang lengen ye. Duntin gasi maya menge' senung taaw na enukwan metulusan et ketekeran ki Jesus. Indyari nemengingkut dye, kwan, "Pegtugut be taku' uyun dut kityung Keseraan na menguru dut Eldew't Kepeternan?"

¹¹ Sinambag i Jesus, kwan, "Na ba' misan sinu dimyu na maya bibili neregdag dut kupung dut Eldew et Kepeternan, diki be taku' bewinen ye itue?"

¹² Na lebi negang merga' itueng sembatung taaw kasga eset bibili! Angkansa uyun dut Keseraan na memuwat et ikenunga dut Eldew't Kepeternan."

[†] **12:7 12:7** Oseas 6:6.

13 Pegketbes, sinugid ye dut taaw na patey ugat et sembelang lengen ye, kwan ye, “Ik-tanga' dimung lengen.” Pinektang ye kenyeng lengen, megtuy selus negulinan, samat sembelang lengen ye ne in.

14 Nemengugad ne menge' taw't Pariseo, indyari nemegsudsugid dye ne, na ba' enukwan mepatey si Jesus.

Mengengeradya et Empu' neng Pinili' Ye

15 Sewd ne lagi i Jesus itueng paru et menge' taw't Pariseo, angkansa nugad ne megtuy duntin. Mekansang nememaya' kenye. Indyari pinegulinan ye ginsan itueng menge' meinglew.

16 Temed pineamay-amayan ye na pinenugiran dye ginsan na diki ne ipebunayag pasal kenye.

17 Neinabu itue apang metuman pegsugiren et Empu' pebiya' i tarus Isaias, kwan,

18 “Atue ne mengengeradya ku, na aku nega pinili', pegmerganen ku't lebi, beke' teup ye neng kegeayan ku. Daken neng Nakem kenye Ku ibgey, beke' ipebunayag ye daken neng ketignaanan dut ginsang taw't menge' kebangsaan.

19 Diki lang ya sumagka' eset meneyney lang memisara, kenyeng pegberes diki kekinge dut dalan.

20 Diki lang berien ye kilulu neng perurunguk, na diki gasi pesewen ye pekepkerap neng pelitaan. Mesendalen ye sekdan mebetangan et sara' na mepengindeagan ye.

21 Indyari itueng ginsang taaw dut kenye lang mengarap.”‡

Si Jesus beke' si Seytan

(Markus 3:20-30; Lukas 11:14-23)

22 Maya pineuruan dye ki Jesus sembatung lelaki na beleg beke' umew sabab pegseselban et meraat neng diwata kenye. Pinegulinan i Jesus lelaki in, ampa' megtuy nekebres beke' nekebiri' ne.

23 Nemegli'lilu' ne ginsan, kwan, “Itue ne be taku' inupu' i Surutan Dabid tagna' tumagey kay ne gasi?”

24 Ganang nekekingeg itue et menge' pari' na' Pariseo, nesugid dye, “Diki lang! Mekepeugad et meraat neng diwata ating taaw, sabab binggeyan ya i Seytan neng surutan et menge' meraat na' diwata neng mekepengdyarian nemuwat atin.”

25 Pegsesewren i Jesus kedyeng pegpipikiren, angkansa sinugid ye kedye, “Mereraag kede kelungsuran netahak et megsembelang rungrupung. Indyari mepupuhar misan embeng lelegdangan etawa benwa neng nemegtektahak pegketbes memegeatu-atu ne.

26 Megdemikian gasi dut ki Seytan. Na ba' si Seytan megpeugad gasi menge' diwata i Seytan, pegetuanan ye ne kenyeng diri! Enukwana nega taku' mekedarana pengmilikan ye?

27 Na ba' pegsugiren myu na aku mekepeugad ki Seytan pebiya' kepengdyarian binggeyan daken i Seytan, sinu gasi nenggey't kepengdyarian dut dimyung eenaran na

‡ 12:21 12:21 Isaias 42:1-4.

mekebuwat et kwantin? Dimyung eenaren ne gasi mekepesebanar na negsala' kew!

²⁸ Na ba' Nakem et Empu' nenggey daken et kepengdyarian megpeugad et meraat neng diwata teyeg si Seytan, mekepesebanar na itue diminateng ne dimyu Pengmilik et Empu'.

²⁹ “E nukwan taku' mesled itueng benwa et mebasag neng taaw, ampa' isien arta' ye, ba' diki lang ya pungpungen? Na ba' nepungpung ne, atin pe' kesled ne't benwa ye ampa' isien arta' ye.

³⁰ “Na ba' maya diki lang pesakup daken, atin pegsegkaan aku. Indyari sebarang diki menabang daken menimung taaw, atin negpeparak dye.

³¹ Angkansa pegsugiren ku dimyu, empunen menge' taaw misan enu negang keselaan beke' beres neng meraat, temed diki lang empunen sebarang penerwa dut Nakem et Empu'.

³² Sebarang sagka' dut Yegang et Taaw atin empunen. Temed sebarang sagka' dut Nakem et Empu' diki lang empunen, misan nega itueng timpu etawa misan ingyan.”

Dut Bua' Mekilala
(Lukas 6:43-45)

³³ “Ipebetang myu na menunga ating kayu na ba' menunga bua' ye, indyari ipebetanga' myu gasi meyaat puu't kayu na ba' meyaat bua' ye. Sabab dut bua' mekilala ating puun.

³⁴ Kemyu na turubuanan et seli! E nukwan kew mekepegberes et menunungang ginis, sementara' meraat kew? Sabab ba' enu legtik et baba', atin gasi behanen dut seled atey.

³⁵ Menunga itueng pegebresen et menungang taaw, sabab baha't kenunganan itueng seled atey ye. Meya at pegebresen et belingkeg neng taaw, sabab baha et keyeatan itueng seled atey ye.

³⁶ Pegebresen ku dimyu, na dut Eldew't Pegukum, pemehalaan et taaw itueng kede beres na kaya lang keeturan neng pegsugiren dye.

³⁷ Angkansa, mekedyaring empunen et Empu' keselaan mu etawa dusaen ke sigun dut dimung pegebresen."

Pegtulusan et minge' Taaw Tenda' mawa' dut Langit

(Markus 8:11-12; Lukas 11:29-32)

³⁸ Binres gasi ki Jesus et taw't menunuldu' et Keseraan beke' minge' taw't Pariseo, kwan, "Menunuldu', mekedyari be taku' pebirinan mu kami et tenda' mewanan dut Empu' set langit?"

³⁹ Siminambag si Jesus, "Itueng turubuanan tiban maya arat meya at beke' diki tantu ki Empu'! Penulus kew et tenda', temed lang kaya mepebiri' dimyu luwas dut tenda' sinupama dut neinabu ki tarus Jonas tagna'.

⁴⁰ Na ba' nukwan kebtangan i Jonas tu' telung eldew beke' telung gebi dut seled beteng et tendayag, megsepantun kwantin gasi aku, itueng Yegang et Taaw, na telung eldew beke' telung gebi ne natey dut seled lugta'.

⁴¹ Dut Eldew et Pegukum, tumyeg itueng taw't Ninibe atu dut itueng bangsa, indyari betanga't kedusaan, sabab negsusun dye ne et keselaan dye dut pemitua i Jonas, temed maya atue lebi nega't bantug ki Jonas.

⁴² Dut atin Eldew et Pegukum, tumyeg nega Dayang et Timur atu dut bangsa't itue, indyari mebtanga't kedusaan sabab minewanan ye dut yuntuk et dunya' apang mekingeg kesesewran i Surutan Solomon tagna'. Na tantu maya atue lebing bentugen eset ki Solomon!"

*Pegpeuli' et Meyaat neng Diwata
(Lukas 11:24-26)*

⁴³ "Pegka' lumiwan mawa' dut sembatung taaw itueng meyaat neng diwata, itue pepepanew dut tuug na' lugta', megtutulus et mepeternan. Na ba' kaya itue mesbatan,

⁴⁴ pegbersen ye't kenyeng diri, 'Muli' ku dut lelegdangan na dakeng minewanan.' Peguli' ye, mesiyekan ye na kaya lang itue sunu', melinas, beke' meselusay.

⁴⁵ Angkansa megpelahyun nega ya beke' mengakit nega et pitung taaw na lebing meyaat eset kenye, megseled dye, indyari tumerna ne duntin. Angkansa dut ketimpusan, lebing megyaat pengrasa et ating taaw kasga nekeuna ti'. Kwantin gasi meinabu dut itueng meyaat neng turubuanan."

*Menge' Ketipusdan i Jesus beke' Indu' Ye
(Markus 3:31-35; Lukas 8:19-21)*

⁴⁶ Sasat megebres nega si Jesus dut menge' taaw, diminateng kenyeng indu' beke' ketipusdan. Tinagey dye ne lang dut liwan sabab gay dye ya mekesudsugid.

⁴⁷ Indyari maya negsugid kenye, kwan, "Megte-tagey indu' mu beke' ketipusdan mu, gay dye na mekepegtuturan dimu."

⁴⁸ Pegketbes megberes si Jesus, kwan, "Sinu taku' daken neng indu' beke' sinu-sinu taku' itueng menge' ketipusdan ku?"

⁴⁹ Indyari, pinenuldu' ye kenyeng menge' pepengenan beke' negberes kwan, "Itue dak-eng indu' beke' ketipusdan!"

⁵⁰ Sabab sebarang pengandel dut keirga't dak-eng Empu' Ama' dut langit, atin key indu' beke' ketipusdan ku."

13

Beleybey pasal et Menenasad (Markus 4:1-9; Lukas 8:4-8)

¹ Atin negang eldew, liminiwan si Jesus et benwa pegketbes narung dut abi't deplakan supaya menuldu'.

² Rinungrupungan ne ya et mekeldam neng taaw, angkansa siminakat ne lang et gubang ampa' ne narung. Menge' taaw in eset deplaka't dagat memegtitiyeg.

³ Indyari nenuldu' ya et mekansang neng ginisan kedye pebiya't beleybeyen.

Kwan i Jesus, "Maya sembatu na mengunguma nepanew apang menasad.

⁴ Sasat ya penasad, maya pungu neregdag dut dalan. Diminateng menge' kebegitan pineninduk dye ginsan dut dalan.

⁵ Maya gasi pungu neregdag dut kebetuan, ba' embe menipis lang lugta'. Sabab et menipis lang lugta' ye, timinuhu' megtuy pungu in.

⁶ Temed lang, ganang neblad et mebarad neng in it et eldew netugan, sabab ye kaya nekegamut tantu.

⁷ Maya menge' pungu gasi neregdag dut kerikutan, nemengapal rikut in, neternung ne pungu in.

⁸ Temed mayang pungu na nesasad dut menungang lugta' in nemenupang. Maya tegseng-gatus betuen, maya tegeenem neng pulu', beke' tegtelumpulung betuen kede uheyen, na nemen-guhey ne na neglebi nega eset nesasad in.

⁹ Sebarang maya ikingeg, atin mengingeg."

Keretian et Beleybey

(Markus 4:10-20; Lukas 8:9-10)

¹⁰ Kinabi' et menge' pepengeran si Jesus na nemengingkut, kwan, "Manu angka nega itagu' mu et beleybey itueng pegsugiren mu dut menge' taaw?"

¹¹ Siminambag si Jesus, kwan, "Binggey dimyu na mesewran itueng menge' pegtagu' pasal et Pengmilika't Empu' dut langit, temed lang diki itue ibgey kedye.

¹² Sabab sebarang maya ne keretian, begeyan nega kenye na meglebi-lebi. Temed sebarang kaya in, misan isek-isek mene eset kenye, isien nega kenye.

13 Pegbersen ku itue kedye pebiya't beleybey, sabab megsiyek dye temed lang diki dye mebiri', beke' pengingeg dye temed lang kaya pegkinggen dye etawa pegretien.

14 Metuman gana' kedye itueng peneked et Empu' pebiya' tarus ye si Isaias tagna' neng pegsugiren, kwan, 'Meningeg kew gana' neng mengingeg, diki kew gasi mekereti'. Indyari siyekan myu gana' neng siyekan, diki myu gasi mebiri'.

15 Sabab negmendyaring mengarel itueng piki-ran et menge' taaw, meliyut mengingeg itueng kedyeng telinga, indyari pegpereng dye kedyeng menge' mata. Na ba' diki kwantin, teyen mekebiri' itueng menge' mata dye, nekekingeg itueng telinga dye, nekereti' itueng menge' pikiran dye, indyari nengandel dye daken, pegketbes pegulian ku dye, kwan ku neng Empu' banar dut langit.'*

16 "Mesukud kew, sabab mekebiri' itueng dimyung menge' mata, indyari mekekingeg itueng dimyung menge' telinga.

17 Pegsugiren ku dimyu, mekansang tarus et Empu' beke' mekansang metitigna' neng taaw et Empu' na gay banar mekebiri' et dimyung nebiri', temed diki lang nebiri', beke' mekingeg dut dimyung nekikingeg, temed kaya lang nepekingeg."

* 13:15 13:14-15 Isaias 6:9-10.

*Pinereti' i Jesus itueng Beleybey pasal et Mene-
nasad*

(Markus 4:13-20; Lukas 8:11-15)

18 “Tiban kinggen myu itueng reretian et beleybey pasal et pegsasad.

19 Sebarang pengingeg et beres pasal et Pengmilika't Empu' temed diki mekereti' samat pungu na sinasad dut dalan. Memegdateng si Seytan neng Mereraat, indyari pegegewen pinebunayag in dut seled atey dye.

20 Pineantang et itueng pungu na nenasad dut kebetuan, itueng menge' pengingeg et beres et Empu' beke' menep megtuy itueng menerima.

21 Temed lang kaya itue megdaran dut seled atey dye, sabab kaya gamut. Indyari, pegdateng et kerupukan etawa ketiksaan sabab et beres et Empu', megtuy dye lang mengrungkey.

22 Pineantang gasi eset pegsasad dut kerikutan neng megkingeg et beres et Empu', temed lang megmendyaring pememikir et menge' keginisan atue't lungsud, indyari meiregan et menge' kementirian, enu ga itueng beres neugad ne dut seled atey dye, angkansa kaya ne nemekebua'.

23 Indyari, pineantang neng nenasad dut menunga neng lugta' itueng menge' nengingeg et Beres et Empu' na nemekereti'. Nememuwat dye mekeldam. Maya tegsesenggatus, maya tegeenem neng pulu', beke' maya tegtetelumpulu'.”

*Beleybey pasal eset menge' Ilemunen dut
Tiriguan*

²⁴ Tinuturan gasi i Jesus kedye pebiya' itueng beleybey, kwan, "Itueng Pengmilika't Empu' dut langit samat itue. Maya sembatung taaw nenasad et menunungang pungu dut uma ye.

²⁵ Sembatung gebi, sasat memegiga' taaw, diminateng kebanta ye, pegketbes nenasad et meyeyaat neng ilemunen lamud et pungu dut uma ye, indyari nugad.

²⁶ Ganang timinuhu' itueng tirigu, nemen-guhey ne, na nemenuhu' ne gasi na meyeyaat neng ilemunen in.

²⁷ Angkansa nemengabi' tetehagen dut begerar dye, sinugid dye ne itue, kwan, 'Begerar, diki be taku' menunungang pungu pegsasad myu dut dimyung uma? Manu segwa' maya nega timinuhu' ilemunen duntin?'

²⁸ Siminambag ya, 'Sembatung kebanta nemuwat et itue.' Iningkut ya et menge' tetehagen, 'Gebuten kay taku' itie e?'

²⁹ 'Endey ne,' sambag ye, 'Kalu' megabut sampay tirigu.

³⁰ Pesari' myu seked memengdekla' se'sali' seked na mekeyg. Pegkeyg, sugiran ku mengengeyg na timunga' myu mena ilemunen, pegketbes pegbegkes-begkesen apang tutungen, indyari menge' tirigu in timunga' myu ne dut legkew ku ti.' "

*Beleybey et Elinseg et Mustasa
(Markus 4:30-32; Lukas 13:18-19)*

³¹ Sembatu gasi neng beleybey na tinuturan i Jesus kedye. Kwan ye, "Itueng Pengmilikan et Empu' dut langit samat kwantin. Maya

sembatung taaw nengluwak et sengelinseg et mustasa dut kenyeng uma.

³² Pinekemerinek itue dut ginsan neng elinseg, segwa' ba' itue neluwak ne beke' diminekla', pegmendyaring pinekemereklang puun dut ginsan neng luluwaken. Itue pegmendyaring puu't kayu, sengmenu ye, megdateng duun menge' begit et lelengew supaya mekepugaran nega eset menge' sanga in."

Beleybey et Pikembang
(Lukas 13:20-21)

³³ Nenuturan nega si Jesus et leing beleybey. Kwan ye, "Itueng Pengmilikan et Empu' dut langit samat pikembang na peglamud et sembatung libun dut telung susukuran et arina, indyari kiminansang ne beke' diminekla' ginsan."

Pegusal i Jesus et menge' Beleybey
(Markus 4:33-34)

³⁴ Pegbersen i Jesus dut menge' taaw itueng ginsan pebiya't menge' beleybey, indyari kaya ye pegsugiren dut kedye ba' diki usalan ye et beleybey.

³⁵ Binwat ye itue apang metuman itueng pegsugiren et Empu' pebiya' tarus ye, kwan, "Menuturan ku kedye pebiya' et menge' beleybeyen. Ipebunayag ku kedye itueng menge' kebenaran ne kaya nesewran et taaw mewanan nega dut buwaten itueng kedunyaan."†

Retia't Beleybey dut Ilemunen eset Tiriguan

† 13:35 13:35 Kanta 78:2.

36 Pegketbes tinirengan ne i Jesus itueng menge' taaw ampa' ne siminled dut benwa. Nepekabi' kenyeng menge' pepengeran na nengingkut kenye, kwan dye, "Iperetia' be damen itueng beleybey pasal et meyaat neng ilemunen dut uma."

37 Itue sinambag i Jesus kedye, kwan, "Ating sembatu na nenasad et menungang pungu, atin aku neng Yegang et Taaw.

38 Itueng uma tu', atin ne kedunyaan. Sebarang menge' taaw na pegmilikan et Empu', atin ne menungang pungu. Indyari sebarang menge' taaw na pegmilikan i Seytan, atin ne meyeyaat neng ilemunen.

39 Na' ating kebanta na nenasad et kwantin, kaya ne sumali' ba' diki si Seytan. Itueng pegkekeyg atin ne ketimpusan et dunya', indyari itueng menge' megpebilina't Empu', atin ne mengengeyg.

40 Na ba' enukwan pegtimungen itueng ilemunen pegketbes tutungen, megsepantun kwantin gasi meinabu dut ketimpusa't dunya'.

41 Atin masa, tehagen ku neng Yegang et Taaw menge' dereakan ku, indyari timungen dye mewanan dut pegmilikan ku et itueng ginsan na negmendyaring sebaran et keselaan dut sebaya' dye, beke' ginsan na megpemuwat et meraat.

42 Indyari ipesbur dut megbebaga neng apuy. Duntin dye ne na megsiyak beke' megringetngget kedyeng menge' nipen.

43 Indyari tumlang samat eldew itueng menge' metitigna' na taaw dut Pengmilika't kedyeng Empu'. Sebarang maya ikingeg, atin mengin-

geg!”

Beleybey et Netagung Kementirian

⁴⁴ “Itueng Pegmilika't Empu' dut langit, antangan ye samat kementirian na limbeng dut sembatung uma. Nekali et sembatung taaw, pegketbes tinimbunan ye peuli'. Dut dekla't enep, nanew ya, indyari pinegelen ye ginsan neng pengarta' ye, pegketbes inlen ye ne atin neng uma.”

Beleybey et Merga' neng Buliga'

⁴⁵ “Megsepantun kwantin gasi, itueng Pengmilikan et Empu' dut langit, atin samat sembatung taaw megtutulus et mergang buliga'.

⁴⁶ Ganang neketulus ne't sembatung buliga' neng pinekemerga', ya in nuli' ne, pegketbes pineelen ye ginsan neng pengarta' ye, indyari inlen ye ne buliga' ti'.”

Beleybey Pasal et Rambut

⁴⁷ Indyari negtuturan nega si Jesus et sembatung beleybey, kwan ye, “Itueng Pengmilikan et Empu' dut langit, megsepantun gasi et sembatung melekbang neng rambut na tinaan dut dagat, indyari nekeisi' et lein-leing ginisan et sera'.

⁴⁸ Ganang nebaha ne, rinayak ne dut deplakan. Indyari nemengarung itueng menge' taaw apang tingtimungen ne itueng sera'. Sinunu' dye dut susunuan itueng menge' menununga, segwa' sebarang meyeyaat in pinenimbag ne.

⁴⁹ Kwantin gasi meinabu dut ketbesan et dunya'. Dumateng menge' dereakan et Empu',

seririen menge' taaw neng negkesala' beke' menge' taaw neng metitigna'.

⁵⁰ Indyari ipesbur ne itueng menge' mekesesala' ti' dut megbebaga neng apuy. Duntin memeniyak dye beke' megriringetngat kedyeng nipen."

Lelagi beke' Bagu neng Ketulduan

⁵¹ "Neretian myu ne be taku' itueng ginsan?" ingkut i Jesus kedye. "E' be," sambag dye.

⁵² Indyari sinugid ye kedye, kwan, "Angkansa pesi, kede menunuldu' et Keseraan na mengandel et Empu' beke' kenyeng Pegmilik dut langit, atin samat sembatung empu' et benwa na pengisi' et menge' menungang ginisan na bagu beke' lelagi dut kenyeng teteguan."

⁵³ Ganang netbes ne i Jesus negtuturan et itueng menge' beleybeyen, nugad ne ya duntin.

Diki Terimanen si Jesus dut Lungsud et Nasaret (Markus 6:1-6; Lukas 4:16-30)

⁵⁴ Nuli' ne ya dut lungsud ye. Menuldu' ya dut kedyeng Pengempuan na' Benwa, tingkage't sinagoga. Nemeqli'lilu' sebarang nekekingeg kenye. Kwan dye, "Embe taku' neisian ye et kesesewran neng itueng taaw tu'? E nukwan taku' ya mekepemuwat et menge' keli'lilu'?"

⁵⁵ Diki be taku' yegang itue et mememaal et benwa? Diki be taku' si Maria kenyeng indu'? Beke' de Jakob, Jose, Simon, beke' si Judas na kenyeng menge' ketipusdan neng menge' kelelekian?

⁵⁶ Indyari ginsa't kenyeng menge' ketipusdang kelilibunan pegeeldengan dye atue, diki be? Embe taku' nesewran ye itueng ginsan?"

⁵⁷ Pegketbes negkesimbakud dye dut kenye, sampay negmendinan pengandel kenye.

Angkansa sinugid i Jesus kedye, "Itueng tarus pegintetewen misan embe, luwas lang eset kenyeng diring peglulungsuran beke' dut kenyeng diring menge' binenwa."

⁵⁸ Indyari, sabab et diki dye mengandel, diki ya memuwat duntin et mekansang neng keli'lilu'.

14

Kepatey ki Juan neng Mememewtismu

(Markus 6:14-29; Lukas 9:7-9)

¹ Atin masa si Surutan Herodes et Galilea nekingeg ye itueng abar pasal ki Jesus.

² Bineres i Herodes dut kenyeng menge' keta-bang, kwan, "Itueng si Jesus, ya in si Juan neng Mememewtismu na negbiyag peuli', angkansa nekepemuwat et menge' keli'lilu'!"

³ Nekeuna ti', negtahag si Surutan Herodes ne negpeleew, negpepungpung beke' negpepirisu ki Juan. Punsabab ye ki Herodias neng esawa et tipused yeng si Pelipe.

⁴ Daran pegbersen i Juan neng Mememewtismu si Surutan Herodes, kwan, "Mesewala dut Empu' ba' megbe'baya' kew et esawa't tipused mu."

⁵ Gay i Surutan Herodes na ipepatey si Juan, temed lang megtakut ya dut menge' taw't Judio, sabab pegkilelanan dye na tarus et Empu' si Juan neng Mememewtismu.

⁶ Ganang diminateng eldew't pinenggenakan ki Surutan Herodes, negbeyli eset elepan et ginsa't menge' taaw yegang neng libun i Herodias. Nesegyaan banar si Surutan Herodes.

⁷ Angkansa nengibet ya na igbey ye misan enung geayen ye in.

⁸ Penahag et indu' in atin ne binres et budyang ti', kwan, "Igbeya' daken tiban nega, na ulu i Juan neng Mememewtismu pereraton eset raya!"

⁹ Nekerupuk itueng surutan, segwa' sabab et kenyeng netange' na nekingeg et menge' mengungumbaley ye beke' ibang menge' taaw esentin, tinehagan na igbey itueng pegengaten dut budyang.

¹⁰ Angkansa pineputekan ye't ulu si Juan dut seled pipirisuan.

¹¹ Dinatun ulu dut sembatung raya' ampa' ne binggey dut budyang ti', indyari binggey gasi et budyang dut indu' ye ti'.

¹² Diminateng itueng menge' pepengenanar i Juan. Insi' dye kenyeng bangkay ampa' ne limbeng. Pegketbes siminurung dye ki Jesus, ampa' dye ne tinuturan neinabu.

Pinekaan i Jesus Limang Ribung Taaw

(Markus 6:30-44; Lukas 9:10-17; Juan 6:1-14)

¹³ Ganang nesewran ne i Jesus itueng abar pasal ki Juan, siminakat ya et sembatung gubang, yaya ye lang siminurung dut merayung lungsud. Ganang nebaran gasi atin et menge' taaw, nugad dye menge' lungsud dye supaya nememanew dye gasi apang sumunud ki Jesus.

14 Pegdunggu' i Jesus dut deplaka't dagat, nebiri' ye mekeldam neng taaw. Nekeingasi' ya kedye, indyari pinegulinan ye itueng menge' peginglewen ne pegbibiten dye.

15 Ganang megerisarem ne, kiminabi' kenye menge' pepengenanaran ye. Sinugid dye, kwan, "Kelnangan itueng lungsud, beke' iba mekabi' ne sumdep eldew. Penugiri' ne menge' taaw na sumurung dye mena dut menge' ketinda-tindaan apang mekeelen dye et kedyeng mekaan."

16 "Diki ne keilangan mugad dye nega," neg-sugid si Jesus, kwan, "Kemyu menggey kedye et kekanen!"

17 Siminambag dye, "Ganang lilima bengbang beke' duruwa tinepaan sera' atue."

18 "Bita' myu atue daken," kwan i Jesus.

19 Pinearung ye dut keberirian itueng menge' taaw, insi' ye limang bengbang in beke' duwang sera' ti', timiningara' ya dut langit, indyari neg-peselamat dut Empu'. Pinegbisbitas ye menge' bengbang in, pegketbes tinehagan ye dut pepengenanaran ye na ipemgey ne atin dut menge' taaw.

20 Pinekaan dye ginsan seked na pinemyagan. Tinimung et menge' pepengenanaran neglebi in, indyari nebehanan dye nega sempulu' duwang tabig neng pinegbisbitas neng bengbang beke' sera'.

21 Mayang limang ribu keldamen kelelekian na nemekekaan, seriri' gasi kelilibunan beke' keyegangan ne.

*Nanew si Jesus dut Timbew't Danum
(Markus 6:45-52; Juan 6:15-21)*

22 Indyari pinesakat i Jesus dut gubang kenyeng menge' pepengeran, indyari pineuna dye dut sembelang dipag et dagat, sementara' pineuli' ye ne menge' taaw in.

23 Pagka' nepeugad ye et menge' kineldaman, siminurung ne yaya ye dut mepedpetud apang megpenelang. Yaya ye ga seked gebi duntin.

24 Sementara', sabab et pesungsang deres in, gubang dut lawed ti' pegtumpilan ne't gumbang.

25 Ganang kueldew ne, liminundug ne kedye si Jesus na megpepanew dut timbew't danum.

26 Inirebutan dye ne't takut itueng menge' pepengeran, ganang nebiri' dye na maya taaw megpepanew dut timbew't danum. Kwan dye, "Endelimew!" Gerwak ginsan beres dye sabab et takut.

27 Segwa' megtuy lang si Jesus neres beke' negsugid kedye, "Kas kew takut, si Jesus itue!"

28 Indyari negberes si Pedro, kwan, "Begerar, na ba' kebenaran ikew ne atin, pesentina' mu aku dut timbew't danum eset dimu in."

29 Siminambag si Jesus, kwan, "Ani' ke." Angkansa nineug si Pedro dut gubang ampa' ne nanew dut timbew't danum, pesurung ki Jesus.

30 Temed ganang meresanan ye deres, timinakit ya beke' tumagna' ne melneb. "Bewina' mu aku, Begerar!" tingkag ye.

31 Megtuy kintang i Jesus keremut ye ampa' ye ne binatang si Pedro. Binres ye ki Pedro, "Merinek pelan pengandel mu! Manu taku' angka pegalang-alang ke?"

32 Pegkesakat dye dut gubang, megtuy timingew deres.

³³ Indyari, pinengempu' ne ya et menge' taaw na megsesakat et gubang in. Kwan dye, "Tantu banar na ikew ne tu' Yegang et Empu'!"

Pinegulinan i Jesus Meinglew menge' Taw't Genesaret

(Markus 6:53-56)

³⁴ Diminipag dye't dagat, pegketbes diminunggu' dut lungsud et Genesaret.

³⁵ Nekilala dye si Jesus dut menge' taaw duntin. Megtuy dye pineabar dut ginsang pelilibut dut atin neng lungsud na diminateng ne si Jesus, angkansa binibit dye kenye ginsang meinglew.

³⁶ Pegtewen dye kenye na ipekutew ye teyen misan reped mene't badyu' ye. Indyari ginsan neng kekpet megulinan.

15

Pinepusaka' et Tungtung-inupu' neng Ketuld-uan

(Markus 7:1-13)

¹ Kasa maya kiminabi' ki Jesus menge' senung menge' Pariseo beke' menge' menunuldu' et Keseraan mewanan et lungsud et Jerusalem. Kedyeng iningkut ya,

² "Manu angka taku' pegsegkaan et menge' pepengenanar mu itueng penuldu' na pinusaka' tyu dut kityung kegunurangan? Pemegaan dye na misan kaya pememasa't keremut mura megaan kuyun dut Keseraan!"

³ Sinambag dye i Jesus, kwan, "Manu gasi taku' pegsegkaan myu itueng Keseraan et Empu' sabab et pinusaka' myung netuldu'?"

⁴ Keseraan et Empu', 'Untebia' myu dimyung ama' beke' indu.' Sampay nesurat, 'Indyari sebarang menerwa dut ama' beke' eset indu', atin subali' ipeimatey.'

⁵ Segwa' pegtuldu' myu, kwan na ba' pegsugid et sembatung taaw dut kenyeng ama' beke' indu', kwan ye, 'Diki mekedyari ku metabang dimyu, sabab ginsa't arta' ku binggey ku ne dut Empu.'

⁶ Kwan myu na diki ne keilangan na untebien ye kenyeng megurang. Punsabab dut nepusaka' myung penuldu', pegugaran myu't kepulusan itueng beres et Empu'.

⁷ Kemyung menge' pebi'biri'! Metugna' itueng peneked teyeg Empu' pebiya' kenyeng tarus si Isaias pasal dimyu tu',

⁸ 'Peginturen dye ipelamak dut daken dut beres lang, na pebi'biri' lang, temed menge' atey dye merayu' set daken.

⁹ Pegbantug, pegempu', pegbaalen dye daken na kaya kepulusan. Sabab atin penuldu' dye samat Keseraan et Empu' na negpepend-yari, temed atin Keseraan et taaw lang.' ""*

*Itueng menge' Ginis na Negpeyaat et Taaw
(Markus 7:14-23)*

¹⁰ Pinekabi' i Jesus dut kenye itueng menge' taaw beke' kenyeng sinugid, "Kumingeg kew ginsan, indyari retien itueng dakeng bersen.

¹¹ Lein lang inyet megseled et baba' et taaw, ba' diki inyet megliwan na mekepegperaki dut kenye eset mata et Empu'."

* 15:9 15:9 Isaias 29:13.

12 Kiminabi' itueng menge' pepengenanar beke' kedyeng binres, kwan, "Sewd mu, nened-seled itueng menge' Pariseo dut bineres mu?"

13 Siminambag si Jesus, kwan, "Pengebuten itueng kede luluwaken na lein lang linuwak et ama' ku dut langit.

14 Pesari' myu ne lang dye in. Dye ne samat menge' beleg na mengdurundun. Na ba' sembatung beleg dumundun dut ibang beleg, atin se'sali' dye meregdag dut kinelian."

15 Sinugid kenye i Pedro, kwan, "Iperetia' damen itueng beleybey."

16 Indyari binres dye i Jesus, kwan, "Kemyu be tu' taku' kaya gasi mekereti'?"

17 Kaya be taku' mekesewran myu na misan enung isubu' myu dut baba' pemeglahyun dut beteng, pegketbes ipegtei?

18 Segwa' ating megliwan dut baba' pegmewanan ye seled atey, indyari itue ne megpeyaat dut taaw.

19 Semeketuwid dut seled atey pegmewanan et mereraat neng pikiran, samat pegpatey, mengulid et leing esawa, lein-leing meyaat neng buwatan, menakew, menembut, beke' menaksi' et kaya keberbenaran dut kesebayaan.

20 Atin ne megpeeraat et menge' taaw. Segwa' ba' ganang mengaan ke na diki lang mekebasa' et keremut dut nepusakang penuldu', diki atin mekepeeraat et taaw."

*Pinegulinan i Jesus Yegang et Sembatung Libun
neng Tumpang
(Markus 7:24-30)*

21 Nugad ne duntin si Jesus, siminurung dut kelungsuran na mekabi' dut lungsud et Tiro beke' lungsud et Sidon.

22 Kiminabi' dut kenye sembatung libun taw't Kananeo na meglelegdeng duntin, pegketbes mebasag na negberes, kwan, "Begerar, upu' i Surutan Dabid, meingasi' ke daken! Daken neng yegang na' libun sinelban et diwata i Seytan, mekeliyutan ne ya banar."

23 Segwa' misan senglegtik kaya lang neres si Jesus, sabab taw't tumpang ye beke' lein taw't Judio. Indyari kiminabi' kenyeng menge' pepengenanran, na negberes kenye, "Urui' myu ne apang keugad ne. Megibek ya banar beke' megsusunud lang kityu."

24 Siminambag si Jesus, kwan, "Aku dinaak et Empu' dut menge' taaw et bangsa neng Israel ga, antangen dye bibili neng pegeelamen."

25 Segwa' kiminabi' eset kenye itueng libun, siminelukud eset elepan, indyari negberes, kwan, "Tebanga' ku, Begerar!"

26 Siminambag si Jesus, kwan, "Diki merapat isien itueng pegkaan et menge' keyegangan apang yumpen dut menge' keireng-irengan."

27 Kwan et libun in, "Tantu banar, Begerar ku, segwa' itueng menge' keireng-irengan memegkekaan nega et mumu' na mekeregdag dut datag et kedyeng pegibuten."

28 Angkansa sinugid kenye i Jesus, "Kela' pelan dimung pegandel dut Empu'! Metuman itueng pegtewen mu." Indyari atin negang masa megtuy negnunga itueng kenyeng yegang.

Mekansang Taaw Pinegulinan i Jesus

²⁹ Pegugad duntin, negpeuli' si Jesus dut abi't dagat et Galilea. Indyari ya in timinungul dut pedpetud ampa' ne narung duntin.

³⁰ Negdetengan mekeldam banar neng taaw na maya megbebaya' menge' pangkul, beleg, suwi' lengen, umew, beke' mekansang nega ibang reresanen. Pinearung dye meinglew in dut elepan i Jesus pegketbes pinegulinan ne dye in.

³¹ Nedingkelatan menge' taaw ganang nebiri' dye na mekebres ne itueng umew, negulinan ne menge' suwi' lengen etawa paa, mekepanew ne itueng menge' pangkul, indyari mekebiri' ne itueng menge' beleg. Pegketbes negbantug dye dut Empu' itueng menge' taw't Israel.

Pinekaan i Jesus Epat neng Ribung Taaw (Markus 8:1-10)

³² Tinimung i Jesus kenyeng menge' pepengenan, indyari kwan, "Mekeingasi' ku atue't menge' taaw sabab telung eldew ne tiban kebaya' ku dye, na kaya mekaan dye. Diki gaay ku na ipeuli' ku dye't pemegurapan, kalu' lang liglinugen dye dut dalan."

³³ Indyari negberes menge' pepengenan, "Embe taku' meisian tyu atue't kelnangan et kekanen na meketeped et kwantin kensangen et menge' taaw?"

³⁴ Ingkut i Jesus kedye, "Na' senu bengbang myu esentin?" "Pitu ga be," sambag dye. "Beke' maya gasi menge' derinekan neng tinepaan sera' atue."

³⁵ Itueng menge' taaw pinearung ne i Jesus eset lugta'.

³⁶ Insi' ye ne pitu neng bengbang beke' tinepaan sera' in pegketbes negpeselamat ne dut Empu'. Pegketbes pinegtektahak, pinegbisbitas ye ne atin, ampa' ne binggey ye dut menge' pepengenanar ye apang ipemgey ne dut taaw.

³⁷ Nemekekaan ginsan seked binyagan. Indyari ganang pinenimung et menge' pepengenanar ye ne neglebi in, nekebaha nega et pitung tabig.

³⁸ Maya epat neng ribung lelaki na nemekekaan, seridi' gasi menge' kelilibunan beke' keyegangan in.

³⁹ Atin pe' pinepeuli' ne i Jesus menge' taaw in, mura ne ya siminakat et gubang, indyari neglahyun ne dut kelungsuran et Magadan.

16

Tinewan et Tenda' si Jesus

(Markus 8:11-13; Lukas 12:54-56)

¹ Kiminabi' ki Jesus itueng menge' senung taaw na Pariseo beke' Saduseo. Gaay dye na mealew ya, angkansa pegtewen dye na megpebiri' ya et tenda' mewanan dut Empu' dut langit, supaya mesewran dye na ya dinaak et Empu'.

² Segwa' timinubag si Jesus, kwan, "Dut megerisarem ne pegsugiren myu, 'Megmendyaring menunga timpu diklem sabab meregang itueng langit.'

³ Indyari dut kukueldew pegsugiren myu, 'Dumlek tiban, sabab meitem beke' mekunem

langit.' Mekesewran myu itueng tenda' dut langit, segwa' diki myu mesewran et menge' tenda' binggey et Empu' dimyu pasal et megderateng neng timpu.

⁴ Teribuanan neng mereraat beke' kaya tantu dut Empu'! Megpenulus kew et tenda', segwa' kaya mepebiri' dimyu selyu ganang tenda' na neinabu ki Jonas tagna' ti'!" Indyari pegketbes ga in, tinirengan ye dye beke' nugad ne ya.

*Pikembang et menge' Taaw Pariseo beke' menge' Saduseo
(Markus 8:14-21)*

⁵ Ganang nemekeripag ne dut sembela' itueng menge' pepengenan, nelipatan dye nemibit et bengbang.

⁶ Sinugid i Jesus kedye, kwan, "Meninget kew eset pikembang et menge' pari' na Pariseo beke' pari' na Saduseo."

⁷ Nemegbesberes ne itueng menge' pepengenan, kwan dye, "Punsabab et kaya pegbibiten tyu bengbang, angkansa neres ya et kwantin."

⁸ Pegsesewren itue i Jesus, angkansa dye in pinengingkut ye, kwan, "Manu angkan taku' pegtetekeren myu na kaya lang meglulutu' et bengbang? Sengkerit ga pelan dimyung pegandel!

⁹ Kayangga pe' taku' mekereti' kew? Nelipatan myu ne be taku' na pinegrekrepik ku neng limang bengbang in dut limang ribu neng lelaki, senung tabig et bengbang nega neglebi?

¹⁰ Megsepantun kwantin gasi dut pitung bengbang beke' dut epat neng ribu neng lelaki? Beke' senung tabig nega neglebi?

¹¹ Manu taku' angkan diki myu meretian na lein lang tudyu dut bengbang itueng pegsugiren ku dimyu? Meginget kew dut pikembang et menge' pari' na Pariseo beke' Saduseo."

¹² Indyari neretian dye ne na keilangan pelan meginget dye dut penuldu' et menge' pari' na Pariseo beke' Saduseo, beke' lein lang pelan dut pikembang na pegusalen dut bengbang ti'.

Pebunayag i Pedro pasal ki Jesus

(Markus 8:27-30; Lukas 9:18-21)

¹³ Ganang diminateng si Jesus dut kelungsuran mekabi' lungsud et Sesarea dut probinsiya et Pilipos, iningkut ye itueng kenyeng menge' pepengeran, kwan ye, "Sinu kunu' aku, itueng 'Yegang et Taaw', sigun dut menge' taaw?"

¹⁴ Indyari siminambag dye, "Pegsugiren et menge' iba in, si Juan neng Mememewtismu kew kunu'. Pegsugiren gasi et iba ti', si Elias kew gasi kunu'. Indyari, maya gasi pegsugid ikew tu' si Jeremias etawa sembatu kew neng tarus et Empu'."

¹⁵ "Kemyu gasi, enu mesugid myu? Sinu taku' aku tu'?" ingkut ye kedye.

¹⁶ Siminambag si Simon Pedro, kwan, "Ikew ne si Kristo, na Yegang et Empu' biyag kaya seskeran."

¹⁷ Negberes kenye si Jesus, kwan, "Mesukud ke, Simon, na yegang i Jonas! Sabab itueng keberbenaran, diki lang pinebunayag dimu dut

misan sinung taaw, ba' diki dut daken neng Ama' na' Empu' dut langit.

¹⁸ Indyari Simon, ingeranan ku ikew et Pedro, na gay bersen batu. Indyari, dut timbew't batu ku ne itue ipetiyeg daken neng pegtitimungan et menge' mengengandel daken, na' diki lang mek-eraag kenye misan kepengdyarian et kepeteyan. Na antangan mu samat ating batu.

¹⁹ Ibgey ku dimu itueng kepengdyarian teyeg et Pegmilika't Empu' dut langit. Sebarang ipeglang mu atue't lugta', atin menge' ginis ipineglang ne gasi et Empu' dut langit, beke' sebarang itugut mu atue't lugta', atin menge' ginis ipinegtugut ne gasi et Empu' dut langit.”*

²⁰ Pegketbes pineamay-amayan ye pemilinan kenyeng menge' pepengenan na dyangan lang ipenugid dut misan sinu na ya ne in si Kristo.

Una neng Pegpebunayag i Jesus pasal et Kemeteyan Ye

(Markus 8:31—9:1; Lukas 9:22-27)

²¹ Tinegnanan atin neng masa, pegpesewd ne i Jesus dut kenyeng menge' pepengenan, kwan ye, “Na subali' ne aku sumurung dut lungsud et Jerusalem beke' menandal et mekansang neng keliyutan dut seled kepetan et keunggurangan et lungsud, dut menge' pegibuten et menge' pari', beke' menge' menunuldu' et Keseraan. Indyari

* **16:19 16:19** Etawa ibang retian, samat itue: “Ibgey ku dimu itueng menge' kungsi' et Pegmilika't Empu' dut langit. Sebarang ipeglang mu atue't lugta', atin ipeglang gasi et Empu' dut langit, beke' sebarang itugut mu atue't lugta', atin ipegtugut gasi et Empu' dut langit.”

kedyeng ipepatey ne aku. Segwa' dut iketlung eldew aku ipebiyag nega peuli' et Empu'."

²² Ginayat ya i Pedro dut iged-iged na tinegnaan ye ne tembagan ya et kwantin, kwan ye, "Begerar, dyangan teyen itugut et Empu'! Diki merapat meinabu itue dimu."

²³ Tineyma i Jesus si Pedro, na binresan ya, kwan, "Kasi' iberesa' daken menge' beres i Seytan in. Sagka' ke dut bebyaan ku. Itueng pegpipikiren mu diki lang teyeg dut Empu', erapun teyeg dut taaw key."

²⁴ Bineres i Jesus dut kenyeng menge' pepengenan, "Na ba' sinu megaay sumunud daken, lipatan ye tudyu dut kenyeng diri, antangan, pesanen kenyeng krus neng keliyutan, beke' maya' ne daken.

²⁵ Sebarang pemikir et kebewia't kenyeng biyag, atin melepaskan. Segwa' itueng megulmat et kenyeng biyag alang-alang dut daken, atin key keterima biyag kaya seskeran.

²⁶ Enu taku' selus meisi'isi' et sembatung taaw, meterima ye gana' sengkedunyaan, na ba' sambu' in kenyeng biyag? Etawa enu gasi meganti et taaw apang meisi' peuli' kurudua ye?

²⁷ Sabab megderateng aku neng Yegang et Taaw na megbibibit kelang kepengdyarian et Empu' Ama' ku beke' kebaya' menge' dereakan ku. Dut atin neng timpu gentian ku kede taaw, kuyun dut kenyeng nebuwat.

²⁸ Pegsugiren ku dimyu, maya senu dimyu atue na diki lang matey seked diki ye mebiri' aku, ating Yegang et Taaw na megderateng samat sembatu neng Surutan supaya pemegbeg."

17

Negpinda Dagbes i Jesus

(Markus 9:2-13; Lukas 9:28-36)

¹ Nekkelabay enem neng eldew, pinebaya' i Jesus si Pedro, beke' itueng megtipused na de Jakob beke' si Juan, indyari dye in nemenungul dut sembatung mebukid ne banar. Kaya ibang taaw duun.

² Sasat duntin dye ne in, nebiri' dye na negpinda dagbes i Jesus. Timinlang na samat eldew kenyeng rupa, beke' nemuti' samat megserinew kenyeng badyu'.

³ Atin mene pegrasa dye neng telung pepengenanar de Moises beke' Elias na pemegsudsugid dye ne ki Jesus.

⁴ Angkansa negberes si Pedro ki Jesus, "Begerar, menunga nega atu' tyu ne lang. Ba' gay myu, memaal ku et telung tetluan, sembatu dimu, sembatu ki Moises, indyari sembatu in ki Elias."

⁵ Sasat megebres nega ya, nekelungan dye't mesingkar na kunem. Indyari, mewana't kunem esentin maya pengluluwaan na negberes, "Itue daken neng pegmerganeng Yegang, tantu na mekeseraan ku kenye. Endela' myu ba' enu sugiren ye!"

⁶ Nemeketakut itueng minge' pepengenanar ganang nekingeg dye itieng pegluluwaan, ampa' dye ne nepekleb dut lugta'.

⁷ Segwa' kinebiyan dye i Jesus ampa' dye ne kinutew. "Teyeg kew," kwan ye, "Kas kew takut!"

⁸ Indyari ganang petingara' dye ne siminyek dye ne in kaya nebiri' dye, bugtung si Jesus ga.

⁹ Pegketbes, sasat megiineug dye net bukid, sinugiran dye i Jesus, “Dyangan lang ipenugid myu dut misan sinu ating neperenta seked ingga pe' negbiyag peuli' aku neng Yegang et Taaw teyeg et kepeteyan.”

¹⁰ Iningkut si Jesus et menge' pepengenan, “Manu angkan taku' pegbersen et menge' menunuldu' et Keseraan na subali' matu' mena si Elias supaya ipanyap ginsan dut si Kristo neng Mesias?”

¹¹ Siminambag i Jesus, kwan, “Megeatu' pesi si Elias meuna apang penyapen ginsan neng keginisan.

¹² Segwa, pegsugiren ku ne dimyu natu' ne si Elias, segwa' kaya lang ya mekekilala et taaw. Indyari kedyeng binwat kenye inyet gay dye in. Megsepantun kwantin gasi, peliyutan dye nega aku, itueng Yegang et Taaw.”

¹³ Indyari, neretian ne't menge' pepengenan na si Juan neng Mememewtismu ti' pegtudyuen ye.

Pinegulinan i Jesus Yengyegang na Sinelba't Meya'at neng Diwata

(Markus 9:14-29; Lukas 9:37-43a)

¹⁴ Pegpeuli' dye tu' maya neretengan dye mekansang neng taaw. Kiminabi' sembatung lelaki ki Jesus, siminelukud dut elepan ye, kwan,

¹⁵ “Begerar, meingasi' kew ne eset yegang ku neng lelaki! Ya tu' mekelpusan net keliyutan ba' detengan, sabab daran ya mekegba' dut apuy etawa meregdag dut danum.

16 Pineuruan ku ne ya dut pepengenanar mu, segwa' lang kaya mekepegulinan dye."

17 Siminambag si Jesus, kwan, "Turubuanan et kaya pemengandel beke' mektul ulu! Seked ingyan na aku tu' dumarana meiba-iba myu? Seked ingyan ku kemyu mesendalan? Bitu' myu atue daken yengyegang in!"

18 Indyari binresan beke' pineugad i Jesus meyaat neng diwata, pegketbes, nugad ne kenye, indyari negulinan megtuy itueng yengyegang.

19 Pegketbes kiminabi' menge' pepengenanar in ki Jesus, nemengingkut dye na kaya lang megekikingeg, "Manu angka kaya lang nepeugad kay atin meyaat neng diwata in?"

20 Timinubag si Jesus, kwan, "Punsabab et sengkerit ga pegandel myu. Pepsugiren ku dimyu, na' ba' samat dekla' lang elinseg et mustasa in pegandel myu dut Empu', mebres myu dut bukid tu', 'Pesalin ke ne duntin!' Indyari pesalin ne itue. Kaya lang keginisan na diki myu mepeinabu.

21 Segwa' kwantin antanga't meyaat neng diwata diki lang mepeugad ba' diki pebiya't penelang beke' pegpuasa."*

Bineres Peuli' i Jesus pasal et Kenyeng Kemeteyan

(Markus 9:30-32; Lukas 9:43b-45)

22 Ganang nemegtingtimung ne eset kelungsuran et Galilea itueng menge' pepengenanar,

* **17:21 17:21** Itueng bersikulo kaya nesurat dut unang Biblia dut bebresan et Griego. Segwa' maya itue dut Markus 9:29.

sinugid kedye i Jesus, kwan, “Aku, itueng Yegang et Taaw, ipegdagang ne keptan et keremut et kebanta ku.

²³ Pegketbes peteyen dye aku, segwa' aku ipebiyag nega peuli' et Empu' dut iketlung el-dew.” Tantu na nemengrupuk dye ne ginsan.

De Jesus Megbayad et Buwis apang dut Pengempuan na' Benwa

²⁴ Pegdateng de Jesus beke' menge' pepengenanaran ye dut lungsud et Kapernaum, kiminabi' ki Pedro menge' menunukut et buwis eset Pengempuan na' Benwa. Iningkut ya, kwan, “Pegbayad be et buwis apang dut benwa na' Pengempuan dimyung menunuldu?”

²⁵ “E' tu’,” sambag i Pedro. Ganang nekerateng ne si Pedro dut benwa, megtuy ya iningkut i Jesus, kwan, “Enungkwan taku' pebetang mu Simon? Embe taku' pegsukutan et bayad et lisensiya etawa buwis et menge' surutan et dunya'? Dut menge' taaw atue't lungsud dye, etawa dut menge' taw't tumpang?”

²⁶ “Dut menge' taw't tumpang,” sambag i Pedro. Sinugid i Jesus, kwan, “Na ba' kwantin, diki lang ipebayad itueng menge' taaw atue't lungsud.

²⁷ Segwa', apang kaya mebres dye kite, sumurung ke dut dagat, pegbenit. Isien mu unang sera' na mebnit mu in. Bingata' baba' in, indyari maya mebiri' mu sembatung siin besi' teup et buwis. Isia' atin, pegketbes ibeyara' ne't buwis neng Pengempuan na' Benwa, supaya puwas kay ne.”

18

Sinu Taku' Itueng Pinekemetaas (Markus 9:33-37; Lukas 9:46-48)

¹ Indyari atin neng timpu, nepekabi' ki Jesus itueng kenyeng menge' pepengeranan na nemengingkut, "Sinu taku' itueng pinekemetaas dut Pengmilikan et Empu' dut langit?"

² Angkansa, tiningkag i Jesus sembatung yengyegang, pinetiyeg dut elepan dye.

³ Indyari negberes kwan, "Indani' myu itue, na ba' diki kew megpinda arat myu beke' sumulit dut menge' keyegangan, tantu banar na diki kew kebaya' dut Pegmilika't Empu' dut langit.

⁴ Angkansa, sebarang pepekumbaba et diri ye samat itueng yengyegang, atin key pinekemetaas eset Pengmilika't Empu' dut langit.

⁵ Sebarang sinu megterima et sembatung mebaba neng taaw samat itueng yengyegang ne kwantin sabab et pengandel ye daken, atin pegterimanen aku.

⁶ Gamlang sembatung taaw tekinan et sembatung kelang batu eset liyeg pegketbes iregdag dut lawed et dagat, kasga atin ne megmendyaring punsabab et keselaan et sembatung kebebaang seled neng taaw na kurang pegandel ye daken."

Menge' Puu't Keselaan et Taaw (Markus 9:42-48; Lukas 17:1-2)

⁷ "Keingasi'ingasi' kebtanga't ginsa't taw't dunya', sabab et mekansang menge' puu't keselaan et taaw! Diki meylang misan ingyan itueng puun et keselaan, segwa' mekepengirabut mebtanga't itueng taaw na mewanan in!

⁸ “Na ba' keremut etawa tiked mu na pegmewana't keselaan mu, putka' pegketbes ga in itimbaga' ne! Gamlang meruntin ke't biyag dut langit na putek sembela' keremut etawa tiked kasga maya gana' duwa keremut etawa tiked mu na itimbag ke lang dut apuy na kaya seskeran dut Narka'.

⁹ Na ba' mata mu sinebaban et dimung keselaan, suata' ne lang, pegketbes itimbaga'! Gamlang meruntin ke dut langit, na beleg ne sembatu mata mu in, kasga maya gana' duwa mata mu tebes ipesbur ke lang gasi dut apuy kaya seskeran dut Narka'.”

*Beleybey pasal et Nealam neng Bibili
(Lukas 15:3-7)*

¹⁰ “Ingeti' myu, kasi' myu uripena' sebarang kebebaang seled neng taaw samat itue. Pegsugiren ku dimyu, dut langit, kedyeng menge' dereakan daran dut teyumana' et Empu' Ama' ku.

¹¹ Sabab natu' ku, neng Yegang et Taaw, apang bewinen neealam in.*

¹² “Enu pikir myu buwatan et sembatung taaw na maya senggatus bibili ye, indyari malam ating sembatu? Diki be taku' itektak ye siyam neng pulu' siyam in na pemengaan eset kebudbukiran in, tebes apang tulusen ye nealam ti'?

¹³ Pegsugiren ku dimyu, na ba' metulusan ye ne itue, lebing mesegyaan ya dut itueng sembatu

* **18:11 18:11** Itueng bersikulo kaya nesurat dut unang Biblia dut bebresan et Griego. Lukas 19:10.

kasga dut siyam neng pulu' siyam na kaya lang nealam in.

¹⁴ Megsepantun kwantin gasi, mendi' banar et dimyung Empu' Ama' dut langit na mealam etawa mebinasa misan sembatu et menge' kebebaang seled neng taaw itue in.”

Na ba' Megkesala' Sembatung Tipused

¹⁵ “Na ba' negkesala' dimu sali' mu neng mengengandel, periksana' ya ampa' ne megsud-sugid kew pasal pegkekesala' ye dimu, segwa' dut kemyu kemyu lang. Na ba' nepesulut mu ya in, indyari dimyung pegbe'baya' megtipused megerut samat tagna' ti', ampa' ne mepeseuli' mu ya dut Empu'.

¹⁶ Segwa' ba' diki ya sumulut dimu, mengdangin ke't sembatu etawa duwang taaw apang ginsan neng mepegsedsewran myu, mepesebenaran et duwa etawa telung saksi'.

¹⁷ Na ba' diki nega ya sumulut kedye, isugira' ne itue dut pegtingtimung et menge' mengengandel. Indyari ba' diki nega ya sumulut dut pegtingtimung, iantanga' ne ya dut meyaat neng taaw na kaya pengandel dut Empu', etawa dut sembatung menunukut et buwis.”

Kepengdyariang Memawal beke' Tumugut

¹⁸ “Banar ne pegsugiren ku dimyu, sebarang ipemawal myu eset lugta', atin ipinemawal ne dut langit. Indyari sebarang itugut myu eset lugta' atin itinugut ne dut langit.

¹⁹ Pegsugiren ku nega dimyu, na ba' kemyung duwa atue't lugta' megsulut meneew et misan

enung ginisan eset dimyung penelang, ibgey itue dimyu et daken neng Empu' Ama' dut langit.

²⁰ Megdemikian misan embe ba' maya duwa etawa telu na negrungrupung sabab et pegandel dye daken, untin ku kebaya' kedye."

Beleybey pasal et Tindeg na Kaya Ingasi' dut Kebe'baya' Ye

²¹ Atin ne pegkabi' i Pedro dut ki Jesus, nengingkut eset kenye, kwan, "Empu', kesenu ku empunen itueng dakeng sali' mengengandel na peseuli'seuli' negkesala' eset daken? Kepitu ga taku' a?"

²² Sinambag ya i Jesus, kwan, "Diki ku sinugid dimu kepitu, erapun kepitungpulu' ne' pitu seu-linen mu.

²³ "Sabab itueng Pengmilika't Empu' dut langit sali' samat itueng tuturan. Na, ginaay et sembatung surutan na pebeyaren itueng kenyeng menge' tindeg na meguutang kenye in.

²⁴ Mura binibit kenye in, sembatung taaw na maya kelang utang, megarga't sempulung ribu.†

²⁵ Sabab et ya in kaya mekebayad, dinaak et surutan na ipegelen kenyeng bilug dut keuripenan, kenyeng esawa, beke' menge' keyegangan ye, sampay ne ginsang pengarta' ye in, apang mekebayad lang ya.

† **18:24 18:24** Dut orig neng Kesuratan bersen itue "sempulu' ribung talento". Itueng megarga't sembatung talento, sali' dut 6,000 denaryo, beke' 1 denaryo sali' dut tengdan et sembatung eldew keradya. Angkansa, itueng utang megarga't tengdan et 60,000,000 eldew et keradya.

26 Siminelukud na negpeingasi' itueng tindeg dut teteyumanan et surutan, 'Tenggui' ku mena et timpu, indyari beyaran ku dimyu ginsan in.'

27 Nekeingasi' eset kenye itueng surutan, angkansa inampun kenyeng menge' neutang, indyari pineuli' ne ya.

28 "Segwa' pegkeugad et tindeg dun, netkanan ye sembatung sali' ye tindeg na meguutang kenye't senggatus. Megtuy ye kimpetan itue beke' pinisek, negberes, kwan, 'Megbayad ke ne't utang mu!'[‡]

29 Indyari ating sali' ye tindeg siminelukud beke' negpeingasi' kenye, kwan, 'Tenggui' ku mena et timpu, indyari beyaran ku nega ikew.'

30 Segwa' mendi' ya tumunggu, erapun pinepirisu ye nega kenyeng se'sali' tindeg seked na nekebayad et utang ye kenye.

31 Ganang nebiri' itue et ibang se'sali' ye tindeg na kwantin neinabu, dye in nemengrupuk ne banar. Siminurung dye dut surutan supaya dye ne sinugid ginsa't neinabu in.

32 "Angkansa pinetingkag tindeg et surutan, kwan, 'Ikew, merupang ke neng tindeg! Inampun ku ikew eset ginsa't neutang mu daken, sabab negpeingasi' ke eset daken.

33 Nekeingasi' ku eset dimu, diki be taku' subali' meingasi' ke gasi dut se'sali' neng tindeg mu?'

34 Indyari, pegka' niseg ne surutan in, pinepirisu ne't surutan in ya in apang dusaen,

‡ 18:28 18:28 Itueng utang set bebresan et Griego "senggatus neng denaryo". Isang denaryo sali' dut tengdan et sembatung eldew keradya.

seked mebeyaran ye ginsa't kenyeng utang in.

³⁵ Megsepantun kwantin gasi buwatan dimyu et daken neng Ama' Empu' dut langit, na ba' diki myu empunen dimyung menge' sali' mengandel teyeg et atey myu."

19

Itueng Ketulduan i Jesus pasal et Pegbutas (Markus 10:1-12; Lukas 16:18)

¹ Pegketbes mesugid i Jesus itueng menge' keginisan, ya in nugad ne eset probinsiya et Galilea, siminurung dut probinsiya et Judea dut sembelang danumen et Jordan.

² Mekansang neng taaw nibut kenye, indyari pinegulinan dye ne duntin.

³ Maya menge' taw't Pariseo na nemengabi' kenye, indyari sinulayan dye elewen pebiya't menge' keingkutan, na samat kwantin, "Kuyun taku' dut Keseraan tyu na sembatung lelaki butasan ye kenyeng esawa dut misan enung sebaban?"

⁴ Siminambag si Jesus, kwan, "Kalu' nebatsa' myu dut Kesuratan, na dut sengketegnanan, ginuna dye't Empu' lelaki beke' libun?"

⁵ Pegketbes sinugid et Empu', 'Punsabab et itue, itektak et lelaki kenyeng ama' beke' indu', pegketbes megbaya' ya ne't kenyeng esawa, indyari dye in megmendyaring sembetuen ne.'

⁶ Angkansa dye in lein ne duwa, ba' diki tibuuk ne. Itueng tinibuuk et Empu' dyangan lang butasen et taaw."

⁷ Iningkut ya et menge' Pariseo, kwan, "Manu angka tinehagan i Moises na begeyan et lelaki

itueng kenyeng esawa et kesuratan eset pegbutas mura butasan itie?"

⁸ Siminambag si Jesus, kwan, "Punsabab dut kektulan et ulu myu, angkansa tinugutan ne i Moises na butasan myu dimyung keesewanan. Segwa' diki lang atin kwantin sengketeagnanan ti'.

⁹ Angkansa pegsugiren ku dimyu, sebarang taaw na memutas et esawa, pegketbes mengesawa dut iba, atin negkesala' ne et pegbeis. Maya sembatung neglyu! Tugutan ku memutas taaw ba' esawa ye megsala' et pegbeis dut iba."

¹⁰ Pegbersen et menge' pepengeranan ye kenye, "Na ba' kwantin kebtangan et lelaki dut kenyeng esawa, gamlang dyangan ne mengesawa."

¹¹ Siminambag si Jesus, "Diki lang ginsan meketerima et atin neng sengketeagnanan, ba' diki itie lang neng pegbegeyan et Empu'.

¹² Sabab maya lein-leing sinebaban na ba' manu angkan taku' ibang kelelekian in diki lang mekesawa. Sengmenu, sabab maya menge' lelaki na kapun tihad nega et pegyegang kedye megkwantin dye ne. Iba in, kinapun sabab et kebelbealan et leing taaw. Maya gasi mendi' ne mengesawa alang-alang dut pegsuku' et Empu' dut langit. Sebarang keterima et itueng ketuld-uan, keterima nega."

Pinesukuan i Jesus menge' Meririnek neng Keyegangan

(Markus 10:13-16; Lukas 18:15-17)

¹³ Maya nememibit et menge' keyegangan ki Jesus apang tewen na ipedpen ye dut menge'

itue kenyeng keremut beke' ipenelang. Segwa' pinegbebersan dye't menge' pepengenan.

¹⁴ Megdemikian sinugid i Jesus, kwan, "Pesari' myu kumabi' daken ating menge' keyegangan. Kasi' myu dye leanga', sabab gaay et Empu' mengmilik kedye gasi."

¹⁵ Dimpen ye dut kedye kenyeng keremut apang pesukuran et Empu', mura nugad.

Subur neng Deyahan

(Markus 10:17-31; Lukas 18:18-30)

¹⁶ Indyari maya gasi sembatung lelaki kim-inabi' dut ki Jesus apang mengingkut, kwan, "Menunuldu', enung kenunganan itueng keilangan buwatan ku, apang meterima ku biyag kaya seskeran?"

¹⁷ Siminambag si Jesus, kwan, "Manu angkan taku' pegingkuten mu aku na ba' enu menunga? Sabab Empu' lang menunga. Na ba' gaay mu meterima itueng biyag kaya seskeran, telinganen mu itueng menge' Keseraan et Empu'."

¹⁸ "Embe esen?" ingkut ye. Siminambag si Jesus, kwan, "Kas mengimatey, kas pegbeis, kas penakew, kas pengembut eset dimung pegsaksi',

¹⁹ peruria' dimung ama' beke' indu', beke' mergana' dimung sebaya', na samat pegmerga' mu't dimung diri."

²⁰ Bineres et subur in, "Pegtumanen ku ne atin ginsan neng Keseraan. Enu nega merapat ku buwatan?"

²¹ Indyari siminambag si Jesus, kwan ye, "Na ba' gaay mu megmendyaring sukup, manew ke, ipegelna' ginsan neng pengarta' mu, indyari ipemegina' dut miskin ating nepegelenan. Na ba'

nebuwat mu atin, megmendyaring megdeyahan ke dut langit. Pegketbes, megpeuli' ke atue na sumunud daken."

²² Pegkekingeg itue e et subur, merupuk na nugad ye, sabab et deyahan ya banar.

²³ Indyari, bineres i Jesus dut kenyeng menge' pepengenaran, "Pegbersen ku dimyu, tantu meliyut mepebilang menge' deyahan dut Pengmilika't Empu' dut langit.

²⁴ Indyari pegsugiren ku gasi dimyu, merugey nega kebiya' sembatung ayup neng kamelyo dut delang et dagum kasga pesakup dut Pengmilika't Empu' dut langit sembatung deyahan."

²⁵ Neglilu' banar itueng menge' pepengenaran ganang mekingeg dye itue, angkansa nekeingkut dye, kwan, "Na ba' kwantin, sinu ga taku' mebawi'?"

²⁶ Tinengtengan dye i Jesus beke' negsugid, "Diki itue mekebuwat et taaw, erapun Empu' lang mekebuwat et itue sampay ginsan neng ginis."

²⁷ Indyari negberes si Pedro, "Birina' be, tinektak kay ne ginsan, indyari kami tu' nememaya' dimu. Enu gasi dut damen?"

²⁸ Bineres i Jesus dut kedye, "Indani' myu itue, na ba' megearung ne aku, itueng Yegang et Taaw, eset meayad neng eerungan ku dut bagung dunya', kemyung sempulung duwa nememaya' daken marung gasi dut sempulu' duwang eerungan apang ukumen itueng sempulu' duwang bagi' taw't Israel.

²⁹ Pegketbes sebarang menandal na tiren-gan dye kedyeng pegeeldengan, menge' ketipus-

dan, ama', indu', menge' keyegangan, etawa menge' kelugtaan alang-alang lang eset daken, atin keterima't senggatus peuli'peulinen, indyari begeyan et biyag na kaya seskeran.

³⁰ Segwa' mekansang ne nemeketaas na megmendyaring nebaba, indyari mekansang nebaba na megmendyaring nemeketaas."

20

Beleybey pasal dut menge' Mengengeradya dut Ubasan

¹ Neglahyun menuldu' i Jesus, kwan ye, "Itueng Pengmilika't Empu' dut langit samat kwantin. Kueldeu nega nanew ne itueng Empu' et ubasan apang menulus et mengengeradya et ubasan ye.

² Ganang negsulut dye ne et penengdan na sembatu pirak neng emas seng eldeu, dye in pinekeradya ye ne dut ubasan ye.

³ Nanew gasi ya peuli' et lisag siyam et meriklem dut tabuan, nekebiri' ya ibang taaw na petiyeg-tiyeg lang na kaya gasi elu' dye.

⁴ Sinugid ye dut kedye, 'Sumurung kew apang megkeradya dut daken neng ubasan, indyari beyaran ku kemyu et sukup neng penengdan.'

⁵ Indyari nemegkeradya dye ne. Nanew gasi ya tengeldeu, beke' megtetelu lisag ne't mapun, indyari kwantin nega binwat ye.

⁶ Ganang meglilima lisag ne't mapun, nanew nega ya, nekebiri' gasi peuli' et ibang taaw, na petiyeg-tiyeg lang. Binres ye kedye, 'Manu taku'

petiyeg-tiyeg kew lang atue mengsingapun na kaya pegkeradyanen?’

⁷ ‘Katew, kaya be megpekeradya damen!’ sam-bag dye. Indyari, negberes ya, ‘Ba’ kwantin pelan, surung kew, indyari megkeradya dut daken neng ubasan.’

⁸ “Megmemenginsarem ne, sinugid et empu’t ubasan dut kenyeng tegepegewla, kwan, ‘Peningkaga’ ne menge’ mengengeradya, peneng-danan te ne dye, tegnanan dut emurian sumked dut timinagna’ nengeradya ti’.

⁹ Itueng menge’ nemengeradya na negtagna’ et meglilima lisag et mapun keterima et tegsembatu pirak neng emas.

¹⁰ Indyari ganang kiminabi’ itueng menge’ unang neketagna’ in, keblan dye tu’ keterima dye nega et lumebi esentin, segwa’ kede sembata kedye keterima gasi et sembata pirak neng emas.

¹¹ Pegketerima dye in, nenawey dye dut empu’t ubasan.

¹² Kwan dye, ‘Seng lisag ga negkeradya ating menge’ emuri diminateng, sementara’ megsingapun kay negsandal et lened et eldew. Manu gasi taku’ pinegse’sali’ penengdan myu damen?’

¹³ “Indyari sinugid ye dut sembata kedye, ‘Bila’, kaya lang peglupigen ku ikew. Diki be taku’ negsulut te et sembata pirak neng emas lang et tengdan et pegkeradya mu?

¹⁴ Isia’ dimu lang in, indyari mugad ke ne. Manu gana’ ba’ gaay ku tengdanan itieng emuri ti’ neng samat penengdan ku dimu in?

¹⁵ Kaya be taku’ mekedyari ku buwatan dut

daken neng megeayan eset pengarta' ku in? Etawa megimbeng ke lang sabab menaram aku?"

¹⁶ Dut ketimpusan sinugid i Jesus, kwan, "Angkansa itieng mekeemuri, atin key mekeuna, beke' itieng mekeuna, atin key mekeemuri."

Iketlung Peneked i Jesus pasal et Kepeteyan Ye (Markus 10:32-34; Lukas 18:31-34)

¹⁷ Ganang eset dalan ne de Jesus petungul dut lungsud et Jerusalem, sineriri' ye itueng sempulu' duwang pepengenan ye. Sinugid ye kedye, kwan,

¹⁸ "Kingga' myu, tumungul tyu dut lungsud et Jerusalem. Duntin ipeelen eset menge' metaas neng pari' beke' dut menge' menunuldu' et Keseraan aku, itueng Yegang et Taaw. Betangan dye aku et kemeteyan.

¹⁹ Pegketbes ibgey eset menge' taw't lein Judio. Inlelwen dye aku, pinglepsan, beke' iransang dut krus seked patey. Segwa' biyagen aku peuli' et Empu' dut iketlung eldew."

Pegtewen et Indu' de Jakob beke' i Juan (Markus 10:35-45)

²⁰ Indyari kiminabi' ki Jesus itueng esawa i Sebedeo, kebaya' kenyeng menge' keyegangan. Maya gaay ye tewen, angkansa siminelukud ya dut teteyumanan i Jesus.

²¹ "Enu taku' gaay mu?" ingkut i Jesus kenye. Siminambag ya, kwan, "Teyen mebgey mu dut duwa neng keyegangan ku na mekearung eset abi' mu dut dimung pengmilikan, sembatu dut

tampa' kewanan, indyari sembatu in dut tampa' gibang."

²² "Diki myu mekesewran itueng dimyung pegteewen," kwan i Jesus eset kedye. "Metetasan myu be taku' itueng tasa neng keliyutan na pegtetasan ku tu'?" "E' be, mekedyari ne kami," sambag dye.

²³ Bineres i Jesus, "Itueng keliyutan na pegtetasan ku, metetasan myu nega pelan. Segwa' lein daken mewanan et penggewman na ba' sinu taku' marung dut daken neng tampa' kewanan beke' dut daken neng tampa' gibang. Itueng menge' eerungan na pegbersen myu tudyu dut menge' pegpenyapan et daken neng Ama' Empu'."

²⁴ Ganang nekingeg itue et menge' ibang sempulung pepengenan, nemengiseg dye dut duwang megtipused.

²⁵ Angkansa pinepekabi' dye i Jesus beke' neres kedye, kwan, "Pegsesewren myu ne na menge' pegibuten et taw't atue't sengkedunyaan pengmilik banar dut ginsa't taaw na sukup kedye. Indyari mayang pegbentugen neng pegibuten, atin key meketuman.

²⁶ Segwa' diki kwantin teyen buwatan myu. Erapun, sebarang sinu dimyu megaay megmendyaring bantug, atin key megmendyaring samat tindeg et ginsan.

²⁷ Indyari sebarang gaay megmendyaring pegibuten, atin key megmendyaring samat uripen dut menge' kebebaya' ye.

²⁸ Samat aku neng Yegang et Taaw na natu', diki apang timuruen, erapun apang menimuru

sampay ibgey daken neng biyag apang mebawi kineldaman.”

*Pinegulinan i Jesus Duwang Taaw na' Beleg
(Markus 10:46-52; Lukas 18:35-43)*

²⁹ Ganang pegugad si Jesus sampay menge' pepengenaran ye dut lungsud et Jeriko, mekansang taaw nemengsunud kedye.

³⁰ Maya duwang taaw na' beleg megearung dut abi't dalan. Ganang mekingeg dye na megderateng ne si Jesus, dye tu' nemengbensag ne, “Inupu' i Surutan Dabid tagna', meingasi' ke ne damen!”

³¹ Pinenugiran dye et menge' taaw beke' pegpetngew, segwa' susulu ga nemeningkag, kwan, “Inupu' i Surutan Dabid, meingasi' ke ne damen!”

³² Nepetaren si Jesus, tiningkag beke' iningkut dye, “Enu taku' gaay myu buwatan ku dimyu?”

³³ Siminambag dye, “Begerar, urui' dameng menge' mata na mekebiri' kay ne!”

³⁴ Nekeingasi' si Jesus dut kedye, indyari kinutew ye kedyeng menge' mata. Na megtuy dye nekebiri', pegketbes siminunud eset kenye.

21

Nebantug na Megsesled dut Lungsud et Jerusalem

(Markus 11:1-11; Lukas 19:28-40; Juan 12:12-19)

¹ Ganang mekabi' ne si Jesus sampay menge' pepengenaran ye dut lungsud et Jerusalem, diminateng dye dut kebenbenwanan et Betpage, dut

Bukid et menge' Olibo. Duun pineuna ne i Jesus itueng duwang pepengenanaran ye.

² Sinugid ye kedye, "Sumurung kew dut meg-susunud neng kebenbenwanan dut dipag myu ti'. Megtuy mebiri' myu duntin sembatung ina' neng asno na pegsisigtan, beke'ibun ye. Bebari' myu ampa' ne bibiten atue daken.

³ Na ba' maya mengingkut dimyu, isugira' myu, 'Keilangan et Begerar dye,' indyari ipebibit ye dye ne dimyu megtuy."

⁴ Meinabu itue apang metuman itueng pegsugiren et Empu' pebiya' tarus ye, kwan,

⁵ "Isugira' myu dut lungsud et Sion, siyeki' myu, megderateng ne dimyung surutan, ya tu' mesabar, beke' nekesakat dut sembatung ina' et asno na megbebaya' kenyengibun."*

⁶ Nememanew ne itueng menge' pepengenanaran, indyari tinuman itueng penahag i Jesus.

⁷ Binibit dye itueng ina't asno beke'ibun in. Linempikan dye telikud in et kedyeng repanan, ampa' ne siminakat si Jesus.

⁸ Mekansang dut kineldaman et taaw pinegladlad dye et kedyeng repanan eset dalan, sebarang iba in nememutek et menge' sanga et kayu pegketbes dinatun gasi dut dalan supaya deyewen dye ya.

⁹ Nemegbebensag itueng kineldaman neng memeguna sampay ne ating kineldaman neng megsusurung kenye ti', kwan dye, "Deyewen itueng Upu' i Surutan Dabid! Kenunganan itueng

* 21:5 21:5 Sakarias 9:9.

megderateng dut kepengdyarian et Empu'! Ben-tugen tyu Empu' dut langit!"

¹⁰ Pegseled i Jesus dut lungsud et Jerusalem, neeriwara' sengkellungsuran. "Sinu taku' itue?" ingkut dye.

¹¹ "Itue si Jesus, tarus teyeg dut lungsud et Nasaret, dut probinsiya et Galilea," penambag gasi et kineldaman.

Pineugad i Jesus Tabuan dut Pengempuan na' Benwa
(Markus 11:15-19; Lukas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹² Siminled si Jesus dut Pengempuan na benwa na' Templo. Pineugad ye peliwan ginsan et menge' pemegdengdagang beke' mengengelen duntin. Pinekleb ye menge' lemisaan et menge' menenambi' et pirak beke' menge' erungan neng menge' megdedagang et aksang.

¹³ Sinugid ye kedye, "Nekesurat dut Kesuratan na sinugid et Empu', kwan ye, 'Itueng daken neng Benwa neng Pengempuan, usale't benwa neng megpenelenginan.' Segwa' binwat myu't pupugaran et menenakew."†

¹⁴ Maya menge' beleg beke' menge' pangkul na nemengabi' ki Jesus dut Pengempuan na Benwa, pegketbes pinegulinan ye dye.

¹⁵ Nemengiseg menge' pegibute't pari' beke' itueng menge' menunuldu' et Keseraan, ganang mebiri' itueng keli'lilung binwat ye, beke' menge' keyegangan megbebensag dut seled

† 21:13 21:13 Isaias 56:7; Jeremias 7:11.

Pengempuan na' Benwa neng Templo, "Deyewen itueng Upu' i Surutan Dabid tagna!"

¹⁶ Indyari sinugid dye ki Jesus, "Nekingeg mu taku' ating pegbebersen dye in?" "Nekingeg ku," kwan i Jesus. "Kalu', nekebatsa' kew et kwantin neng bebresan dut Kesuratan et Empu'? kwa't atin, 'Pineliwan et Empu' teyeg dut baba' et menge' keyegangan beke' menge' memulek na ating tantung pegbantug.' "

¹⁷ Nugad si Jesus kedye, liminiwan et lungsud pesurung dut lungsud et Betania. Duntin ya negpelabay et senggebi.

*Tinerwanan i Jesus Puun et Igus
(Markus 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Kinerikleman, sasat megpeuli' si Jesus dut lungsud, ya tu' inurapan.

¹⁹ Nekebiri' ya et sembatung puun et igus eset abi't dalan, kinebiyan ye itue. Segwa' kaya lang nekebiri' selyu ga deun. Angkansa binres ye eset puun et igus in, "Diki ke ne mua' misan ingyan!" Indyari megtuy timinuug itueng puun et igus.

²⁰ Nebiri' itue't menge' pepengeneran beke' nemeglilu' dye. "E nukwan timinuug megtuy itueng puun et igus?" ingkut dye.

²¹ Siminambag si Jesus, kwan, "Indani' myu itue, na ba' pengandel kew dut Empu' beke' kaya alang-alang, mebuwat myu gasi itueng binwat ku eset puu't igus tu'. Diki lang atin! Na ba' ibres myu eset bukid ne itue, 'Mugad ke esentin beke' lumempud ke dut dagat,' meinabu atin dimyung beres.

22 Megdemikian misan enu nega tewen myu dut dimyung penelang atin meterima, na ba' itue pegendelen myu."

*Pegalang-alang et Kepenggewman i Jesus
(Markus 11:27-33; Lukas 20:1-8)*

23 Neuli' beke' siminled si Jesus dut Benwa na' Pengempuan. Sasat megtutuldu' ya, kim-inabi' kenye itueng menge' pegibute't pari' beke' menge' pegibuten et atin neng lungsud, neng-ingkut kenye, "Enu taku' itueng penggewman mu na memuwat et itueng menge' keginisan? Sinu dimu nenggey't penggewman?"

24 Siminambag si Jesus kedye, "Ingkuten ku gasi kemyu, na ba' metubag myu aku, mura ku gasi sembagen na ba' enu penggewman ku memuwat et menge' itueng keginisan.

25 Na, itue ingkut ku dimyu. Embe minewanan et penggewman i Juan apang megbewtismu? Teyeg Empu' be etawa teyeg taaw?" Indyari dye tu' nemegsudsugid, "Na ba' ibres tyu, 'Teyeg Empu',' mesugid ye gasi kityu, 'Manu angkan taku' diki myu si Juan endelen?"

26 Segwa' ba' isugid tyu, 'Mewanan dut taaw lang,' kalu' gasi ba' enu buwatan kityu et taw't lungsud, sabab pegkilelanan ne't ginsan na itieng si Juan sembatung tarus et Empu'."

27 Angkansa sinambag dye si Jesus, "Kaya sewd kay atin!" Sinugid i Jesus kedye, "Na diki gasi isugid dimyu na ba' enu penggewman ku memuwat et menge' itueng pegbubuwaten ku tu'."

Beleybey pasal eset Duwang Yegang na' Lelaki

²⁸ Na, netuturan gasi si Jesus dut kedye, kwan ye, “Enu pemiri' myu atue? Maya sembatung taaw na maya duwang yegang na' lelaki. Dinaak ye keukanan in, kwan, 'Yegang, sumurung ke beke' megkeradya dut ubasan tiban.’

²⁹ 'Mendi' ku tu,' sambag ye, segwa' ganang nekwit-kwit negpinda kenyeng pemikir angkansa nenelinga nega beke' siminurung dut ubasan.

³⁰ Indyari sinurungan gasi et ama' kerinan in, kwantin gasi sinugid ye, kwan, 'Yegang, sumurung ke beke' megkeradya dut ubasan tiban.' 'E' be, Ama', sambag ye, segwa' pelan kaya lang nengandel.

³¹ Sinu eset duwa in nenelinga eset kegeayan et kenyeng ama' in?” “Ating keukanan,” sambag dye. Indyari sinugid kedye i Jesus, “Pegsugiren ku dimyu, itueng menge' menunukut et buwis beke' menge' mememegbeis neng kelibunan meguna nega dut dimyung menge' keperian beke' kegunggurangan.

³² Sabab natu' dimyu si Juan neng Mememewtismu penugid et metigna' neng pengengebiyagan, pegketbes diki myu nega ya pegtelinganen. Segwa' pegtelinganen ya et menge' menunukut et buwis beke' menge' mememegbeis neng kelilibunan. Misan et gangang nebiri' myu ne itue, temed mendi' kew megsusun beke' menelinga kenye pegketbes.”

*Beleybey et Empu't Ubasan beke' Mengunguma
(Markus 12:1-12; Lukas 20:9-19)*

³³ Indyari kwan i Jesus, “Kinggen myu itueng sembatu negang beleybey. Maya sembatung empu’t lugta' nengluwak et ubas dut kenyeng uma, binekuran ye ne itue. Nemuwat ya duntin et pepegaan et ubas beke' negpetiyeg et sembatung melayug neng tutungguan. Pegketbes, pinetunggu ye atin ubasan dut menge' ibang mengunguma, indyari ya in siminurung dut ibang bangsa.

³⁴ Ganang pemumuwaan ne, tinehagan et empu’t ubasan kenyeng dereakan na apang isien kenyeng bagi' dut mengunguma ye ti'.

³⁵ Segwa' sinegmak et menge' mengunguma itueng menge' dereakan, pinegpupukul dye sembatu in, pinatey inyet ikeruwa ti', beke' binakal et batu inyet iketlu ti'.

³⁶ Tinahag peuli' et empu’t ubasan ibang dereakan ye na lebing mekansang dye kasga nekeuna ti', segwa' kwantin nega binwat kedye et menge' mengunguma ye ti'.

³⁷ Dut keemuri-emurian dinaak et Empu' kenyeng yegang neng lelaki. ‘Untebien dye be itueng daken neng yegang,’ kwan et sedseled ye ti'.

³⁸ Segwa' ganang mebiri' et menge' mengunguma ye ating yegang, dye in nemegisun, ‘Itue ne memusaka’. Ani' kew! Peteyen tyu ne lang apang kityu ne mepepusekaan!’

³⁹ Angkansa megtuy dye ya sinegmak, pineliwan eset ubasan pegketbes pinatey ya.

⁴⁰ “Pegpeuli' et empu’t ubasan, enu buwatan ye dut menge' mengunguma ti'?” iningkut i Jesus.

⁴¹ Siminambag dye, kwan, “Pengimeteyen ye dye neng menge' meraat et kaya ne pengingasi'ingasi', indyari pinedyegahan ating ubasan dut lein-leing mengunguma na menggey't bagi' kenye dut timpu neng pemumupuan.”

⁴² Iningkut dye i Jesus, “Kalu' nebatasa' myu ne itueng elaren dut Kesuratan et Empu', kwan ye, 'Itueng batu na inendian et menge' meg-pepetiyeg et benwa, atin key negmend-yaring batung penued. Binwat itue et Empu', angkan itue mekelilu'-lilu' banar dut pemiri' tyu?'‡

⁴³ “Angkansa pesi pegsugiren ku dimyu, diki ne kemyu sukup dut pengmilikan et Empu', erapun ating ugaren set dimyu, indyari igbey ne atin dut sebarang menge' taaw ne mekepegbua' et menungang bua' teup dut menge' tantung mengengandel et Empu'.

⁴⁴ Itueng nekeburtuk eset batu merurunsak, beke' mepipirsak ating meburtukan.”§

⁴⁵ Nekingeg et menge' pegibuten neng pari' beke' menge' taaw Pariseo itueng menge' beleybey i Jesus, indyari neretian na dye ne in pegpepekingan.

⁴⁶ Na, elewen dye ne teyen ya in, segwa' timinakut dye dut menge' taaw, sabab pegendelen et menge' itue na si Jesus sembatung tarus et Empu'.

‡ 21:42 21:42 Kanta 118:22-23. § 21:44 21:44 Itueng bersikulo kaya nesurat dut unang Biblia dut bebresan et Griego.

22

Beleybey pasal dut Kelang Pegkenkaan dut Bulun

(Lukas 14:15-24)

¹ Nenuturan gasi peuli' si Jesus kedye antanga't beleybey. Sinugid ye, kwan,

² "Itueng Pengmilikan et Empu' dut langit samat kwantin. Nenggey et kelang pegkenkaan itueng sembatung surutan eset bulun et kenyeng yegang na' lelaki.

³ Tinahag ye kenyeng dereakan apang tingk-agen itueng menge' taaw na pinenggayat ye dut pegkenkaan et bulun. Segwa' mendi' dye sumarung.

⁴ Nenahag gasi ya peuli' et dereakan, indyari kenyeng pinemilinan, ipenugira' myu dut menge' pinenggayat, kwan, 'Nepanyap ku ne kenkeanan, nesumbali' ne daken neng sapi' beke' menge' pinetebaang guya, indyari panyap ne ginsang ginisan. Ani' kew ne't kenkeanan et bulun!'

⁵ Segwa' diki lang itue pinren et menge' pinenggayat ti'. Gam key siminurung dye dut kedyeng pepenewan, sembatu in dut kenyeng uma, beke' iba in dut kenyeng pegdengdagang.

⁶ Sinegmak gasi et iba in itueng menge' dereakan, dinusaan, beke' pinatey.

⁷ Niseg itueng surutan. Tinahag ye kenyeng menge' sundalu, peteyen itueng menge' memematey-taaw beke' pinetutung kedyeng lungsud.

⁸ Bineres ye dut kenyeng menge' dereakan, 'Nekepanyap ne kenkeanan, segwa' diki merapat itueng menge' pinenggayat.

⁹ Angkansa sumurung kew dut menge' dalam sampay belnek na mekansang taaw, indyari, penggeyata' myu ne dut bubulunan ginsan neng mebiri' myu.'

¹⁰ Na, surung ne dut menge' dalam itueng menge' dereakan. Indyari, pinebaya' dye ginsan neng metkanan, meyaat beke' menunga, na enu nega be, atin pe' nebehanan ne't mengluluruk ating bubulunan dut kelang benwa.

¹¹ "Siminled itueng surutan apang birinen itueng menge' nemengluruk. Indyari nebiri' esentin sembatung taaw, kaya nekebodyu't bagu.

¹² 'Ila', manu angka siminled ke atue, na diki lang negbodyu't bagu?' iningkut et surutan kenye. Kaya nekegibek itueng taaw.

¹³ Angkansa sinugid et surutan dut menge' dereakan, 'Pungpunga' myu kenyeng keremut beke' tiked, pegketbes itimbaga' myu dut kel-ingban dut liwan. Duntin sumiyak ne ya beke' megringetngget kenyeng nipen.' "

¹⁴ Angkansa netimpus i Jesus dut itueng beres, kwan, "Megsepantun itue na mekansang pinenggayat, segwa' sesenu ga megmendyaring nepili' et Empu' Pengmilikan ye."

*Ingkut pasal dut Pegbebayad et Buwis
(Markus 12:13-17; Lukas 20:20-26)*

¹⁵ Nemengugad itueng menge' taaw Pariseo beke' pemegsudsugid na ba' enukwan dye

mealew si Jesus eset kenyeng pegbebersen pe-biya' meliyut neng menge' ingkut dye.

¹⁶ Angkansa nemenahag dye dut kenye menge' senu itueng kedyeng menge' tindeg, kebaya' menge' senung kekampi i Surutan Herodes. Neg-sugid dye, “Menunuldu', sewd kay ne ikew tu' tantu, indyari pegtuldu' mu inyet keberbenaran lang ti' neng geayen et Empu' na buwatan et menge' taaw. Kaya pegsiyekan mu ba' sinu dye, angkansa kaya megleke' pegtuldu' mu sabab et pikiren et taaw.

¹⁷ Na tiban isugira' damen, enukwan ipeantang myu? Kuyun be taku' dut Keseraan tyu na memuwis dut ki Surutan Sesar etawa diki?”

¹⁸ Segwa' sewd i Jesus itueng kedyeng meraat neng pegtetekeren, angkansa bineres ye, “Kemyung pebi'biri! Manu taku' gaay myu aku elewen?”

¹⁹ Bitu' atu' pirak et pemuwis!” Indyari, tinundulan ne ya et sembatung pirak.

²⁰ “Kinung pata' beke' ingaran na nekeukir atu'?” ingkut i Jesus.

²¹ “Ki Surutan Sesar tu' atin,” siminambag dye. Indyari, kwan i Jesus dut kedye in, “Na ba' kwantin ibgeya' myu ki Surutan Sesar inyet ki Surutan Sesar in, indyari gasi ibgeya' myu ki Empu' inyet ki Empu' in.”

²² Neperengdeng dye mene ganang mekingeg dye atin, pegketbes tinirengan dye ya beke' nemengugad dye ne.

*Ingkut pasal et Pegbiyag Peuli' et menge' Patey
(Markus 12:18-27; Lukas 20:27-40)*

23 Atin negang eldew kiminabi' ki Jesus itueng menge' senung pari' na Saduseo, menge' taaw na kaya pemengandel na megbiyag peuli' menge' patey dut langit.

24 Sinugid dye, kwan, “Menunuldu', sinurat i Moises na ba' matey na kaya yegang itueng sembatung lelaki, itueng kenyeng tipused keilangan ne pebulun dut balu apang megyegangan dye alang-alang lang dut natey.

25 Na', supama, ba' maya pitung megtitipused na' lelaki atue't damen, nengesawa ating keukanan, indyari natey na kaya yegang, angkansa netektak itueng kenyeng esawa dut kenyeng ketipusdan.

26 Megsepantun kwantin gasi neinabu dut pengeruwang ketipusdan, beke' eset pengetlung ketipusdan, sampay napet seked dut ikepitung tipused.

27 Pegka' natey dye ne ginsan, natey ne gasi libun ti'.

28 Na tiban, ba' pegbiyag peuli' et taw't natey, sinu ne dut pitu ti' megmendyaring esawa ye, punsabab et ya in neesawa dye ginsan ti'?”

29 Siminambag si Jesus, “Nesgala' kew, seukat ne kaya penedseled myu et menge' Kesuratan et Empu' sampay eset kepengdyarian et Empu'.

30 Sabab dut pegbiyag peuli' et menge' natey, itueng menge' taaw diki ne memengesawa. Dye in, mepeantang ne samat menge' dereakan et Empu' dut langit.

31 Pasal gasi dut pegbiyag peuli' et menge' patey, ingga pe' taku' nebatsa' myu dut

Kesuratan itueng pegsugiren dimyu et Empu'? Sinugid ye,

³² 'Aku itueng Empu' i Abraham, Empu' i Isaak, beke' Empu' i Jakob.' Segwa' itueng Empu' lein Empu' et menge' patey, erapun Ya in Empu' neng menge' biyag.'*

³³ Indyari ganang mekingeg itue et menge' taaw, neperengdeng dye eset kenyeng netuldu'.

Itueng Pinekemergang Sara'

(Markus 12:28-34; Lukas 10:25-28)

³⁴ Negtingtimung itueng menge' taaw Pariseo, ganang neebaran dye na nepetngew i Jesus itueng menge' taaw Saduseo.

³⁵ Indyari sembatu eset kedye in na sembatung biaksa dut Keseraan, na nengingkut ki Jesus apang sulayan itue.

³⁶ Kwan ye, "Menunuldu', embe itueng pinekemergang sara' eset Keseraan et Empu'?"

³⁷ Siminambag si Jesus, " 'Mergana' Begerar mu neng si Empu' tibuuk et seled atey mu, tibuuk et seled kurudua, beke' tibuuk dut seled pikiran mu.'†

³⁸ Itue ne tinegnanan beke' pinekemergang sara'.

³⁹ Itue gasi pengeruwang pinekemergang sara' samat una in, 'Mergana' dimung kesebaya' na samat pegmerga' mu't dimung diri.'‡

⁴⁰ Dut duwang sara' na atue nekebetang ginsan neng Keseraan binggey et Empu' ki Moises beke' itueng penuldu' et menge' Tarus et Empu'."

* **22:32 22:32** Exodo 3:6. † **22:37 22:37** Deuteronomio 6:5.

‡ **22:39 22:39** Lebitiko 19:18.

*Pengingkut i Jesus pasal eset Kristo
(Markus 12:35-37; Lukas 20:41-44)*

⁴¹ Sasat negketingtimung itueng menge' taaw Pariseo, iningkut dye i Jesus,

⁴² “Enu pikir myu pasal ki Kristo? Embeng turubuanan minewanan ye?” “Ya in inupu' i Surutan Dabid tagna',” sambag dye.

⁴³ “Na ba' kwantın pelan,” sugid i Jesus, “Manu taku' tumingkag eset kenye et Begerar itueng si Surutan Dabid ganang lekepan et Nakem et Empu'? Itueng nebres i Surutan Dabid, kwan,

⁴⁴ ‘Binres et Begerar eset daken neng Begerar, kwan ye, Marung ke eset daken neng tanpa' kewanan, sekdan na metantu ku mepesuku' dimu itueng menge' kebanta mu.’§

⁴⁵ “Tiban, si Surutan Dabid ne gasi neningkag kenye et Begerar, enukwan mebres na inupu' i Surutan Dabid ating Kristo?”

⁴⁶ Kede sembatu kedye kaya nemekesambag, indyari tinegnanan atin neng masa kaya ne mekeseg dye mengingkut eset ki Jesus.

23

Pegsesenggupan i Jesus pasal dut menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' Pengibuten neng Pariseo

(Markus 12:38-39; Lukas 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Pegketbes sinugid i Jesus eset kineldama't taaw beke' dut kenyeng menge' pepengenanaran, kwan,

§ 22:44 22:44 Kanta 110:1.

2 “Itueng menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' pengibuten neng Pariseo, itueng pegkilelanan megpereti' et Keseraan binggey ki Moises tagna' ti'.

3 Angkansa endelen myu itueng pegtuldu' dye beke' ibuten ginsa't itueng kedyeng pegurdin. Segwa' diki lang suliten itueng kedyeng pegbuwatan, sabab kaya dye pegbuwatan itieng kedyeng pegpitua.

4 Pemegbetek dye et mebebegat neng pesanen beke' pepetenggul eset menge' taaw. Segwa' misan tuldu' mendi' dye irikwey apang tumbang na memibit et atin.

5 Ginsan in pebi'biri't sengketaawan itueng kedyeng pegbuwatan. Peperekla' dye kedyeng menge' bebresen eset Kesuratan et Empu' na mebibibit dye dut peges beke' lengen dye. Sampay pepekebuwat yunggu et kedyeng badyu' supaya pebiri' lang ginsan itue dut taaw.

6 Peggeayen dye inyet meayad neng eerungan dut kenkeanan beke' dut unaan neng erungan dut pegrungrupungan et menge' taw't Judio.

7 Peggeayen dye na penglingen dut kinedaman neng taaw dut tabuan, beke' tingkaga't Menunuldu', etawa Rabi dut Hinebreo.

8 “Segwa' kemyu, dyangan kew petingkag et Menunuldu', sabab ginsan kew in megtitipused. Sampay sembatu lang Menunuldu' myu, Aku lang.

9 Megdemikian kasi' myu pegtingkagi't Ama' et misan sinung taaw eset lugta', sabab sembatu itueng dimyung Ama', itieng Empu' Ama' dut langit.

¹⁰ Etawa kas kew petingkag et Begerar, sabab sembebatu Begerar myu, aku ating Mesias, ingin bersen si Kristo.

¹¹ Itueng pinekebantug eset dimyu atin key megmendyaring tindeg myu.

¹² Itueng pegmetaas, atin ipebaba. Indyari itieng pegpesanad, atin key ipetaas.

Sinagka' i Jesus Itueng menge' Menunuldu' et Keseraan beke' Taaw Pariseo

(Markus 12:40; Lukas 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ "Keeriwara' dimyu, menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' taaw Pariseo! Menge' pebi'biri'! Pegsegkaan myu itueng menge' taaw apang diki dye mepegmilika't Empu'. Mendi' kew ne pesakup eset pegmimilik et Empu', na sampay pegsegkaan myu nega sebarang gaay pesakup!

¹⁴ "Keeriwara' dimyu menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' taaw Pariseo! Menge' pebi'biri'! Pegeminen myu kebiyagan et kelilibuna't balu, beke' pegdawa myu itieng dimyung pegpenelang et mebuwat. Punsabab et itue lebi ne mebegat ne dimyung dusa!*

¹⁵ "Keeriwara' dimyu, menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' taaw Pariseo! Menge' pebi'biri'! Pegleyagen myu keregatan beke' pegingkuren myu menge' sengkebengsaan supaya mekegayat kew lang et misan sembatung taw't tumpang, supaya megmendyaring taw't Judio. Na ba' megayat ne, pegbuwaten myu't lebi nega

* **23:14 23:14** Itueng bersikulo kaya nesurat dut unang Biblia dut beres Griego.

luwas ye eset dimyu, angkansa negmendyaring keruwa teup na sebaran ye apang medusaan dut Narka'.

16 "Keeriwara' dimyu, minge' beleg neng mengdurundun! Pegtuldu' myu, kwan, 'Na ba' itinange' et misan sinu usalen itueng Benwa na' Pengempuan, sari' lang be. Segwa' ba' pegaku' beke' usalen itueng bulawan dut seled et Benwa na' Pengempuan, subali' ye tumanen itueng kenyeng itange'.'

17 Kemyu minge' dupang na' beleg! Embe taku' lebing merga', itueng bulawan etawa ating Benwa na' Pengempuan negpepasek metigna' eset bulawan?

18 Pegsugiren myu, kwan, 'Na ba' itange' et misan sinu itueng simbaan, sari' lang. Segwa' ba' itueng itange' itueng simaya' na eset simbaan, subali' ye tumanen itueng kenyeng itange'.'

19 Kemyu minge' dupang na' beleg! Embe taku' lebing merga', itueng simaya' etawa itueng simbaan na negpepasek metigna' dut simaya'?

20 Angkansa pesi, ba' itange' et misan sinu, kwan ye, 'Sabab et itueng ranggar,' itange' ye dut ginsan, atin ranggar sampay ne mekesimaya' ne esentin.

21 Na ba' itange' et misan sinu, kwan ye, 'Sabab et itueng Pengempuan na Benwa na' Templo,' itange' ye itue sampay Empu' na' mayang megterna duntin.

22 Na ba' tinange' et misan sinu, kwan ye, 'Sabab et itueng langit,' itange' ye dut metaas na eerungan et Empu', kebaya' ne itueng minge' megearung duntin.

23 “Keeriwara' dimyu, menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' pengibuten neng Pariseo! Menge' pebi'biri'! Pegbegey myu dut Empu' itueng ikesempulung bagi' et perina' kayu beke' perina' belagen, segwa' peglipatan myu buwaten itueng lebing mergang tuldu' dut Keseraan. Itueng ketignaan, pegingasi', beke' ketentuan. Neksugat kew ba' buwaten myu atin lebing merga', ganang meglahyun myu na buwaten iba in.

24 Menge' beleg neng mengdurundun! Pegsenaten myu itueng nek-nek eset dimyung peginumen, segwa' pegtelnen myu itueng kura' beke' kaya mebiri' myu!

25 “Keeriwara' dimyu menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' pengibuten neng Pariseo! Menge' pebi'biri'! Pegkuskusan myu itieng liwan et tasa beke' raya' myu, segwa' samat itieng seled, baha ne't netimung myu pebiya' pengreges beke' keimutan myu.

26 Beleg neng Pariseo! Kuskusi' myu mena itueng menge' seled tasa beke' raya', indyari megmendyaring melinas gasi sampay liwan ti'!

27 “Keeriwara' dimyu, menge' menunuldu' et Keseraan beke' pengibuten neng Pariseo! Menge' pebi'biri'! Mepesali' kew eset menge' lelebngan neng pineputi', meeayad dut liwan, segwa' dut seled baha ne't keburukan beke' tulang et menge' patey.

28 Kwantin mepesali' kew! Dut penyek et taaw meeayad kew, segwa' itueng keberbenaran baha kew ne't pebi'biri' beke' keyeatan.

*Tineked i Jesus pasal Kedusaan et menge'
Meembut neng Menunuldu'*

(Lukas 11:47-51)

²⁹ “Keeriwara' dimyu, menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' pengibuten neng Pariseo! Menge' pebi'biri'! Pegpetiyegan myu lelebngan et itueng menge' tarus beke' pegeyaran itueng menge' lebeng et menge' taaw na nemengebiyagan et metigna'.

³⁰ Indyari pegbersen myu, 'Na ba' kami teyen negbiyag dut ketimpuan et dameng menge' keupu'upuan, diki kay mekesembatu dut ipepatey itueng menge' tarus et Empu'.'

³¹ Dut pegbersen myu neng atin, pegpesebe-naran myu na kemyu ne tu' menge' inupu' et menge' negpepatey eset menge' tarus et Empu'!

³² Ire'! Tebsa' myu itueng menge' tinegnanan et dimyung keupu'upuan.

³³ Menge' setwa'! Kemyu neng turubuanan et menge' taaw neng mengrurunding samat menge' meraat neng seli! Diki kew mekepelegyu na dusaen dut Narka'!

³⁴ Angkansa pesi, megpebibit Ku dimyu et menge' tarus, menge' meuutek, beke' menge' menunuldu' et Beres et Empu'! Peteyen myu menge' senu eset kedye, indyari iba in iransang dut krus. Itueng iba in lepsan et dimyung rungrupungan beke' ekalan dut lungsud seked ibang lungsud.

³⁵ Sabab atu' meberbaran et ikedusa myu, dut pegpatey et ginsan neng taw't metitigna' et sengketingkepa't dunya', mewanan eset pegpatey dut kaya sala' neng si Abel, sekdan dut

pegpatey ki Sakarias neng yegang i Barakias. Pinatey et menge' kegunnguranan myu ya dut eleta't Pengempuan na Benwa beke' simbaan neng tututungan et menge' simaya'.

³⁶ Pegsugiren ku dimyu, itueng kedusaan sabab et ginsan neng itue meberbaran dut menge' taaw neng tiban neng penimpuen."

Itueng Pegmerga' i Jesus dut Taaw Sampay Lungsud et Jerusalem

(Lukas 13:34-35)

³⁷ Pegketbes sinugid i Jesus, kwan ye, "Uy, kemyung taw't Jerusalem, uy Jerusalem! Pegpeteyen myu itueng menge' tarus et Empu' beke' pegbekalen itueng menge' pegdeaken ye dut dimyu! Mekesenu ku pegtuyuan na ipaten kemyung ginsan, na samat pegkurumung et sembatung upa eset kenyeng menge' duruy, segwa' mendi' ke nega.

³⁸ Angkansa tantung pinesaran et Empu' ne dimyung lelegdangan.

³⁹ Na tiban mesugid ku dimyu, diki myu ne aku mebiri' peuli', sekdan dumateng itueng timpu na mebres myu, 'Kenunganan et Empu' teyen dut itueng megderateng dut kepengdyarian et Begerar!' "

24

Ketulduan i Jesus pasal et Pegkerungkat et Pengempuan na Benwa na' Templo

(Markus 13:1-2; Lukas 21:5-6)

¹ Liminiwan si Jesus dut Pengempuan na Benwa na' Templo. Mugad ne ya teyen, ganang

nemengabi' itueng menge' pepengeneran ye, indyari tinuldu' kenye keayaran et itueng menge' derekelang Benwa na' Pengempuan.

² Segwa' sinugid i Jesus kedye, "Nebiri' myu taku' ginsan ating menge' kelang benwa? Indani' myu! Dumateng eldew kaya ne metinda misan sembatu benwa. Ginsan neng atin mebubungkar! Kaya ne metinda misan sembatu neng batu dut timbew't sali'sali' yeng batu in."

Menge' Keliyutan beke' Dumateng na Keingku-

tan (Markus 13:3-13; Lukas 21:7-19)

³ Diminuntin de Jesus dut Bukid et Olibo. Sasat ya megearung duntin, kiminabi' kenyeng menge' pepengeneran supaya petagu' ya iningkut, kwan dye, "Ingyan taku' meinabu pegkerungkat et Pengempuan na' Benwa? Enu taku' megmendyaring tenda' et dimyung pegatu' beke' itueng ketimpusan et penewnan?"

⁴ Siminambag si Jesus, "Meginget kew na diki kew meekalan et misan sinu!"

⁵ Sabab mekansang membut matu' beke' usalen ngaran ku sampay megsugid, 'Aku ne tu' Kristo!' Indyari dye in mekansang meekalan.

⁶ Mekekingeg kew et gikgibek et pegbunuan megkabi' dimyu beke' abar pasal et ibang pegbunuan dut ibang bangsa. Endey kew rumaas. Subali' meinabu itue, segwa' diki nega itue ketimpusan et sengkedunyaan.

⁷ Sabab memegbunu' itueng bangsa atu dut sali' bangsa beke' itueng surutan sali' surutan. Ketiksaa't urap beke' yegyeg dut lein-leing bagi' et sengkedunyaan.

⁸ Itueng ginsan tegnanan pe' et minge' keliyutan, samat una-una neng keliyutan dut megye-gang.

⁹ "Dut minge' penimpuang atin, pengisegan kew et ginsan sabab et pengandel myu daken. Sampay kemyu ipepirisu apang peliyutan beke' peteyen.

¹⁰ Mekansang tumngew eset kedyeng pegandel daken, beke' megeripuruen eset kede sembatu kedyeng minge' kesebayaan, sampay meisgan et kede sembatu.

¹¹ Indyari maya dumateng mekeldam membut na tarus beke' keakal dye et mekansang neng minge' taaw.

¹² Sabab et itueng kereatan lemkep, enu pesi memengrungsket itueng pegmerga' et kinel-daman.

¹³ Segwa' sebarang dumaran tantu eset pengandel ye seked dut kepuspusan, atin key mebawi'.

¹⁴ Indyari ipebunayag dut ginsa't taaw et sengketelingkepa't dunya' itueng Menunungang Abar pasal et Pengmilika't Empu' apang itue mekilala et ginsan neng bangsa. Mura dumateng kepuspusan et ginsa't sengkedunyaan."

*Itueng Ketiksaan Kaya Ikeruwa
(Markus 13:14-23; Lukas 21:20-24)*

¹⁵ Sinugid gasi i Jesus, kwan ye, "Dut atin eldew ingyan, mesiyekan myu na ating Mereraat neng Mengrurungkat megtitiyeg dut tenga't Pengempuan na Benwa na' Templo. Itueng ketiksaan na pegtudyuen i tarus Daniel tagna' ti'. Kemyung memematsa' retien itueng pegbersen ku!

16 Na ba' neinabu ne itue subali' menge' taw't Judea in memelegyu dut kebukiran.

17 Na ba' meinabu itue sebarang dut binubungan dyangan ne memikir mineug, apang mengisi' et misan enu negang pengarta' eset kenyeng seled benwa.

18 Indyari sebarang dut uma dyangan ne muli' apang mengisi' et kenyeng regmen.

19 Keingasi' itieng megebteng beke' itieng megpeperuru' dut menge' eldew na' atin!

20 Ipenelang myu dut Empu' na itueng dimyung pegpelegyu dyangan meginabu et pengdedlekan etawa dut Eldew et Kepeternan.

21 Sabab dut atin neng ketimpuan, itueng menge' taaw mekerasa't kelang ketiksaan. Na ingga pe' nerasa samat kwantin tihad sengketegnanan na gunaen itueng sengketingkepa't dunya' seked tiban. Beke' ganang meinabu itueng timpu et kelang ketiksaan, diki ne melebayan peuli' samat kwantin misan ingyan.

22 Na ba' diki ne pebe'bebaen et Empu' atin neng timpu, kaya ne taaw mebiyag atue't dunya'. Segwa' alang-alang mene eset menge' taaw pinili' ye, pebe'baen itieng ketimpuan.

23 "Na ba' maya megsugid dimyu, 'Birina', atu' itueng Kristo!' etawa 'Esentin ya!' kas kew penelंगा.

24 Sabab maya lumiwan menge' kaya banar na' Kristo beke' maya menge' sumbut neng menge' kaya banar neng tarus. Megpebiri' dye't menge' metaas na' tenda' beke' menge' keli'lilu', apang elamen dye ba' mekedyari lang, sampay itueng menge' pinili' et Empu'.

25 Indani' myu. Sabab nesugid ku ne itue dimyu sengketegnanan nega ti'.

26 "Angkansa na ba' isugid dye itue dimyu, 'Birina', duntin ya et kelnangan!' dyangan kew sumurung duntin. Na ba' isugid dye, 'Birina', duntin ya et sisingled!' dyangan kew menelinga.

27 Megsepantun ba' enukwan ketikas kumilat mewanan dut sebagean seked pesedpan, kwantin gasi pegatu' ku, ating Yegang et Taaw.

28 Samat bersen dye, kwan, 'Na ba' embe esentin menge' bangkay, duntin gasi negting-timung itueng menge' peruni.' "

Menge' Meinabu dut Kepuspusan et Itueng Penewnan

(Markus 13:24-27; Lukas 21:25-28)

29 "Megtuy, pegketbes et ketiksaan dut menge' eldew na' atin, lumingeb eldew, beke' diki tumbu' bulan, mereregtag mewanan dut langit itueng menge' bituen, beke' meyeyegyeg ginsan itueng kepengdyarian et langit.

30 Pegketbes peratew eset langit itueng tenda' na' aku, ating Yegang et Taaw. Indyari sumiyak ginsan neng bangsa. Mebiri' dye aku, itueng Yegang et Taaw na eset kunem, megderateng na maya kelang kepengdyarian beke' kelang kebutugan et Empu'.

31 Dut sinyal et mebasag neng budyung et tembuli', tehagen ku itueng daken menge' dereakan et Empu' dut epat neng bagi' et dunya'. Indyari penimungen dye menge' mengengandel et Empu' na pinili' ye mewana't ginsang bagi' et sengkedunyaan."

*Penuldu' Mewanan dut Puun et Igus
(Markus 13:28-31; Lukas 21:29-33)*

³² Indyari, sinugid i Jesus, kwan, “Retien myu itueng penuldu' mawa' dut puu't igus! Na ba' nemenura beke' negdeu't bagu itueng menge' sanga, sewd myu mekabi' ne bulag.

³³ Megsepantun gasi, na ba' mebiri' myu itueng ginsan meinabu ne, mesewran myu mekabi' ne timpu et pegatu' ku, tumagna' ne.

³⁴ Indani' myu, meinabu itueng ginsan mura matey itueng menge' taaw na biyagan tiban.

³⁵ Meylang itueng langit beke' itueng dunya', segwa' daken neng beres diki lang meylang.”

*Kaya Misan Sembatu Kesewd et Eldew beke'
Timpu et Peuli' Ku Atue
(Markus 13:32-37; Lukas 17:26-30, 34-36)*

³⁶ “Segwa' kaya misan sembatu kesewd et eldew etawa lisag irateng ku peuli', misan itueng menge' dereakan dut langit etawa aku neng Yegang et Empu'. Sabab Empu' Ama' lang nekesewd et itue.

³⁷⁻³⁸ Itueng pegdateng et Yegang et Taaw, atin mepeantang samat kelang liyud neng tagna' neng penewnan i Noe. Atin neng masa, mura et kelang liyud, memegkekaan itueng menge' taaw, pemeginum, beke' pemengesawa, sekdan atin neng eldew na siminled de Noe lang dut kelang kapal letew.

³⁹ Na kaya lang pegsesewran menge' taw't dunya' na enu meinabu seked pe' diminatang ne kelang liyud angka dye ginsan nebebagus.

Megsepantun kwantin gasi neinabu dut peg-dateng et aku neng Yegang et Taaw.

⁴⁰ Dut penimpuan et atin, ba' maya duwang kelekian pemengririk dut uma, isien et menge' dereakan sembatu pesurung dut langit, itektak gasi sembatu in eset ketiksaan.

⁴¹ Ba' maya duwang kelilibunan pemenglebek, isien sembatu et menge' dereakan pesurung dut langit, itektak gasi sembatu in eset ketiksaan.

⁴² Angkansa pegbeti' kew, sabab diki myu lang mesewran na ba' enung eldew matu' itueng dimyung Begerar.

⁴³ Indani' myu itue. Na ba' nesewran lang et pegibuten et benwa na ba' enung lisag neng gebi dumateng itueng menenakew, ya in megbeti' beke' diki ye pesaran selden itueng kenyeng benwa.

⁴⁴ Angkansa daran kew megpanyap, sabab dumateng peuli' aku neng Yegang et Taaw atue't dunya' dut timpu na kaya lang nekepanyap kew."

*Sinu ating Mebentel beke' Kaya Mebentel neng Mengengeradya
(Lukas 12:41-48)*

⁴⁵ "Itueng mebentel beke' meutek neng mengengeradya, atin ya key pinepengerapan et kenyeng begerar dut ibang mengengeradya, apang begeyan dye et kedyeng kekanen eset sugat neng timpu.

⁴⁶ Mesukud ating mengengeradya na ba' metkanan ya pegkeradya et kwantin dut peg-peuli' et kenyeng begerar!

47 Pegsugiren ku dimyu et keberbenaran, ipemehala' ne't begerar atin neng ginsan neng pengarta' ye dut ating mengengeradya.

48 Segwa' na ba' kaya mebentel ating mengengeradya, isugid ye dut sedseled, 'Mekwitan nega mura megpeuli' itueng dakeng begerar.'

49 Indyari tegnanan bektulen itueng kenyeng menge' sali' mengengeradya, indyari mekikaan ne beke' meginuman ne itueng melelangu.

50 Na, megpeuli' ating begerar dut mengengeradya eset eldew na diki lang ya nekepanyap beke' eset timpu na diki ye mesewran.

51 Tantung dusaen ya et begerar, indyari ipelamud eset menge' taaw na' kaya nengandel dut Narka'. Duntin sumiyak dye beke' memengringetngget menge' nipen dye."

25

Beleybey pasal et Sempulung Kebudyanan neng Libun

1 Pinenuldu' gasi i Jesus kedye eset beleybey, kwan ye, "Atin neng timpu, atu' mepesali' et pegseled dut Pengmilika't Empu' dut langit. Maya sempulung kebudyanan, nemengliwan apang menusup dut lelaki neng ibulun. Kede sembatu kedye, maya pegbibiten pelitaan dye.

2 Itueng lima kedye sempulpuel utek, indyari ating lima gasi in meuutek.

3 Ating menge' sempulpuel nememibit et kedyeng pelitaan, segwa' kaya nememibit et nemenglutu' et lana kedye.

4 Segwa' itieng menge' meuutek nememibit et sunuan et lana seriri' nega eset kedyeng pelitaan ti'.

5 Neemuri et dateng ating lelaki neng ibulun in, angkansa sinulag dye ginsan, nemekeiga'.

6 "Segwa' ganang tenga' gebi ne, maya memegtingkag, 'Atu' ne ating lelaki neng bulunen in! Susupa' myu ne!'

7 Megtuy nemegbangun itueng sempulung kebubudyangan beke' siniluan kedyeng pelitaan.

8 Indyari sinugid et sempulpuel utek dut meuutek, 'Begey kew gasi damen et sengkerit neng lana myu, sabab pepepkerep mene itueng dameng pelitaan.'

9 'Kalu' diki megkesdeng itue eset kityung ginsan,' sambag et menge' meuutek. 'Erapun lebing menunga ba' sumurung kew mena dut tabuan, mengelen kew ne lang dimyu in.'

10 Indyari nememanew ne itueng limang sempulpuel utek neng menge' kebubudyangan. Sasat megeelen dye pe', diminateng ne itueng lelaki neng bulunen. Ating lima na nemekepanyap, kebaya' ye siminled dut bubulunan, indyari tinengleb ne lelengewan.

11 "Pegketbes, diminateng gasi itueng limang sempulpuel utek neng kebubudyangan. 'Begerar, Begerar! Ipeslera' myu kami!' tingkag dye.

12 Segwa' timinubag ya, 'Banar be pegsugiren ku dimyu, diki ku kemyu nekilala.'

13 Angkansa megdyaga kew, sabab diki mesewran myu eldew sampay ne lisag dumateng Begerar myu."

Beleybey pasal et Mengengeradya na Mepebiliun et Pirak
(Lukas 19:11-27)

¹⁴ “Atin masa, itueng Pengmilikan et Empu' dut langit mepesali' et kwantin. Maya sembatung taaw na menglelayag, angkansa pinetingkag ye kenyeng menge' mengengeradya beke' pinemilinan in eset kedye et itueng pengarta' ye.

¹⁵ Binggeyan ye't pirak kede sembatu kedye kuyun dut kenye-kenyeng kesesewran. Binggeyan ye sembatu tu' et limang ribu pirak, sembatu ti' gasi duwang ribu pirak, indyari ine't sembatu ti' gasi seng ribu pirak. Pegketbes nugad ne ya in dut panew ye.*

¹⁶ Nememanew megtuy itueng menge' nemeketerima et limang ribu in, negdengdagang ne. Indyari neguntung gasi ya et limang ribu.

¹⁷ Sepantun kwantin gasi, itieng mengengeradya na neketerima et duwang ribu neguntung gasi et duwang ribu.

¹⁸ Segwa' itueng mengengeradya na neketerima et seng ribu pirak in kinelian ye lugta' pegketbes limbeng ye duntin pirak et kenyeng begerar.

¹⁹ “Negketalib et mekwit neng timpu, negpeuli' itueng begerar et menge' mengengeradya ti', indyari pinengingkut dye ne.

²⁰ Kiminabi' itueng mengengeradya na neketerima et limang ribu pirak, beke' binibit ye gasi limang ribu pirak neguntung ye, kwan, 'Begerar,

* **25:15 25:15** Dut Griego, binggey ye 5 talento, 2 talento, beke' 1 talento. 1 talento sali' dut tengdan et 15 teun neng keradya.

itu' ne limang ribu pirak na binggey mu daken in, nekeuntung ku gasi et limang ribu pirak.'

21 Sinugid kenye et begerar, 'Menunga banar! Menunga beke' metignang mengengeradya! Ikew tantung mepengerapan daken dut sengkerit neng siin, angkansa pemehelaen ku ikew et lebing kelang arga'. Sumled ke beke' meketahak ke et kelang kekseگان et begerar mu!'

22 Na' kiminabi' gasi ating mengengeradya na neketerima et duwang ribu pirak in, indyari kwan, 'Begerar, itu' ne binggey myu neng duwang ribu pirak in. Itu' gasi duwang ribu neuntung ku.'

23 Sinugid et kenyeng begerar, 'Menunga banar! Menunga beke' metignang mengengeradya! Ikew tantung mepengerapan daken dut sengkerit neng siin, angkansa pemehelaen ku ikew et lebing kelang arga'. Sumled ke beke' meketahak ke et kelang kekseگان et begerar mu!'

24 Indyari kiminabi' gasi itueng mengengeradya na neketerima et seng ribu pirak in, kwan ye, 'Sewd ku na ikew tu' meiseg. Pegkeygen mu ating lein mu sinasad, beke' pegtapasen mu ating lein mu linuwak.

25 Timinakut ku, angkansa linebeng ku dut seled lugta' itueng dimyung pirak. Itu' ne itueng pirak myu neng seng ribu in.'

26 'Ikew na sempulpuel beke' meyahu' neng mengengeradya!' kwan et begerar ye. 'Sewd mu ne pelan na megtapas ku et lein ku lang linuwak, beke' megkeyg ku na lein ku lang sinasad.

27 Manu taku' diki mu nega dinatun dut bangku daken neng pirak, na teyen pegpeuli'

ku maya neisi' ku pirak ku sampay untung ye tiban?'

²⁸ Indyari, tinehagan ye kenyeng ibang dereakan, kwan, 'Isia' myu dut kenye ating seng ribu pirak in, indyari ibgeya' myu dut maya sempulu' ribu pirak ti'.

²⁹ Sabab itieng maya ne, begeyan nega kenye, indyari megsemunsaya' ya. Segwa' itieng kaya, misan ating sengketkerit mene eset kenye isien nega kenye.

³⁰ Na, pasal ating mengengeradya na kaya kepulusan, itimbaga' myu ne eset kelingban dut liwan. Duntin sumiyak ya beke' megringetngget kenyeng nipen sabab et keliyutan.' "

Itueng Emuring Pegukum dut Ginsa't Taaw

³¹ "Ganang dumateng aku neng Yegang et Taaw bilang Surutan et ginsan, kebaya' ginsan neng dereakan et Empu', indyari marung dut metaas neng eerungan ku.

³² Atin neng timpu, metitimumg eset teteyuman ku ginsang taaw et ginsa't menge' bangsa et sengkedunyaan. Dye in seririen ku eset duwang ketimungan, samat pegbuwatan et mengingipat et menge' bibili mawa' dut menge' kambing.

³³ Iratun ku dut daken neng tampa' kewanan itueng menge' mengengandel et Empu', antan-gen dye samat menge' bibili. Indyari dut tampa' gibang itieng menge' ibang taaw antan-gen dye samat menge' kambing.

³⁴ Indyari iberes ku neng Surutan eset menge' taaw dut tampa' kewanan ku, 'Ani' kew ne, menge' pineruntungan et daken neng Ama'!

Sumled kew ne beke' tumeteg ne't pegmilik na nepanyap eset dimyu tiharan nega't gunaen itueng sengketingkepan.

³⁵ Sabab aku tu' neurapan indyari dimyung pinekaan, tinuknew indyari dimyung pineinum. Aku tu' sembatung tumpang, indyari dimyung pinetindal dut benwa myu.

³⁶ Aku tu' kaya mebodyu', indyari dimyung pinebedyuan, neginglew indyari dimyung pineruri. Aku tu' nepirisu, indyari dimyung inumbeleyan.'

³⁷ "Timinubag itueng menge' mebentel, 'Begerar, kengyan damen nebirinan ikew ne' inurapan, indyari pinekaan kay ikew, etawa netuknew indyari dameng pineinum ke?

³⁸ Kengyan pe' taku' na ikew tu' negmendyaring tumpang, indyari dameng pinetindal, etawa kaya lang mebodyu' beke' dameng pinebedyuan ke?

³⁹ Indyari kengyan pe' taku' nebiri' kay na ikew tu' maya sakit etawa dut seled pipirisuan indyari dameng inumbeleyan?'

⁴⁰ Iberes ku neng Surutan, 'Pegsugiren ku dimyu, ganang nebuwat myu itue dut pinenguripeng menge' mengengandel ku ti', itue na samat nebuwat myu ne daken.'

⁴¹ "Indyari ibres ku gasi dut menge' taaw na meilu dut tampa' gibang ku ti', 'Perayu' kew eset daken, menge' tinerwaan et Empu'! Kemyu tu' dut apuy na kaya seskeran dut Narka', neng nepanyap tudyu dut ki Seytan beke' dut kediwataan ye!

⁴² Sabab aku in inurapan, indyari kaya myu pinekaan, tinuknew kaya myu pineinum.

⁴³ Aku tu' negmendyaring sembatung tumpang indyari kaya myu pinetindal. Aku tu' neugara't repanan indyari kaya myu pinebedyuan. Aku tu' ininglewan beke' dut pipirisuan indyari kaya myu inumbeleyan.'

⁴⁴ "Indyari siminambag dye nega, kwan, 'Begerar, kengyan pe' na ikew in nebiri' kay inurapan, tinuknew, negmendyaring tumpang, neugaran et repanan, ininglewan, indyari kaya kay ikew pineruri?'

⁴⁵ Indyari iberes ku neng Surutan dut kedye, 'Pegsugiren ku dimyu! Ganang pegimutan myu't tabang dut pinenguripeng menge' mengengan-del ku ti', aku ne atin dimyung inimutan.'

⁴⁶ Na', itimbag menge' itue dut kedusaang kaya seskeran, segwa' itieng mebentel keterima et biyag na kaya seskeran."

26

Itueng Pegperuen Atu ki Jesus

(Markus 14:1-12; Lukas 22:1-2; Juan 11:45-53)

¹ Ganang netbes ne ipenuldu' i Jesus ginsang itue, sinugid ye dut kenyeng pepengenaran,

² "Samat nesewran myu ne in, duwang eldew mene Kenkaan ne't Neketalib. Indyari ipegelen

ne aku neng Yegang et Taaw, apang iransang dut krus.”*

³ Atin masa, itueng menge' pegibute't pari' beke' menge' kengguranga't lungsud, sene ti' pemegtingtimung dut kelang benwa et pinekemetaas neng pegibuten neng si Kaipas.

⁴ Pinaru dye na elewen et kaya gibek si Jesus beke' ipepatey.

⁵ Angkansa sinugid dye, “Dyangan lang dut Kenkeanan, kalu' meeriwara' menge' taaw.”

*Binuakan et Bebengluen si Jesus
(Markus 14:3-9; Juan 12:1-8)*

⁶ Ganang dut lungsud et Betania, si Jesus eset benwa i Simon neng tegeldew-eldew.

⁷ Sasat si Jesus megkekaan, kiminabi' itueng sembatung libun na megbibibit et katsang alabastro na baha ne't merga' banar neng bebengluen. Tinebung ye itue dut ulu i Jesus.

⁸ Nemengiseg itueng menge' pepengenan ganang mebiri' dye itue. Kwan dye, “Ampa' ne inelula' ating bebengluen?”

⁹ Nepeelen teyen atin et merga', indyari pinemgey dut menge' miskin ating nepegelnan!”

* **26:2 26:2 Kenkaan ne't Neketalib** - ating Pegkenkaan et kerendeman ating timpu tagna' ti' ganang pinekulpas et Empu' menge' taw't Judio teyeg et menge' taw't Egipto. Binwat et Empu' itue pebiya' et dereakan et kepeteyan Ye na pinegtaliban menge' benwa et menge' taw't Judio ganang dye dut bangsa et Egipto, temed pinatey ye menge' keerian eset ginsa't benwa et menge' taw't Egipto. Mekebatsa' pasal itue dut Exodo 12:21-27.

10 Sewd i Jesus ating kedyeng pegebresen, angkansa kwan ye kedye, “Manu taku' pegeriweraan myu itueng libun? Menunga banar itueng binwat ye daken.

11 Misan ingyan kebe'baya' myu itueng minge' miskin, segwa' aku tu' diki myu mekebe'baya' misan ingyan.

12 Ingga pe' neinabu tinebungan ye ne lagi aku et bebengluen bilang pegpanyap dut peglebeng daken.

13 Indani' myu, misan embe atue't sengkedunyaan ipebunayag itueng Menungang Abar, mesugid ne itueng kenyeng nebuwat bilang kerendeman eset kenye.”

Nekepegsulut si Judas dut minge' Kebanta i Jesus

(Markus 14:10-11; Lukas 22:3-6)

14 Si Judas Iskariote tu', sembatu dut sempulu' duwang pepengenan i Jesus, siminurung dut minge' pegibute't pari'.

15 “Enu taku' ibgey myu daken ba' tebangan ku kemyu na mealew si Jesus?” ingkut ye. Megtuy dye ya initungan et telumpulung pirak na emas indyari binggey itue kenye.†

16 Tegnanan et atin, nenulus ne't timpu apang mepegdagang si Jesus.

† **26:15 26:15** Itueng telumpulung pirak na emas sali' dut 120 denaryo, arga' et 120 eldew neng keradya. Sampay itue arga' et sembatung uripen ba' mengelen ke.

*Pengmepuna't Kenkaan et Kerendema't Neke-
talib i Jesus beke' Kenyeng menge' Pepengenaran
(Markus 14:12-21; Lukas 22:7-14, 21-23; Juan
13:21-30)*

¹⁷ Napet unang eldew et Kenkaan et Bengbang na Kaya Pikembang. Kiminabi' ki Jesus itueng menge' pepengenaran beke' nengingkut, "Embe gaay mu na ipegpanyap kay et pengmepuna't Kenkaan et Kerendema't Neketalib?"

¹⁸ Siminambag ya, "Sumurung kew dut lung-
sud, indyari tulusen myu itueng taaw tu'. Isu-
gira' eset kenye et kwantin, 'Binres et Me-
nunuldu', mekabi' ne daken neng timpu. Aku
in beke' daken neng menge' pepengenaran dut
benwa mu megaan et pengmepunang Kenkaan
et Neketalib.' "

¹⁹ Inandel et menge' pepengenaran itueng
tinehagan i Jesus, indyari pinanyap dye ne itueng
Kenkaan et Neketalib.

²⁰ Ganang gimimbi ne, narung ne si Jesus dut
perpanggar, kebaya' atin neng sempulu' duwang
pepengenaran.

²¹ Sasat megkekaan dye, neres ne si Jesus,
"Pegsugiren ku, sembatu eset dimyu megdagang
daken."

²² Nemenglumek banar itueng menge'
pepengenaran, indyari pesembatu-sembatu
nengingkut kenye, "Begerar, aku tu' taku' a?"

²³ Siminambag si Jesus, "Itieng megdingan
na dumitil eset mangkuk, atin key megdagang
daken.

²⁴ Matey aku neng Yegang et Taaw kuyun
nesurat tagna' ti' dut Kesuratan et Empu', segwa'

meeriwara' ating megdagang eset kenye. Lebing menunga diki ne nepengganak itieng taaw."

²⁵ Si Judas tu', neng megdagang kenye neng-ingkut nega, "Menunuldu', aku key taku' a?" Siminambag si Jesus, "Ikew ne atin negberes."

Nengaan si Jesus et Emuring Pegmepunan Iba-iba menge' Pepengenan Ye

(Markus 14:22-26; Lukas 22:14-20; 1 Korinto 11:23-25)

²⁶ Sasat memegkekaan dye, nemurut et beng-bang si Jesus, indyari netbes ye ga megpeselamat dut Empu', kenyeng pinegbisbitas ampa' ne binggey eset menge' pepengenan ye. Kwan ye, "Kewaa' myu itue beke' kanen, itue ne daken neng bilug."

²⁷ Kineptan ye alak et ubas eset sawan, neg-peselamat ki Empu', indyari binggey eset kedye, kwan ye, "Ginsan kew menginum et itue.

²⁸ Sabab itueng alak et ubas antangan ye dugu' ku ne, dugu' et tenda't bagung pinegsulitan et Empu' dut taaw ye. Itue daken neng dugu' meula' dut kemeteyan ku punsabab et kemeapan et menge' keselaan et kineldaman.

²⁹ Pegsugiren ku dimyu na diki ku ne menginum et itueng alak na mewanan et ubas seked dut eldew na itueng bagung alak na inumen ku na kesaru kew dut Pengmilika't daken neng Empu' beke' Ama' dut langit."

³⁰ Indyari pegkanta et sembatung kanta et Empu', dye in siminurung ne dut Bukid et menge' Olibo.

Tineked i Jesus pasal Pegpeilu i Pedro
(Markus 14:27-31; Lukas 22:31-34; Juan 13:36-38)

³¹ Bineres i Jesus eset kedye, “Itueng gebi, ginsan kew in tumireng ne daken, na samat nesurat ne dut Kesuratan et Empu', kwa't Empu', 'Peteyen ku ne mengingipat, indyari megketkanat ne itueng menge' bibili et banan.’‡

³² Segwa' pagka' megbiyag ku peuli', meguna ku dimyu dut probinsiya et Galilea.”

³³ Siminambag si Pedro ki Jesus, “Misan ginsan dye tirengan dimu, diki ku ikew tirengan misan ingyan.”

³⁴ Bineres i Jesus si Pedro, “Indani' be, itu' negang gebi, mura kumerengek lumbu' ketlu mu ne aku ipeilu.”

³⁵ Segwa' kinensegan nega i Pedro neres, kwan, “Misan ne aku peteyen kebaya' mu, diki ku ikew ipeilu.” Kwantin gasi itueng pinemerer et ginsan neng pepengenan.

Negpenalang si Jesus dut Luluwakan et Getsemani

(Markus 14:32-42; Lukas 22:39-46)

³⁶ Indyari pinebaya' kenyeng menge' pepengenan i Jesus dut sembatung luluwakan na pegngeranan Getsemani. Sinugid ye dut kedye, “Atu' kew mena, sasat aku dumuntin beke' megpenelang ku dut tampar duntin.”

³⁷ Segwa' pinebaya' ye si Pedro beke' duwang yegang i Sebedeo. Indyari timinagna' ya

‡ 26:31 26:31 Sakarias 13:7. Netuman dut Mateo 26:56.

rumupuk beke' mesusa itueng kenyeng pened-seled.

³⁸ Indyari sinugid ye eset kedye, “Itueng seled atey ku baha ne't kerupukan, pengrasa ku samat matey ku ne in! Tumagey kew atu' beke' kebaya' kew megsulag daken.”

³⁹ Nepere'rayu' sengkerit, negpekleb ya ampa' negpenalang, kwan ye, “Ama' ku, na ba' meked-yari, iperayuna' daken itueng sawan et itueng keliyutan. Megsepantun kwantin gasi, dyangan lang itueng seled ku, erapun ating gaay et seled mu key na meinabu.”

⁴⁰ Negpeuli' ya dut itieng telung pepengenanaran ye, indyari netkanan ye na memegiga' dye. Binres ye ki Pedro, “Tantu be na diki kew mekepesulag na kebaya' myu aku misan seng lisag lang?”

⁴¹ Megsulag kew beke' megpenelang apang diki meraag et sulay. Geygaay et nakem myu, segwa' merungkey bilug myu.”

⁴² Kasa nega negperayu' si Jesus beke' negpenalang, “Ama' ku neng Empu' dut langit, na ba' diki mekedyari itueng sawan et keliyutan mepetalib daken seked diki ku meinum, meinabu teyen itueng peggeayen mu.”§

⁴³ Negpeuli' gasi si Jesus dut menge' pepengenanaran, indyari netkanan ye gasi na memegiga' dye nega in, sabab dye tu' pegsusulagen.

⁴⁴ Tinirengan ye gasi peuli' itueng telung pepengenanaran, indyari ketelu na negpenalang gasi peuli', indyari atin nega binres ye peuli'.

§ 26:42 26:42 “sawan et keliyutan”, ingin bersen kemetayan i Jesus dut krus.

⁴⁵ Negpeuli' gasi ya eset menge' pepengenanran, indyari sinugid ye kedye, "Memegiga' kew nega taku' beke' pepetaren? Birina'! Diminateng ne timpu na ipegdagang aku neng Yegang et Taaw eset kepengdyarian et menge' mekeselaan.

⁴⁶ Ire', pegbekaya kew ne, manew tyu ne. Atu' ne itueng megdagang daken."

Itueng Pegalew ki Jesus

(Markus 14:43-50; Lukas 22:47-53; Juan 18:3-12)

⁴⁷ Megebres nega si Jesus, atin ne pegdateng i Judas, sembatu eset sempulu' duwang pepengenanran i Jesus. Maya megbebaya' kenye mekel-dam neng taaw na megbibibit et menge' keterman beke' menge' pupukul, minewanan dye dut menge' pegibute't pari' beke' dut menge' pegibute't lungsud.

⁴⁸ Mura dye dumateng duntin, pinesewd ne't meakal itueng kwantin neng sinyal, "Itieng imbuan ku, atin ne panew tyu in. Dekepa' myu Ya megtuy!"

⁴⁹ Angkansa kinebiyan i Judas na pinanling si Jesus, kwan, "Megunu ke ga, Menunuldu'." Indyari megtuy ye inimbuan.

⁵⁰ Sinugid kenye i Jesus, "Bila', buwata' ne panew mu in." Indyari kinebiyan ne si Jesus et menge' taaw beke' inalew dye ya sampay kepti' banar.

⁵¹ Nenggabut et keterman sembatung pepengenanran i Jesus. Tinigbas ye dereakan et Pegibuten et Pari', indyari netigbas telinga't atin.

⁵² Sinugid i Jesus kenye, kwan, “Isuuba' dimung keterman! Ginsan dye megusal et keterman, dut keterman nega matey.

⁵³ Kaya mu be nesewran na meketeew ku dut daken neng Ama' na lebi nega eset sempulu' duwang panen neng menge' dereakan et Empu', indyari pebibitan ye aku megtuy?*

⁵⁴ Segwa' enukwan metuman itueng menge' Kesuratan na negsugid na itue subali' metuman?”

⁵⁵ Indyari neres ne si Jesus dut kinedraman, kwan, “Aku taku' mengrerampas indyari natu' kew tegeketerman beke' menge' pupukul apang mengalew daken? Eldew-pueldew, narung ku beke' negpenuldu' ku dut Pengempuan na' Benwa, indyari kaya myu aku inalew.

⁵⁶ Segwa' meinabu ginsan neng itue, apang metuman itieng sinurat et menge' tarus et Empu' dut Kesuratan ye.” Nememelegyu ating menge' pepengenanran, indyari yaya ye mene netektak.

*Si Jesus dut Elepa't Bisara neng Sanedrin
(Markus 14:53-65; Lukas 22:54-55, 63-71; Juan
18:13-14, 19-24)*

⁵⁷ Binibit si Jesus et menge' nengalew kenye in dut benwa i Kaipas, ating pinekepegibuten neng Pari'. Duntin negtingtimung itueng menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' pegibuten et lungsud.

* **26:53 26:53 panen** - Dut Griego ingin bersen 12 legionas et menge' dereakan et Empu'. Sembatung legion, etawa batalyon, maya lebi et 6,000 sundalu. Angkansa bersen i Jesus lebi et 72,000 dereakan.

58 Nibut kenye si Pedro, segwa' merayu' eletan dye. Pegdateng dut benwa't Metaas neng Pari', siminled ya dut perpanggar, indyari narung kebaya' dut menge' mengdidyaga apang meseksian ye ba' enu meinabu.

59 Megtutulus gasi itueng menge' pegibute't pari' beke' ginsan neng taw't Bisara neng Sanedrin neng saksi' na mengakal atu ki Jesus, apang mepepatey ya in.†

60 Segwa' kaya lang metkanan, misan mekel-dam tumeyma beke' pegsugid et keekalan tudyu dut kenye. Ketepus-tepusan, maya duwa timinyeg.

61 Indyari negsugid, “Pegsugiren et taaw tu' na rumbaken ye itueng Pengempuan na' Benwa pegketbes beranen ye nega peuli' dut seled telung eldew lang.”

62 Timinyeg itueng Metaas na' Pari' beke' neres ki Jesus, kwan, “Kaya be taku' mesambag mu dut penendes dye dimu tu'?”

63 Segwa' kaya giminibek si Jesus. Indyari sinugid kenye et Metaas na' Pari', “Pegtehagen ku ikew dut ingaran et Empu' na biyag, isugira' be damen na ba' ikew ne tu' Kristo, itueng Yegang et Empu' banar dut langit.”

† 26:59 26:59 **Sanedrin** - ating Kekunsialan na maya 70 taaw ampa' mekingeg beke' memegbisara'. Pegibuten dye ating Metaas neng Pari' et menge' taw't Judio. Itueng 70 kelelekian teyeg et telung kekampi neng menge' pegibuten eset menge' taw't Judio. Ating telu menge' pegibute't pari', menge' nununuldu' et Keseraan, sampay menge' kegunggurangan et sengketaawan. Sengmenu, iba-iba dye menge' pari' na Saduseo.

64 Siminambag si Jesus, “Kemyu ne atin negberes. Segwa' pegsugiren ku dimyu, teg-nanan tiban mebiri' myu aku neng Yegang et Taaw megearung eset tanpa' kewana't Empu' neng mekepengdyarian. Mebiri' myu aku gasi megderateng atue't dunya' eset inarak et langit!”

65 Ganang mekingeg itue et Metaas neng Pari', inuyat ye kenyeng diring repanan beke' neres, “Itue keterwanan dut Empu'! Diki ne keilangan tyu nega saksi'. Nekingeg myu itueng pegterwa ye dut Empu'!

66 Enu eset pemikir myu?” Siminambag dye, “Teupen na ya in imeteyen ne!”

67 Angkansa inigban dye eset rupa i Jesus beke' pinegbebehtul. Tinpal gasi ya et iba ti'.

68 Indyari kwan dye kenye, “Ikew ba' si Kristo? Tekera' be ba' sinu siminuntuk dimu!”

Pineylu i Pedro si Jesus

(Markus 14:66-72; Lukas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-27)

69 Sementara' si Pedro megearung dut perpanggar, kinebiyan ya et sembatung uripen neng libun, indyari negberes, “Kebe'baya' mu si Jesus neng taw't Galilea, diki be taku'?”

70 Segwa' pineiluan ye itue dut elepa't ginsan. “Kaya daken nesewran ku itueng pegebresen tu',” sambag ye.

71 Siminurung dut lelungewan et perpanggar si Pedro. Nebiri' gasi ya et sembatung uripen neng libun, beke' negsugid dut menge' esentin in, “Itueng lelaki kebe'baya' i Jesus neng taw't Nasaret.”

⁷² Negpeilu gasi si Pedro peuli', kwan ye, "Pegterwa ku kaya kilala ku ating taaw."

⁷³ Sekali' tu' kiminabi' dye ki Pedro menge' esentin in, kwan dye, "Tantung ikew ne sembatu eset kedye ti'. Mekekilala eset dimung pemem-resan."

⁷⁴ Indyari kwan i Pedro et mebasag, "Katew misan matey ku, tantu na diki ku kilala ating taaw!" sambag i Pedro. Atin ne tiban pegkeregek et lumbu'.

⁷⁵ Indyari nerendeman i Pedro itueng sinugid i Jesus sene ti', "Mura kumerengek lumbu', ketlu mu ne aku ipeilu." Liminiwan ya indyari inukukan ne't siyak.

27

Binibit ne si Jesus dut Elepan i Gobernador Pilato

(Markus 15:1; Lukas 23:1-2; Juan 18:28-32)

¹ Kinerikleman, negtingtimung itueng menge' pegibuten neng pari' beke' menge' kenggunggaran et sengketaawan pemegisun-isun supaya ipepatey si Jesus.

² Pinengpung dye ya pegketbes binibit ne sampay ibinggey dut ki Gobernador Pilato.

Nemikel si Judas neng Nepedagang

(Keradya 1:18-19)

³ Ganang mebiri' i Judas neng pinegdagang na si Jesus tu' binetanga't kemeteyan, negsusun ne ya indyari pineuli' eset menge' pegibute't pari' beke' menge' kegunggaran itueng menge' telumpulung pirak na' emas.

⁴ Sinugid ye, “Negkesala' ne aku tu! Pinegdagang ku itueng taaw na kaya lang negkesala', indyari ya in binetanga't kemeteyan.” Sambag menge' pegibuten, kwan dye, “Enu penglemuren kay? Be'baya' mu ne!”

⁵ Tinimbag i Judas itueng telumpulung pirak na' emas dut seled Pengempuan na' Benwa mura ya nuli' ampa' ne nemikel.

⁶ Pinurut et menge' pegibuten et pari' itueng menge' pirak na' emas. Sinugid dye, “Sagka' dut Keseraan tyu na iratun itueng pirak dut seserakaan et Pengempuan na' Benwa. Sabab itue kebeyaran et biyag et sembatung taaw.”

⁷ Negsembatu pikiran dye na ating pirak ibayad ne dut uma neng mememaal et kuren, apang buwateng lelbengan et menge' tumpang.

⁸ Angkansa ating uma, pegtingkage't menge' taaw na “Uma et Dugu'” seked tiban neng penimpuan.

⁹ Dut kwantin neng antangan netuman itueng sinugid et Empu' pebiya' tarus ye si Jeremias, kwan, “Insi' dye itueng telumpulung pirak neng emas, ating inerga' kenye et menge' upuan i Israel.

¹⁰ Indyari binayad dut uma et mememaal et kuren, kuyun dut tinehagan daken et Begerar.”

*Nengingkut si Gobernador Pilato ki Jesus
(Markus 15:2-5; Lukas 23:3-5; Juan 18:33-38)*

¹¹ Pineelep si Jesus dut Gobernador, indyari nengingkut Gobernador kenye, “Ikew ne be taku' surutan et menge' Judio?” Siminambag si Jesus, “Ikew ne atin negberes.”

¹² Segwa' ganang betangan ya et menge' pegibuten et pari' beke' kekunggurangan etawa pegibute't sengketaawan, kaya ne ya siminambag.

¹³ Angkansa sinugid kenye i Pilato, "Kaya be taku' mekekingeg mu itueng mekansang menge' binetang dye dimu?"

¹⁴ Segwa' kaya siminambag si Jesus misan senglegtik, angkansa neglilu' itueng Gobernador.

Inukuman na Matey si Jesus

(Markus 15:6-15; Lukas 23:13-25; Juan 18:39—19:16)

¹⁵ Kede Kenkaan et Neketalib, neeratan ne't Gobernador megpeliwan et sembatung pirisu, na misan sinu mepili' et taw't lungsud.

¹⁶ Sene ti', maya sembatung kilala na nepirisu, pegngerana't Barabas.

¹⁷ Angkansa ganang megtingtimung itueng kineldaman et menge' taaw, iningkut dye i Pilato, "Sinu taku' gaay myu ipeliwan ku, si Barabas etawa si Jesus na pegngerana't Kristo?"

¹⁸ Sewd i Pilato na sabab et imbeng lang angka binibit et menge' pengibuten et taw't Judio si Jesus eset kenye.

¹⁹ Diki lang atin. Sasat si Gobernador Pilato in megearung dut uukuman, negpesugid eset kenye itueng kenyeng esawa na, "Dyangan ke mekilamud dut taaw na atin, na kaya lang keselaan, sabab kegebi pineliyutan banar aku et daken neng teginep pasal eset kenye."

²⁰ Itueng kineldaman et menge' taaw gasi pegurungan dye itueng menge' pegibuten et pari' beke' kengurangan et lungsud na tewen ki

Pilato na si Barabas ipeliwan, indyari si Jesus ne ipepatey.

²¹ Segwa' pineulian dye gasi ingkuten et Gobernador, "Sinu taku' dut duwa ti' gaay myu ipeliwan ku?" "Si Barabas in!" sambag dye.

²² Sinugid kedye i Pilato, "Na ba' kwantin, enu buwatan ku ki Jesus na pegtingkagen na Kristo?" Siminambag keginganan, "Iransang dut krus!"

²³ Segwa' ingkut i Pilato, "Manu taku', enu nebuwat ye meyaat?" Segwa' lebi dyeng binensag nega, "Iransang dut krus!"

²⁴ Ganang nekira-kira i Pilato na kaya mebuwat ye, indyari kalu' lang megeriwara' itueng kineldaman et menge' taaw, negpeisi' ya et danum beke' nemasa' et keremut dut elepa't menge' taaw, kwan ye, "Diki ku pemehelaan kemeteyan et itueng taaw. Pemehelaan dut dimyu!"

²⁵ Siminambag itueng menge' taaw, "Pemehelaan kay beke' kebaya' ne dameng menge' keyegangan pasal et pegkepatey ye!"

²⁶ Indyari pineliwan ye si Barabas, segwa' pinelepsan ye si Jesus, pegketbes binggey ne kedye apang iransang dut krus.

*Pinegketkesitan et menge' Sundalu si Jesus
(Markus 15:16-20; Juan 19:2-3)*

²⁷ Si Jesus tu' binibit et menge' sundalu dut benwa et gobernador, indyari negtingtimung itueng sengrupungan eset pelilibut kenye.

²⁸ Linebasan dye ya beke' pinebedyuan et sembatung repanan na' meregang banar samat dut surutan.

²⁹ Nemupu' dye et mesuksuk neng luluwaken, binaal dye et sepuyu' samat dut surutan, indyari dinatun eset ulu ye, pegketbes pinekeptan et sembatung gegayung eset tanpa' kewanan neng lengen samat keptan et surutan. Indyari pinegketkesitan ya, sinelukud-selukuran ya beke' tinanding, kwan dye, "Bentugen Surutan et menge' Judio!"

³⁰ Ya in pinegigban, insi' dye gayung apang ipegpupukul dut ulu ye ti'.

³¹ Indyari pegketbes luluyluluyen dye ne ya, inugaran dye et meregang na repanan ye, pinebedyuan peuli' et diring badyu', pegketbes pineliwan dye ya apang iransang dut krus.

Rinansang si Jesus dut Krus

(Markus 15:21-32; Lukas 23:26-43; Juan 19:17-27)

³² Pegliwan dye dut lungsud, nesusup dye itueng sembatung lelaki pegngerana't Simon, sembatung taw't Sirene dut bangsa et Aprika. Lineges et menge' sundalu na ipepsan eset kenye itueng krus i Jesus.

³³ Pegdatek belnek pegtingkaga't Golgota, ingin bersen Belnek et Bengkarak.

³⁴ Na duntin binggeyan dye si Jesus et alak na linemuran et ururu na ugaren et sakit. Segwa' ganang mekinaman ye, kaya ne neinum.

³⁵ Ganang meransang ne ya dut krus, pinegtek-tahak dye ne kenyeng repanan, metbes mesulayan.

³⁶ Indyari narung dye duun apang ya in dye-ganan.

³⁷ Nekesurat dut tabla na dinatun dye dut dibuwat kenyeng uluan itueng landu' sagka' dut kenye, kwan atin,

“Itue si Jesus, Surutan et menge' Judio.”

³⁸ Duwang mengrerampas kebaya' i Jesus rinansang dut ibang menge' krus, sembatu in dut tanpa' kewanan ye, indyari sembatu in dut tanpa' gibang ye.

³⁹ Pinegketkesitan si Jesus et menge' memegte-talib, beke' pemyungka'yungka' apang ipelelew dye ya.

⁴⁰ Pegsugiren kenye, “Diki be taku' ikew itueng mengrumbak et Pengempuan na' Benwa, indyari ipetiyeg mu peuli' dut seled telung elded? Bewina' tiban dimung diri! Na ba' ikew ne tu' Yegang et Empu', ugara' bilug mu teyeg et krus supaya mineug ke eset duntin!”

⁴¹ Megdemikian pinegketkesitan gasi ya et menge' pegibuten et pari' beke' menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' kengguran-gan et sengketaawan.

⁴² Kwan dye, “Binawi' ye iba in, segwa' kenyeng diri diki ye mebawi'! Diki be taku' Ya ne in Surutan et Israel? Ba' mineug lang ya tiban eset krus, mengandel ne damen eset kenye!

⁴³ Pengandel ya dut Empu' sampay pegsugiran ye, ‘Aku Yegang et Empu.’ Birinan tyu ba' bewina' ya et Empu', na ba' tantung pegmerganen ya in!”

⁴⁴ Misan menge' mengrerampas na rinansang dut menge' krus kebaya' i Jesus penginlelew gasi kenye samat kwantin.

Kepeteyan i Jesus

(Markus 15:33-41; Lukas 23:44-49; Juan 19:28-30)

⁴⁵ Na ganang diminateng ne tenga't tengeldew, nenglingeb sengketingkepa't dunya' seked dut lisag telu et mapun.

⁴⁶ Ganang mekabi' ne meglilisag telu ne't mapun, neningkag si Jesus et mebasag, kwan ye, "Eli, Eli, lema sabaktani?" gay bersen, "Empu' ku, Empu' ku, manu taku' pinesaran mu aku?"

⁴⁷ Nekingeg itue et menge' senu eset menge' megetiyeg esentin in, indyari sinugid dye, "Pegt-ingkagen ye si Elias!"

⁴⁸ Megtuy diminarak dut kedye sembatu in beke' nengisi' et belantan, dinitil ye dut megsem neng langgew, dinatun dut yuntuk et sembatung bungbung ampa' ne pinesepsep ki Jesus.

⁴⁹ Segwa' sinugid gasi et iba in, "Tagey mena, siyekan tyu ba' dumateng si Elias apang bewinen ya in!"

⁵⁰ Giminerwak peuli' si Jesus, na ibinggey kurudua ye ki Empu', indyari nebugtuan ne't ginawa.

⁵¹ Megtuy neuyat eset tenga' dinindingding na' kumut dut Pengempuan na' Benwa, mewana't dibuwat pesirib. Giminleng lugta', giminta' menge' batu,

⁵² neukaban menge' lebeng, indyari nemeg-biyag itueng mekeldam neng menge' metigna' et Empu' na nemematey ne.

⁵³ Indyari, liminiwan dye't lelbengan. Indyari, pegketbes si Jesus negbiyag peuli' teyeg et kepeteyan, siminurung dye in dut Jerusalem,

ating lungsud pegmergana't Empu', beke' nebiri' dye duntin dut kineldaman.

⁵⁴ Nemeketakut itueng kapitan et menge' sundalu beke' menge' iba ye na megdidiyaga ki Jesus in ganang meresanan dye yegyeg, beke' meseksian itueng ginsan neng neinabu. Kwan dye, "Tantu na itue Yegang et Empu'!"

⁵⁵ Duntin gasi mekeldam neng kelilibunan na megesiyek tampar dut mere'rayu'. Tegnanan nega dut lungsud et Galilea memegsusunud dye ne ki Jesus beke' megtetabang kenye.

⁵⁶ Kebaya' ne eset kedye in, si Maria Magdalena, si Maria neng indu' i Jakob beke' si Jose, sampay itueng esawa i Sebedeo.

Peglebeng ki Jesus

(Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁵⁷ Mura megmenginsarem, diminateng itueng sembatung deyahan neng taw't Arimatea, ingaran ye si Jose. Ya in pepengeranan nega i Jesus.

⁵⁸ Kiminabi' ya ki Gobernador Pilato, indyari tineew itueng bangkay i Jesus. Tinehagan gasi i Pilato na ibgey eset kenye.

⁵⁹ Angkansa inisi' i Jose ating bangkay, indyari binulungan et bagung gedyilew.

⁶⁰ Dinatun ye dut diring lebeng na dingga nekwi kinelian ye dut batu. Pegketbes, pingulungan ye eset lelungewan et sembatung kelang batu, mura nugad.

⁶¹ Duntin si Maria Magdalena beke' itueng sembatu negang Maria, narung eset tengteng et limbengan in.

Menge' Mengdidyaga et Lebeng

⁶² Ating eldew Biyirnis, na atin Eldew et Pegpanyap et menge' taw't Judio dut Sabadu neng Eldew et Kepeternan dye. Kinedikleman, ganang Eldew et Kepeternan dye, nemegdingdingan ne siminurung dut ki Gobernador Pilato itueng menge' pegibuten neng pari' beke' menge' pari' na' Pariseo.

⁶³ Sinugid dye kenye, "Begerar, nerendeman kay ne, na sinugid et atin neng mengrurunding nekeunang biyag nega ya ti', na ya in kunu' megbiyag nega peuli' teyeg et kepeteyan negketalib et telung eldew.

⁶⁴ Angkansa, menunga ba' petunggu' myu et menunga ating limbengan ye seked dut iketlung eldew. Kalu' lang sumurung dun kenyeng menge' pepengeran, indyari tekewen itueng bangkay, indyari isugid dut menge' taaw na ya in negbiyag peuli' teyeg et kepeteyan. Pegketbes itueng emuring pegleug megmendyaring lumebi nega eset una ti'."

⁶⁵ Sinugid kedye i Pilato, "Pengisi' kew et menge' sundalu, indyari petungguan et menunga ating lebeng, samat pegpikiren myu."

⁶⁶ Angkansa nemengduntin dye ne ampa' pinengdetunan et tenda' dut ating kelang batu pinengulangan eset lelungan beke' pinetungguan ating lebeng apang metantu dye na diki itue penglemuran et misan sinu.

*Negbiyag Peuli' si Jesus**(Markus 16:1-10; Lukas 24:1-12; Juan 20:1-10)*

¹ Mekelabay Eldew et Kepeternan et menge' taw't Judio, kukueldew et Linggu neng unang eldew et senglinggu, siminurung dut lebeng i Jesus de Maria Magdalena beke' itueng sembatu negang Maria.

² Megtuy yiminegyeg et mebasag. Nineug mewanan dut langit sembatung dereakan et Empu', beke' pinegulung itueng batung neketembel dut lebeng, indyari narung ne dut timbew ti'.

³ Deregbesan ye mekepulew na samat kilat, beke' samat puti' et gedyihilew itueng kenyeng badyu', siban mene't sipal neng keputian.

⁴ Nenggerger et takut itueng menge' menununggu, indyari negba' samat patey mene ganang mehiri' dye itueng dereakan et Empu'.

⁵ Segwa' sinugid et dereakan et Empu' dut menge' kelilibunan, kwan ye, "Kas kew takut. Sewd ku na pegtulusen myu si Jesus na riansang dut krus.

⁶ Kaya ne Ya atu', sabab ya in negbiyag ne peuli' na samat kenyeng sinugid in. Ani' kew, siyeki' myu dinetunan kenye ni'.

⁷ Na, megtuy, panew kew ne, indyari isugira' myu dut kenyeng menge' pepengenaran na ya in negbiyag ne peuli' teyeg et kepeteyan, beke' neguna ne dut lungsud et Galilea. Mehiri' myu Ya duntin! Indani' myu itueng pegsugiren ku dimyu."

⁸ Indyari de'dali' dye ne nugad eset lebeng ti'. Pinegmilikan dye't meglelamud takut beke' keksan. Indyari agen darak ne siminurung eset

menge' pepengenan i Jesus apang ituturan itueng neinabu.

⁹ Na' bigla', sinusup dye i Jesus beke' pinanling ye kedye, kwan ye, "Kesenangan dimyu." Indyari nemengabi' dye ne, siminelukud eset kenyeng titikeran ampa' dye ne kinekepan tiked ye supaya nemengempu' dye ne kenye.

¹⁰ Sinugid kedye i Jesus, "Kas kew takut. Panew kew ne beke' ipenugira' myu dut menge' pepengenan ku na' samat menge' ketipusdan ku, na sumurung dye dut probinsiya et Galilea, indyari mebiri' dye aku duntin."

Sumbang et menge' Sundalu neng Memegtungtu dut Lebeng

¹¹ Ganang memeugad ne menge' kelilibunan, siminurung gasi dut lungsud et Jerusalem itueng senung menge' sundalu na nemengtutunggu et lelebengan i Jesus, indyari tinuturan eset menge' pegibute't pari' itueng ginsan neng neinabu.

¹² Angkansa nemegtingtimung menge' pengibute't pari' sampay iba-iba menge' kengguran et sengketaawan. Indyari metbes mekepegrupung dye maya pinegmeupakatan dye, na tinengdanan et kela' itueng menge' sundalu,

¹³ indyari tinehagan dye na, kwan, "Kwantin key ituturan myu, kwan, 'Sasat memegiga' kay kegebi, natu' itueng kenyeng menge' pepengenan, indyari tinakew dye bangkay.' "

¹⁴ Sinugid gasi et menge' pengibuten dut menge' sundalu, "Kas kew keraas, misan kerateng itue dut Gobernador, kami mene ipesewd

kenye pasal itue ginsan, supaya kaya sasew dimyu.”

¹⁵ Angkansa tinerima et menge' memegtu-tunggu itueng pirak, indyari binwat itueng pemilin kedye. Na' seked tiban, atin nega tuturan nebuar dut menge' Judio.

Dinaak i Jesus itueng menge' Sempulu' Isa neng Pepengenan Ye

(Markus 16:14-18; Lukas 24:36-49; Juan 20:19-23; Keradya 1:6-8)

¹⁶ Itueng sempulu' isa neng pepengenan i Jesus siminurung dut Galilea, dut bukid na tinuldu' eset kedye i Jesus.

¹⁷ Ganang nebiri' dye si Jesus, ya in pinengempu' dye, segwa' maya nega menge' senu megalang-alang.

¹⁸ Kiminabi' si Jesus beke' negsugid kedye, kwan ye, “Binggey ne daken ating ginsan neng kepengdyarian dut langit beke' eset lugta'.

¹⁹ Angkansa, panew kew dut ginsa't menge' taaw dut ginsa't menge' bangsa et dunya', penulduan myu dye supaya mendyaring dye menge' pepengenan ku. Bewtismuan myu dye eset kepengdyarian et Empu' Ama' beke' Empu' Yegang sampay Empung Nakem.

²⁰ Indyari tulduan dye na mibut dut ginsan neng pegtehagan ku dimyu. Indani' myu, Aku tu' daran mekeiba-iba myu seked ketepus-tepusan et sengkedunyaan.”

**Bagung Pinegsulutan et Empu'
Brooke's Point Palawano: Bagung Pinegsulutan et
Empu' New Testament+**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Brooke's Point Palawano

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

191b5ab1-31e1-5b8e-a38c-575a2a24d6f7